

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2015

Pavel Zahradníček

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Smlouva o dílo

(diplomová práce)

Autor: Mgr. Bc. Pavel Zahradníček

Vedoucí práce: doc. JUDr. Zbyněk Švarc, Ph.D.

Katedra: Katedra podnikového a evropského práva

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem vyznačil všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....

podpis studenta

Obsah

Úvod	1
A. Právní úprava a vymezení smlouvy o dílo	3
1. Smlouva o dílo podle NOZ	3
2. Odlišnosti mezi pracovní smlouvou a smlouvou o dílo	5
3. Pojmové rozdíly mezi koupí a dílem	7
B. Náležitosti smlouvy o dílo	9
1. Forma smlouvy o dílo	10
2. Označení smluvních stran	10
3. Předmět smlouvy.....	11
a) Obecně k pojmu dílo.....	11
b) Stavba jako dílo	13
c) Dílo s nehmotným výsledkem	15
4. Cena za dílo.....	15
C. Práva a povinnosti smluvních stran	21
1. Zhotovitel a jeho práva a povinnosti.....	21
a) Způsob provádění díla	22
b) Doba k provedení díla.....	23
c) Věci k provedení díla.....	24
d) Příkazy k provedení díla	25
e) Nevhodnost věci nebo příkazu	26
f) Splnění	27
g) Svépomocný prodej	30
2. Práva a povinnosti objednatele	31
a) Povinnost převzít dílo	31
b) Povinnost zaplatit cenu za dílo	32
c) Věci k provedení díla.....	34
d) Právo kontroly	35
3. Práva a povinnosti stran spojených se stavbou jako předmětem díla	36
Zvláštnosti průběhu provádění výstavby	37
a) Specifické překážky a rizika pro zhotovitele.....	37
b) Právo objednatele na další kontrolu.....	38

c) Dodavatelský systém	39
d) Stavební deník a jednoduchý záznam o stavbě	41
4. Práva a povinnosti stran v případě díla s nemotným výsledkem	41
5. Vlastnické právo k předmětu díla a práva a povinnosti stran spojená se zmařením díla	43
D. Vady díla	46
1. Obecná charakteristika vad	46
a) Faktické vady	46
b) Právní vady	48
2. Odpovědnost za vady díla	49
a) Faktické vady	49
b) Právní vady	52
c) Liberace zhotovitele	52
d) Vady stavby	53
e) Společná a nerozdílná odpovědnost článků v dodavatelském systému	54
3. Záruka za jakost	55
E. Komparace právní úpravy v ObčZ, ObchZ a NOZ	57
1. Obecná ustanovení	57
2. Způsob provádění díla	59
3. Věci k provedení díla	63
4. Vlastnické právo k předmětu díla	64
5. Provedení díla	66
6. Cena za dílo	68
7. Vady díla	71
8. Určení ceny podle rozpočtu	73
9. Stavba jako předmět díla	75
10. Dílo s nemotným výsledkem	77
Závěr	79
Seznam odborné literatury (zdroje)	82

Seznam zkratek

AZ	Zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Nový občanský zákoník Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Obč.Z.	Zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	Zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SZ	Zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
ZMO	Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu)
ZP	Zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Poznámka: Jestliže je v textu diplomové práce uvedeno číslo paragrafu bez dalšího údaje, jedná se o citaci zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ), ledaže ze souvislosti vyplývá něco jiného.

Úvod

Smlouva o dílo je s největší pravděpodobností druhý¹ nejčastěji uzavíraný smluvní závazek mezi dvěma stranami. Jedná se tedy o dvoustranný právní vztah, kde každá strana má nejen svá práva, ale i své povinnosti. S tímto smluvním typem se setkáváme jak v podnikatelském prostředí (zejména zhotovení součástí do automobilů, vypracování přesných inženýrských či architektonických projektů apod.), tak i mezi nepodnikajícími subjekty. „*Na základě smlouvy o dílo je zhotovitelem vykonávána činnost, přičemž objednatel má zájem na vykonávání nebo výsledku této činnosti.*“² Příkladem takového konání může být ušití obleku přímo na míru objednatel, položení parket, stavba rodinného domu na klíč či oprava televize.

Zásadním zlomem pro smlouvu o dílo bylo datum 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti NOZ, který odstranil její dualitu, jež do té doby byla dána dvěma civilněprávními kodexy. Zatímco v ObčZ byla smlouva o dílo upravena výhradně pro potřeby práva občanského, úprava obsažená v ObchZ byla využitelná pro oblast práva obchodního. Není překvapující, že v některých případech vznikaly pochybnosti o tom, zda se právní vztah mezi dvěma subjekty řídí prvním či druhým zákoníkem. I tento fakt přispěl k tomu, aby byl přijat nový civilněprávní kodex unifikující obě úpravy.

Z tohoto důvodu je stěžejním úkolem mé diplomové práce analyzovat a zhodnotit změny v rámci tohoto smluvního typu, k nimž došlo po nabytí účinnosti nového soukromoprávního kodexu, a dále provést komparaci jednotlivých ustanovení s dřívější právní úpravou obsaženou jak v ObčZ, tak i v ObchZ. K tomu jsem si stanovil jednotlivé podbody, které by mě měly nasměrovat k posouzení hlavního záměru. První se týká toho, zda se pojem díla v NOZ liší od smluv s podobným obsahem. Dále je to analýza a zhodnocení jak vybraných náležitostí smlouvy o dílo, tak i práv a povinností každé smluvní strany. Poslední se vztahuje k posouzení důsledků odstranění dualismu soukromého práva v jednotlivých ustanoveních smlouvy o dílo.

Diplomová práce bude vytvořena hlavně za použití metod analýzy, dedukce, deskripce, indukce a komparace. Svoji diplomovou práci nerozdělím na teoretickou a praktickou část, ale k probraným teoretickým východiskům přidám ilustrativní příklady pro lepší pochopení. Při zhotovování své práce budu pracovat jednak s odbornou literaturou a jednak s právními předpisy, které doplním o příslušnou judikaturu i odborná periodika.

¹ První místo zaujímá kupní smlouva.

² ŠEVČÍK, Ludvík. Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 216 s. ISBN 978-80-265-0071-1, str. 168

Cílem první kapitoly bude vymezit právní úpravu smlouvy o dílo, kterou lze od 1. 1. 2014 nalézt v ustanoveních § 2586 a násl. NOZ. Dále se v úvodní kapitole zaměřím na rozbor základních odlišností mezi pracovní smlouvou a smlouvou o dílo na jedné straně a smlouvou o dílo a koupí (kupní smlouvou) na straně druhé. Důvod, proč se těmito dalšími smlouvami budu zabývat, je ten, že se obě svoji obsahovou charakteristikou blíží úpravě smlouvy o dílo a není proto bez zajímavosti, že se rozdíly mezi těmito kontrakty někdy velmi těžko hledají.

Ve druhé kapitole se budu věnovat prvnímu ze dvou hlavních bodů celé mé práce, tj. náležitostem samotné smlouvy o dílo. I když náležitostí je celá řada, vybral jsem ze svého pohledu pouze čtyři nejdůležitější. Proto bude tato kapitola rozdělena do čtyř subkapitol. V první si budu klást za cíl přiblížit čtenáři v jakých formách může být tento kontrakt vůbec uzavírán. Ve druhé se budu zabývat označením smluvních stran, které tuto smlouvu uzavřely. Ve třetí podkapitole budu rozebírat jednu z podstatných náležitostí této smlouvy, a to její předmět. V poslední části druhé kapitoly se zaměřím na analýzu stanovení ceny za dílo.

Druhým hlavním bodem mé diplomové práce bude třetí kapitola. Ta bude obsahově zacílena na práva a povinnosti každé smluvní strany k prováděnému dílu. Do samotné podkapitoly vyčlením otázku vlastnického práva, jež u této smlouvy rovněž představuje důležitou úlohu. Oblast práv a povinností stran úmyslně osamostatním do vlastní kapitoly, neboť jde o poměrně rozsáhlou problematiku a její přiřazení do druhé kapitoly by vedlo akorát k jejímu navýšení. Tím by vznikl podstatný nepoměr ve vztahu k dalším kapitolám.

Čtvrtá kapitola mé diplomové práce ponese název „*Vady díla*“. Obsahově bude věnována situacím, kdy konečný výsledek činnosti provedené jednou smluvní stranou na podkladě uzavřené smlouvy o dílo neodpovídá tomu, co si ujednal s protistranou. Poněvadž se jedná o dosti rozsáhlou problematiku, bude tato kapitola rozdělena do tří podkapitol. První z nich se bude zabývat obecnou charakteristikou vad. Druhá bude mít za cíl analyzovat důsledky, pokud strana provádějící dílo poruší svoji primární povinnost stanovenou ve smlouvě, ale pouze ve vztahu k dílu, a obsahem závěrečné podkapitoly bude pojednání o institutu záruky za jakost.

Předmětem poslední kapitoly bude komparace právních ustanovení upravujících smlouvu o dílo nacházejících se v různých právních předpisech soukromého práva. I když si myslím, že by bylo zajímavé provést hlubší analýzu a srovnání jednotlivých ustanovení v dříve platných a účinných zákonících, nebudu se tomu věnovat. Zabírám se tedy pouze nástinem základních změn u tohoto smluvního typu mezi NOZ na jedné straně a ObčZ a v ObchZ na straně druhé.

A. Právní úprava a vymezení smlouvy o dílo

1. Smlouva o dílo podle NOZ

Předlohou současné právní úpravy smlouvy o dílo obsažené v NOZ byla dříve platná a účinná ustanovení nacházející se především v ObchZ. Zákonodárce příslušná ustanovení převzal do nového zákoníku a doplnil je o normy vyjádřené v některých zahraničních úpravách. To vedlo nejen k přejímání jednotlivých soukromoprávních ustanovení do nové osnovy, ale také k jejich obsahovému rozšíření popř. zúžení. Vymezení smlouvy o dílo obsažené v již neúčinném ObčZ posloužilo pro novou úpravu pouze jako inspirace, protože její pojetí odpovídalo původní koncepci z roku 1964 a modelu Obč.Z. z roku 1950. Kromě přebírání „nejlepších“ ustanovení z jednotlivých právních předpisů jsou v NOZ též zohledněny dosavadní praktické zkušenosti spojené s realizací tohoto smluvního typu a také soudní judikatura, jež se úpravou smlouvy o dílo a právními vztahy mezi subjekty z ní vzniklé několikrát zabývala.

Přijetím NOZ došlo nejen k odstranění dualismu soukromého práva, ale i ke schválení některých zásadních změn dotýkajících se tohoto smluvního typu. K těm patří zejména obecně nastolená vyšší ochrana spotřebitele, jakožto slabší smluvní strany, a také vypuštění zvláštní úpravy pro montáž věci, její údržbu či opravu, která byla obsažena v ObčZ.

Nesmíme zapomenout ani na nově zavedenou právní systematiku díla v NOZ. V zájmu vyšší přehlednosti zákonodárce nejprve vymezil obecnou úpravu smlouvy o dílo a tu následně doplnil různými odchylkami v podobě zvláštních ustanovení týkajících se předně určení ceny díla podle rozpočtu, dále stavby jakožto předmětu díla a v neposlední řadě také děl s nehmotným výsledkem. Mimo hlavní úpravu díla stojí především odpovědnost za vady díla, na kterou se použijí ustanovení o vadách koupené věci podle kupní smlouvy (viz § 2615 odst. 2).

Smlouva o dílo je v NOZ upravena v díle 8, hlavy II., části IV., jež se vztahuje k závazkům z právních jednání, resp. k relativním majetkovým právům v obecné rovině. Tento smluvní typ je vymezen konkrétně v § 2586 až § 2635. Ačkoliv by se mohlo zdát, že padesát paragrafů dokáže pojmut veškerou problematiku dotýkající se smlouvy o dílo, není tomu tak a jakožto na každou smlouvu je i v tomto případě nutné aplikovat obecná ustanovení upravující závazky (zejména celou hlavu I. týkající se všeobecných ustanovení o závazcích).³ „Úprava smlouvy o dílo podle NOZ je úpravou zásadně dispozitivní v celém

³ Tato ustanovení jsou v NOZ k nalezení v § 1721 až 2054.

rozsahu a strany se od ní mohou odchýlit a dohodnout si podmínky smluvního vztahu odlišně od ustanovení zákona.“⁴

Základní ustanovení upravující charakteristické rysy smlouvy o dílo je obsaženo v § 2586 NOZ, podle něhož se smlouvou o dílo zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu. Obecně můžeme říci, že obsahem tohoto kontraktu je závazek zhotovitele objednateli dodat určitou nezávislou práci, která vyústí v určitý ať už hmotný či nehmotný výsledek.

Pojmové znaky tohoto smluvního typu jsou následující:

- při provádění díla postupuje zhotovitel **samostatně**, tj. není vázán jakýmikoliv příkazy objednatele, ledaže se k tomu ve smlouvě zavázal nebo pokud to plyne ze zvyklostí,
- předmětem díla je **nezávislá práce**, která musí mít charakter provedení díla,
- s nezávislostí je spojen fakt, že dílo je vytvořeno na **náklad zhotovitele**, tzn. náklady na pomůcky, subdodávky, pomocnou pracovní sílu nebo místo, kde má být dílo pořízeno, hradí ze svého právě zhotovitel,
- kromě toho je dílo prováděno zhotovitelem též **na jeho nebezpečí**, tzn. zhotovitel nese plnou míru odpovědnosti za případné vady materiálu, chyby v postupu či za výsledné vlastnosti díla,
- charakteristickým rysem této smlouvy je **úplatnost**, což znamená, že jednou z povinností objednatele je zaplatit cenu díla,
- druhou jeho povinností je **dílo převzít**, nejde tedy o dílo, jenž by zůstalo například ve výlučné držbě nebo užívání zhotovitele.

Ačkoliv to není v NOZ výslovně upraveno, nelze pod smlouvu o dílo zahrnout ty aktivity, pro něž je lepší použít jiných smluvních typů, protože lépe odpovídají nejen druhu, ale i charakteru dané činnosti. Příkladem takových situací mohou být zprostředkování koupě věci či působení auditora pro obchodní společnost. V obou těchto případech je předmětem smluvního vztahu určitá činnost, ale v tom prvním jejímu charakteru nejlépe odpovídají ustanovení smlouvy o zprostředkování a ve druhém je to úprava obsažená v § 2652 týkající se smlouvy o kontrolní činnosti.

⁴ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 126.

2. *Odlišnosti mezi pracovní smlouvou a smlouvou o dílo*

Společným znakem obou těchto smluvních typů je fakt, že v každé z nich se jedna smluvní strana zavazuje druhé k určité lidské činnosti. Není proto bez zajímavosti, že jak smlouva o dílo, tak i pracovní smlouva bývají často zaměňovány, někdy dokonce i úmyslně. Důvodem proto je skutečnost, že v obou případech se určitým lidským konáním dosahuje jistého výsledku, a proto nemůžeme uvažovat o tomto charakteristickém znaku jako o jediném pro jejich rozlišení. „*Každá práce vede konec konců k nějakému výsledku, a je tedy v širším smyslu prováděním nějakého díla.*“⁵

Ani typické rysy díla⁶, jakými jsou zhotovení nové věci, úprava, oprava, údržba věci nebo činnost s jiným výsledkem, nejsou směrodatnými pro rozlišení výsledku práce poskytované při zhotovování díla od práce, která je skýtána v pracovním poměru. Je to dáno tím, že rovněž v pracovním vztahu může být zaměstnanec pověřen k provedení určitého díla ať už pro zaměstnavatele či osobu, vůči níž se zaměstnavatel smluvně zavázal, že ji dílo předá.

Pro rozlišení obou těchto smluvních typů není tedy určující výsledek lidské činnosti, ale charakter práce, jež je v příslušném závazku jednou stranou poskytována k tomu, aby bylo dílo provedeno. „*Na základě smlouvy o dílo je zhotovitel povinen odvést předem časově neurčitý rozsah práce, který si vymezí sám, aby dosáhl kýženého výsledku.*“⁷ Zhotovitel tudíž jedná vlastním jménem, na vlastní účet i své riziko, s vlastními prostředky a podle vlastního rozvrhu, a to vůči nejen objednateli, ale i vůči třetím osobám. Rovněž jeho činnost nepodléhá soustavnému doзору či řízení objednatele, což ale nevždy platí, neboť zejména ve výstavbě objednatel provádí průběžný technický dozor.

Zatímco tedy zhotovitel koná svoji práci svobodně, je naproti tomu zaměstnanec v závislém poměru vůči zaměstnavateli. Tato skutečnost se projevuje ve dvou rovinách. Za prvé to znamená, že při výkonu své práce je zaměstnanec povinen dodržovat postupy jemu stanovené zaměstnavatelem k dosažení určeného cíle. Druhý význam se dotýká rizika spojeného s případným nedospěním k požadovanému výsledku. Nenese ho zaměstnanec, ale zaměstnavatel.

Další odlišnost mezi smlouvou o dílo a pracovní smlouvou se týká vnitřních poměrů závodu objednatele, kdy zhotovitel není oprávněn činit do nich jakékoliv zásahy či být o nich

⁵ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 260.

⁶ Znaky díla podrobněji rozeberu v následující kapitole, v pod kapitole týkající se Předmětu smlouvy.

⁷ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 260.

informován. Zhotovitel na rozdíl od zaměstnance rovněž nemá právní možnost využít zákonem předvídaných nátlakových forem určených zaměstnancům a jejich organizovaným útvarům⁸ ať už za účelem zlepšení podmínek na pracovišti, nebo směřujících ke zlepšení svého pracovního ohodnocení. Dále zákon zhotoviteli nedovoluje, aby byl součástí podnikových struktur.

Zatímco je zaměstnanec při výkonu své práce více chráněn právními předpisy, zhotovitel si musí podmínky, za nichž bude konkrétní dílo provádět, dohodnout předem s objednatelem i s ohledem na to, zda jsou závislé na případném spolupůsobení objednatele. Zhotovitel si je tedy musí zajistit sám, a to jak na své náklady, tak i na vlastní nebezpečí, jelikož zákonem jsou mu přiznány veřejnoprávními ustanoveními pouze výjimečně.

Výhodou pracovní smlouvy z pohledu zaměstnance je taktéž to, že při své práci užívá majetek zaměstnavatele ať už jeho vlastní či jím obstaraný. Kdežto zaměstnanec je tedy oprávněn používat pracovní pomůcky na účet i riziko zaměstnavatele, je zhotovitel povinen si opatřit veškeré pracovní náčiní, potřebný materiál i případnou součinnost třetích osob nutnou ke zhotovení díla zpravidla samostatně, tj. na své náklady i nebezpečí. Zhotovitel zůstává vlastníkem nedokončeného díla i tehdy, jestliže zhotovování díla nesouvisí s prováděním prací na objednatelově majetku.

Objednatel je na rozdíl od zaměstnavatele zproštěn rizika za špatné sociální postavení zhotovitele, nenese nebezpečí za jak kvantitativní, tak i kvalitativní obnovu jeho pracovní síly a dále není povinen rozvíjet kvalifikaci zhotovitele. Navíc je objednatel zbaven odpovědnosti za riziko týkající se překážek v práci⁹, jež by bránily zhotoviteli řádnému splnění jeho povinností.

Závěrem je nutné dodat, že složité rozlišování mezi prací na podkladě uzavřené smlouvy o dílo na jedné straně a závislou prací vyplývající z pracovního poměru na straně druhé se stalo důvodem vzniku velkého počtu sporů mezi zaměstnavateli a úřady práce popř. inspektorátem práce. Ty za tzv. švarcsystém, tj. za práci „načerno“ dávají nemalé peněžní tresty. Problém spočívá v tom, že s uzavřenou pracovní smlouvou jsou vždy spojené značné povinnosti zaměstnavatelů. Jde například o povinnosti hradit pojištění, sociální dávky, převést zaměstnance na jinou práci, je-li např. zaměstnanec na základě lékařského posudku

⁸ Mezi ně například patří odborová organizace či rada zaměstnanců.

⁹ Patří sem jak překážky ekonomického charakteru (např. nedostatek materiálu či kapitálu), tak i další překážky (zejména potřeba odpočinku nebo nemoc).

dlouhodobě nezpůsobilý konat dosavadní práci apod.¹⁰ Není proto bez zajímavosti, že snahou každého zaměstnavatele bylo a je se těmto povinností vyhnout.

3. Pojmové rozdíly mezi koupí a dílem

Podle § 2079 odst. 1 NOZ se prodávající kupní smlouvou zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, jež je mezi nimi dohodnuta jako předmět koupě, dále že mu umožní, aby k ní nabyl vlastnické právo, a kupující se mu za to zavazuje danou věc převzít a zaplatit mu kupní cenu. V praxi velmi často vznikají pochybnosti mezi vzájemnými charakteristikami jak smlouvy o dílo, tak i kupní smlouvy. „*Nejde jen o nějaké právnícké slovíčkaření, správná kvalifikace smluvního typu je důležitá pro posouzení práv a povinností smluvních stran nebo pro případnou odpovědnost za vady atd.*“¹¹

Hlavní rozlišovací kritérium mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo spočívá v předmětu obou těchto smluvních typů. Zatímco předmětem koupě je věc, u díla se vždy jedná o nějaké lidské konání. Ve většině případů je smlouvou o dílo poskytována činnost směřující ke zhotovení určité nové věci, jakožto hmotného výsledku díla, se kterým se následně převádí i vlastnické právo. Existují však i situace, kdy pracovní činnost zhotovitele vede k jinému efektu. Zákon připouští, aby působením práce vzniklo též dílo s nehmotným charakterem. Takovéto dílo může vyjadřovat kupříkladu určitou změnu vlastností dané věci (její údržba, úprava nebo oprava) nebo může spočívat v úplně jiném výsledku zhotovitelova konání, jenž bude vykazovat rysy nehmotnosti.

Obsahem závazkového vztahu nejen při koupi, ale i u smlouvy o dílo je převod vlastnického práva k věci. Není proto bez zajímavosti, že záběr obou těchto smluvních typů může vést k pravděpodobné kolizi. To platí zejména u věci, která teprve vznikne, a proto je v § 2086 odst. 1 NOZ upraveno hledisko, podle něhož dochází k rozlišení obou těchto kontraktů. Smlouva o dodání věci, která má být teprve vyrobena, se posoudí jako kupní smlouva, ledaže se ten, komu má být věc dodána, zavázal předat druhé straně podstatnou část toho, čeho je k vyrobění věci zapotřebí. Následující odstavec doplňuje toto ustanovení určením, kdy se o kupní smlouvu nejedná. Je tomu tehdy, když výkon činnosti dodavatele představuje převážnou část jeho plnění (srovnej § 2086 odst. 2 NOZ).

Poměr mezi pracovní a materiálovou složkou je tedy klíčovým ukazatelem pro určení, o jaký smluvní typ se jedná. Pokud objednatel dodal zhotoviteli převážnou část materiálu,

¹⁰ Zejména § 41 ZP.

¹¹ NOVOTNÝ, Petr. Nový občanský zákoník: Smluvní právo. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 230 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 206.

ze kterého mu následně zhotovil konkrétní věc, jedná se o smlouvu o dílo.¹² Naproti tomu jestliže si kupující chce koupit určité zboží, nezajímá ho, zda k jeho výrobě prodávající potřeboval vlastní materiál, nebo jestli si potřebný materiál někde předem opatřil.

Výjimkou z výše uvedeného rozlišování podle § 2086 je případ uvedený v ustanovení § 2587 NOZ, kdy se dílem rozumí vždy zhotovení, oprava, úprava nebo údržba stavby či její části. Jinými slovy to znamená, že bez ohledu na jakoukoliv proporcionalitu mezi pracovní a materiálovou stránkou, k níž se povinná strana zavázala, nebo zda-li se zhotovitel vůbec zavázal dodat materiál, považuje se takovýto závazkový vztah, jejímž předmětem je výše uvedená činnost, pokaždé za smlouvu o dílo.

Dílem nikdy není dodání spotřebního zboží, jenž je nutné vytvořit nebo sestavit, poněvadž na takový smluvní vztah mezi subjekty se vždy použije ustanovení o koupi (viz § 2085 NOZ).

¹² Například zákazník si přinese vlastní ovoce do moštárny.

B. Náležitosti smlouvy o dílo

Obecně se náležitosti jakékoliv smlouvy dělí na podstatné a nepodstatné. Smlouva je platně uzavřena a smluvním stranám z ní vyplývají nejen práva, ale i povinnosti, obsahuje-li podstatné náležitosti. Mezi ně se v případě smlouvy o dílo předně řadí určení smluvních stran (objednatel a zhotovitel), označení předmětu díla, závazek zhotovitele provést dílo na svůj účet a nebezpečí, závazek dílo převzít a také objednatelova povinnost k zaplacení jeho ceny. Není-li cena přesně stanovena, stačí, je-li určen alespoň způsob jejího určení, popřípadě postačí její odhadnutí. To jinými slovy znamená, že přesné určení výše ceny za dílo není podstatnou náležitostí smlouvy. Závěrem je nutné dodat, že smlouva o dílo, jakožto každá jiná smlouva, musí být také podepsána smluvními stranami a obsahovat nejen místo, ale i datum svého sepsání, pokud došlo k jejímu uzavření v písemné formě.

Kromě výše uvedených podstatných náležitostí se lze v běžném životě setkat s dalšími ujednáními, která dotvářejí proces zhotovení díla. „*Zákonná úprava dovoluje smluvním stranám nastavit svůj smluvní vztah přesně tak, aby jim vyhovoval a odpovídal právě jejich konkrétní situaci.*“¹³ Tato vedlejší ujednání jsou v právní terminologii nazývána jako nepodstatné náležitosti smlouvy. Mezi ně můžeme u smlouvy o dílo zařadit zejména determinaci místa plnění, vymezení nejen způsobu, ale i doby placení ceny díla, stanovení postupu provádění díla, doba, do kdy má být dílo provedeno¹⁴ a také určení součinnosti objednatele při zhotovování díla (zejména má-li zajistit potřebný materiál či do jaké míry je oprávněn udělovat pokyny). Smluvní strany si mohou dále ujednat podrobnosti vztahující se ke kontrole provádění díla, k způsobu předání a převzetí díla, k podmínkám, za jakých lze ukončit popř. změnit závazek, k ujednání o délce trvání smlouvy a o sankcích. Kromě toho si objednatel se zhotovitelem mohou upravit rozhodčí doložku, odpovědnost za vady, specifikovat jak kvantitu, tak i kvalitu díla, určit si rozsah a délku garance, nebo kdo a kdy ponese nebezpečí škody na věci. Z tohoto důvodu není překvapující konstatování, že smluv o dílo vzniká celá řada a každá je něčím zvláštní.

Nepodstatné náležitosti mají oproti těm podstatným jednu nespornou výhodu, a to je ta, že subjekty kontraktačního procesu mohou platně uzavřít jakoukoliv smlouvu (tudíž i smlouvu o dílo), aniž by se na nich podrobněji domluvily. Stane-li se tak, závazkový vztah se pak řídí zákonnými ustanoveními.

¹³ ŠEVČÍK, Ludvík. Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 216 s. ISBN 978-80-265-0071-1, str. 171.

¹⁴ Ve smlouvě může být kupříkladu uvedeno, že se zhotovitel zavazuje objednateli vybudovat obchodní centrum na jeho pozemku na základě přiložené projektové dokumentace, a to do 1. 9. 2018.

1. Forma smlouvy o dílo

Smlouvu o dílo lze uzavřít jak výslovně, tak i konkludentně, jelikož zákon pro ni nepředepisuje žádnou nepostradatelnou formu, ve které by se měla uzavírat. Z tohoto pravidla neexistuje výjimka ani v případě stavby, jakožto předmětu díla. Neformálnost smlouvy vychází z praktických důvodů, neboť v případě drobných plnění by požadavek písemnosti byl vysoce nevhodný. Zatímco v ObčZ v ustanovení § 632 byla uzákoněna povinnost zhotovitele vydat písemné potvrzení o převzetí objednávky, jestliže nebylo dílo zhotoveno na počkání, NOZ tuto povinnost zhotovitele již neupravuje, jelikož nebyla v praxi důsledně dodržována, což mělo velký podíl na jejím nezahrnutí do nového soukromoprávního kodexu.

Není bez zajímavosti, že smluvní strany si mohou smlouvu o dílo uzavřít zčásti ústně a zčásti v písemné formě. Princip autonomie vůle není ani v této oblasti zákonem omezen v tom, aby byla pro celý kontrakt zachována jednotná forma.

Jak jsem již uvedl, zákonem není požadována pro smlouvu o dílo písemná forma, ale každému bych chtěl doporučit, aby tuto formu upřednostňoval, zejména pokud je předmětem díla jakékoliv významnější plnění.

2. Označení smluvních stran

NOZ v ustanovení § 2586 používá specifické pojmenování smluvních stran, jenž se liší od obecného označení „věřitel“ a „dlužník“. Na jedné straně smluvního vztahu se tedy nachází objednatel, jakožto osoba, která má dílo převzít a zaplatit, respektive jde o osobu, v jejíž prospěch je dílo provedeno, a na straně druhé je to zhotovitel, jímž je osoba, jež se ve smlouvě zavazuje zejména k provedení díla a k jeho předání. Jak objednatel, tak i zhotovitel jsou vždy osobou fyzickou či právnickou a může se jednat buď o podnikatele nebo o nepodnikající osobu.

Na tomto místě je nutné připomenout právní pravidlo, že každé právní jednání se posuzuje podle svého obsahu. Proto mohou být smluvní strany pojmenovány zcela jinak, ba dokonce i samotná smlouva, jejímž předmětem je zhotovení určitého díla, nemusí být označena jako smlouva o dílo. Smlouva je tedy také platně uzavřena, jsou-li fyzické či právnické osoby ve smlouvě nazvány jako investor, stavebník, zadavatel nebo dodavatel. Je-li obsahem smlouvy například závazek k opravě auta, je zhotovitelem též servis. „Ani skutečnost, že strany nebudou označeny žádnou charakteristikou, není na závalu

platnosti závazku, pokud z obsahu smlouvy, určení práv a povinností, bude jednoznačně zřejmé, jaké postavení v závazku zaujímají.“¹⁵

3. Předmět smlouvy

a) Obecně k pojmu dílo

V základním ustanovení smlouvy o dílo je mimo jiné konstatováno, že zhotovitel se zavazuje provést pro objednatele dílo. Tím je vlastně určen každý předmět této smlouvy. Na tomto místě je ale důležité upozornit na skutečnost, že dílem se rozumí vždy určitá činnost. Naproti tomu existuje „*předmět díla*“, čímž se chápe výsledek činnosti, která je dílem, tj. změna věci nebo určitá nově vytvořená věc či jiný výsledek činnosti.

NOZ přejal dřívější negativní vymezení díla, jenž bylo upraveno v ObchZ. Důvod pro tuto recepci lze spatřovat v samotné definici pojmu díla, protože z ní bylo přímo patrné, jestli se vůbec jedná o dílo, které je upraveno smlouvou o dílo, či nikoliv a použijí se zákonná ustanovení o kupní smlouvě.

„*Dílem se podle zákona rozumí zhotovení určité movité věci, nepatří-li pod kupní smlouvu, údržba, oprava nebo úprava určité movité věci, stavba, její zhotovení, údržba, oprava nebo úprava, nebo činnost s jiným výsledkem.*“¹⁶ Dílem se tedy rozumí:

- činnost prováděná za určitým účelem – tím je myšleno vytvoření nové věci.¹⁷
Vzhledem k tomu, že NOZ zná i nehmotné věci¹⁸, je nutné pod zhotovení konkrétní věci zařadit rovněž dílo autorské bez hmotné podstaty.
- oprava, údržba nebo úprava věci
 - o opravu je nutné chápat jako činnost, jejímž cílem je odstranit vady nebo poškození za účelem uvedení věci do původního stavu, tj. stavu před jejím poškozením¹⁹
 - o za údržbu se považuje každá soustavná činnost, jejímž účelem je odstranění drobnějších závad, prodloužení „*životnosti*“ věci a také prevence poruch²⁰

¹⁵ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 263.

¹⁶ ŠVARC, Zbyněk. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 510 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3, str. 326.

¹⁷ Zejména může jít o zhotovení nové skříňe, ušití povlečení, přidělení náhradních klíčů apod.

¹⁸ Viz § 496 NOZ.

¹⁹ Příkladem takové činnosti může být oprava televize, mobilního telefonu, auta nebo střechy.

²⁰ Jako vzor nám může posloužit údržba zahradních strojů, počítače či nemovitosti.

O úpravou se rozumí činnost, jejíž pomocí se mění povrch věci nebo její vlastnosti²¹

- činnost s jiným výsledkem hmotným či nehmotným²²
- zhotovení, oprava, úprava nebo údržba stavby či její části

Jak je patrné, vymezení díla není vůbec jednoduché, a proto je potřeba pečlivě dbát během kontraktačního procesu na jeho přesném určení, aby se tím předešlo případným soudním sporům, jelikož zhotovitel nevytvořil to dílo, jenž objednatel chtěl. Takže shodu nad předmětem smlouvy, který je determinován vlastnostmi výsledku díla, lze při vzniku smlouvy o dílo jen doporučit.

Přitom je důležité nezapomenout na právní pravidlo obsažené v § 1926 odst. 1 týkající se způsobu plnění dluhu. V tomto ustanovení je konstatováno, že lze-li dluh splnit několika způsoby, pak se má za to, že volba způsobu plnění náleží dlužníku. U smlouvy o dílo je tím dlužníkem zhotovitel. Rovněž je nutné mít na paměti, že i vymezení účelu, k němuž má být dílo určeno, je nezbytnou charakteristikou konečné podoby díla, poněvadž ohraničuje jeho výsledné atributy, jenž musí dílo splňovat.

Jak popis způsobu provedení díla, tak i popsání jeho vlastností, jsou většinou uváděny již v návrhu na uzavření smlouvy. Proto jeho obsahovou součástí může být i deskripce postupu, kterým bude docházet ke zpřesňování jednotlivých vlastností plánovaného díla, či postupů při zhotovování díla, popř. se vše uvede ve zvláštní dokumentaci²³.

*„Mnohdy bývá proces vytvoření díla dvoufázový, přičemž v první fázi je předmětem závazku zhotovitele jen vytvoření zadání budoucího díla za spolupůsobení objednatele a ve druhé pak vlastní vytvoření díla podle zadání společně ujednoceného v první fázi.“*²⁴ Charakteristickým příkladem této dvoufázovosti je tvorba softwaru, kdy objednatel zpravidla neopývá dostatečnými znalostmi k tomu, aby si udělal představu o vlastnostech, které by

²¹ Úpravou je například zkrácení oblečení, aby dotyčnému lépe sedělo nebo vylepšení svého vozidla (tzv. tuning).

²² Mezi činnosti s jiným výsledkem hmotným řadíme zejména úpravy zevnějšku člověka (ostříhání vlasů, úpravy nehtů apod.) a k nehmotným patří například výsledky duševní činnosti (divadelní představení, koncert atd.).

²³ Jako příklad bych uvedl projektovou dokumentaci, jejímž obsahem jsou zpravidla dokumenty sloužící jednak k samotnému provedení stavby, jednak k veřejnoprávnímu řízení o povolení stavby.

²⁴ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 263.

mohl jeho „objednaný“ program v budoucnu splňovat. Není bez zajímavosti, že obě fáze mohou být od sebe také odděleny s tím, že každá je pak obsažena v individuální smlouvě.²⁵

Jestliže si smluvní strany nedohodnou podrobnější vlastnosti díla, předpokládá se, že byly sjednány takové vlastnosti díla, které odpovídají smluvenému či obvyklému účelu.

V souvislosti se zadáním nového díla vzniká každému zhotoviteli povinnost ho zhodnotit za účelem jeho proveditelnosti, tj. zdali je vůbec možné dílo zhotovit a jaký je pro to nejvhodnější způsob při sjednaných podmínkách. Následně je na jeho vůli, jestli s objednatelem smlouvu o dílo uzavře či nikoliv. Rozhodne-li se pro první možnost a poté zjistí, že dílo není schopen zhotovit, jedná se o subjektivní nemožnost plnění, která jde na jeho vlastní riziko. NOZ však v § 2594 upravuje zmírňující ustanovení. Podle něho musí zhotovitel bez zbytečného odkladu upozornit objednatele na nevhodnou povahu věci, kterou mu objednatel k provedení díla předal, či příkazu, který mu objednatel dal. To neplatí, jestliže tuto nevhodnost nemohl poznat ani při vynaložení potřebné péče.

Považujeme-li zadávací dokumentaci za věc či příkaz a jež současně byla předána zhotoviteli k provedení díla, je nutné posoudit, jestli si zhotovitel svoji povinnost splnil, aby se vyhnul nepříznivým důsledkům, či nikoliv.

b) Stavba jako dílo

NOZ v ustanovení § 2587 konstatuje, že dílem je vždy zhotovení, údržba, oprava či úprava stavby nebo její části. Na rozdíl od složitého rozlišování mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo v případě zhotovování určité věci, je zhotovení stavby vždy dílem, a to bez ohledu na poměr mezi vykonanou prací a dodaným materiálem.

NOZ definici stavby neupravuje, ačkoliv pojem v mnohých ustanoveních používá.²⁶ Naproti tomu legální vymezení tohoto pojmu nalezneme ve SZ. Podle § 2 odst. 3 tohoto zákona se stavbou rozumí veškerá stavební díla, která vznikají stavební nebo montážní technologií, bez zřetele na jejich stavebně technické provedení, použité stavební výrobky, materiály a konstrukce, na účel využití a dobu trvání. Za stavbu se také považuje výrobek plnící funkci stavby.

Nicméně tuto formulaci nemůžeme pro účely smlouvy o dílo, ba dokonce pro celý NOZ použít, poněvadž SZ rovněž stanoví, že ji lze použít pouze pro účely tohoto zákona. Navíc nesmíme zapomenout na ustanovení § 1 odst. 1 NOZ, ve kterém je mimo jiné upraveno,

²⁵ S touto situací se můžeme setkat ve filmové branži, kdy jedna osoba napíše scénář k filmu a jiná ho natočí.

²⁶ Zejména § 506, § 512, § 1004, § 1022 apod.

že uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného. „Z účelu obou právních předpisů je v neposlední řadě zřejmé, že zákonodárce neměl v úmyslu vymezit pojem stavba totožně, neboť v každém případě sleduje jinou oblast regulace.“²⁷ Kdežto podle SZ je stavba formulována širěji, jelikož se za ni považují též výrobky plnící funkci stavby.

Jak je patrné, tak NOZ i SZ upravují jinou oblast regulace. Není proto bez zajímavosti, že i judikatura vykládá obsah pojmu „stavba“ odlišně v závislosti na daném předpise. Podle dosavadní judikatury nelze toto pojetí vykládat pouze v souladu se stavebními předpisy, které jej chápou dynamicky, tedy jako určitou činnost směřující k realizaci díla, zatímco v soukromoprávním významu je kategorií statickou, tudíž koncepcí, zda jde o individuální věc v právním smyslu či nikoliv.

S ohledem na existující judikaturu týkající se pojetí stavby můžeme setrvat na závěru, že stavební předpisy, ba dokonce ani jakýkoliv předpis veřejného práva nelze zcela použít. Jedná se tedy o neurčitý právní pojem technického obsahu a při jeho výkladu je nutné postupovat podle § 2 odst. 2 NOZ. Dle citovaného ustanovení nelze zákonnému ustanovení přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce.

O určité ohraničení pojetí stavby se pokusil Raban (2013), jenž vymezil její charakteristické znaky. Podle něho mezi ně musí vždy patřit účast lidského činitele při procesu jejího vzniku, stavební pozemek, na jehož povrchu či pod nímž se stavba nachází a se kterým je spojena a také její hmotná povaha. Dále je to použití montážní či stavební technologie, tudíž cílevědomá lidská činnost, která se bez znalostí a dovedností neobejde, určení, k němuž má stavba sloužit a v neposlední řadě je to užití stavebního materiálu, bez něž by vlastně stavba ani nemohla vzniknout.

Nezbývá než tento rozbor pojmu „stavba“ uzavřít slovy, že „není stavba jako stavba“ a pro naše potřeby pod ním nemůžeme chápat určitou činnost, ale pouze její výsledek.

Co se týká činností, které lze na stavbě uskutečnit a jež současně budou posouzeny jako dílo, odkazují zde na předešlý výklad týkající se obecně díla.

²⁷ NOVOTNÁ, Monika a Eva Kaas ZÁHOŘOVÁ. STAVBA JAKO POJEM OBČANSKÉHO PRÁVA. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-9-7]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/stavba-jako-pojem-obcanskeho-prava-96247.html>.

c) Dílo s nehmotným výsledkem

Dílem se rozumí též činnost s jiným výsledkem, než je oprava, úprava nebo údržba věci či její zhotovení, postupuje-li zhotovitel při této činnosti tak, jak bylo mezi stranami ujednáno. Můžeme říci, že jde o činnost, jež není hmotně zachycena.

Díla s nehmotným výsledkem můžeme členit do dvou skupin, jelikož ne každé dílo je předmětem tvůrčí činnosti. První se týká děl, která jsou předmětem průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, a do druhé kategorie můžeme zařadit všechna ostatní díla²⁸.

4. Cena za dílo

Jak jsem již uvedl v úvodu k této kapitole, stanovení ceny za dílo nepatří k podstatným náležitostem smlouvy. V této souvislosti bych ale připomněl ustanovení § 1726, podle něhož dala-li některá ze smluvních stran již při uzavírání smlouvy najevo, že dosažení shody o určité náležitosti je předpokladem uzavření smlouvy, má se za to, že smlouva nebyla uzavřena; tehdy ujednání o ostatních náležitostech strany nezavazuje, ani byl-li o nich vyhotoven zápis.

Cena za dílo je v NOZ upravena zejména v § 2586 odst. 2. Výběr metody, pomocí které si objednatel se zhotovitelem vymezí konkrétní cenu za zhotovené dílo, je zákonem zcela ponechán na vůli smluvních stran. Kromě toho jim umožňuje uzavřít smlouvu o dílo i bez určení ceny, takže jak objednatel, tak i zhotovitel mohou shodně vyjádřit vůli v tom, že smlouvu uzavřou, aniž by se dohodly na konkrétní cenové výši. Pro takovýto postup je však nutný úmysl stran. Každá z nich musí dát projevem vůle najevo, že určení ceny díla nepovažuje za klíčovou otázku konečné smlouvy.²⁹ Objednatel se však tímto krokem nezabývá povinnosti platit za dílo určitou cenu a naopak zhotovitel zase nemusí mít obavy, že nedostane za svoji činnost zaplacen. Je to dáno ustanovením § 2586 odst. 2, neboť v něm je upraveno obecné pravidlo, podle něhož se v takových to případech považuje za ujednanou cenu tzv. cena obvyklá, tj. cena placená za totéž nebo srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek.

Základními předpoklady pro určení této ceny jsou tedy shodnost nebo srovnatelnost díla, obdobnost či shodnost smluvních podmínek a v neposlední řadě doba uzavření smlouvy. Uzavřou-li mezi sebou strany smlouvu s tímto určením ceny, znamená to, že se spoléhají na praxi v konkrétní oblasti, v níž je smlouva o dílo uzavírána. Výslednou cenu si pak určí na podkladě srovnání různých smluv o dílo, ale se stejným či obdobným obsahem v době

²⁸ Příkladem díla s nehmotným výsledkem a současně nespádajícím do první kategorie je doména.

²⁹ Může se tak stát v okamžiku, kdy ani objednatel ani zhotovitel v době uzavírání smlouvy nemají zájem specifikovat cenu za dílo nebo ji dokonce neznají.

jejich uzavření. Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že objednatel bude vyhledávat a prosazovat cenu obdobného díla v nižší hladině a zhotovitel zase naopak. Z tohoto důvodu doporučuji smluvním stranám, aby si tuto variantu určení ceny díla nevybraly, ale předně volily jednu ze zbylých metod, neboť případné znalecké posudky nebo soudní řízení by pro každou z nich znamenaly další a často i zbytečně vynaložené náklady.

Nepřistoupily-li smluvní strany k níže uvedené variantě stanovení ceny díla, mohou zvolit jeden z dalších možných způsobů, které nová právní úprava poskytuje. V takovém případě však zákon vyžaduje, aby byla cena díla ujednána dostatečně určitě. To nastane tehdy, je-li dohodnut alespoň způsob jejího určení, anebo pokud je určena alespoň odhadem.

Objednatel i zhotovitel si cenu díla mohou dohodnout ústně, písemně i konkludentně. Výslovné určování ceny se děje na základě oboustranného vyjednávání do té doby, než obě strany dosáhnou shody o její konečné výši za podmínky, že smlouvu o dílo chtějí uzavřít. V případě konkludentního stanovení ceny je proces jednodušší v tom, že zhotovitel sdělí objednatelovi výslednou cenu do uzavření smlouvy a ten s ní bez jakýchkoliv námitek projeví souhlas například tím, že cenu díla uhradí.

Cena díla může být tedy sjednána buď v praxi často využívanou metodou, podle které zhotovitel určí konečnou částku nákladovým způsobem, tj. odkazem na souhrnný rozpočet jednotlivých nákladových položek (zejména prací a materiálů), nebo určitou prostou částkou (tzv. pevná cena). Na tomto místě je potřeba připomenout, že buď samotný rozpočet, nebo alespoň odkaz na něj musí být součástí smlouvy, nebo je povinností zhotovitele ho předat objednateli před uzavřením smlouvy, jinak by se použilo ustanovení o ceně obvyklé, pokud by bylo i na vůli objednatele uzavřít smlouvu bez určení konkrétní výše ceny.

V § 2620 a násl. NOZ lze rozlišit několik podob určení cen podle rozpočtu:

a) rozpočet závazný zaručující úplnost

b) rozpočet závazný nezaručující úplnost³⁰

c) rozpočet nezávazný³¹

³⁰ Ukázkou může být stav, kdy si pan Procházka zajde k ševci, aby si nechal opravit jeho zimní boty. Švec mu např. na základě zvolené podrážky stanoví cenu opravy. Ačkoliv si to mezi sebou výslovně nedohodli, byl pan Procházka vnitřně srozuměn s tím, že pokud by se během opravy objevily další vady na jeho obuvi, může být původně vypočítaná cena zvýšena.

³¹ Příkladem využití tohoto rozpočtu jsou situace, kdy lze reálně předvídat pohyb cenových hladin. Zhotovitel bude muset dokázat jak samotné zvýšení cen vstupů, tak i nevyhnutelné použití těchto inputů.

Ad a)

Jde o nejhorší variantu rozpočtu jak pro objednatele, tak i pro zhotovitele, jelikož ani jeden z nich nemůže jednostranně žádat změnu konečné ceny proto, že si dílo vyžádalo jiné úsilí (především více práce) nebo jiné náklady³², než bylo předpokládáno. Zejména zhotovitel nemůže požadovat zvýšení ceny za dílo, ani pokud rozsah nebo nákladnost práce mají za následek překročení rozpočtu, nebo jestliže se objeví potřeba dalších prací k dokončení díla.

Z tohoto pravidla však existuje výjimka. Soud může podle svého uvážení rozhodnout o spravedlivém zvýšení ceny za dílo, anebo o zrušení smlouvy a o tom, jak se strany mezi sebou vypořádají, ale za podmínky, že nastala zcela mimořádná nepředvídatelná okolnost, jež dokončení díla podstatně ztěžuje. Převzala-li však jedna smluvní strana nebezpečí změny okolností nebo prohlásila-li předem o určité okolnosti, že nenastane, výjimka se neuplatní (srovnej § 2620 odst. 2 NOZ).

Ad b)

V případě rozpočtu s výhradou nezaručené úplnosti může zhotovitel požadovat přiměřené zvýšení původně vypočítané ceny, objeví-li se při provádění díla potřeba činností do rozpočtu nezahrnutých, pokud nebyly v době uzavření smlouvy předvídatelné.

Ad c)

U rozpočtu daného s výhradou, že je nezávazný, může zhotovitel požadovat zvýšení ceny díla, ale jen o to, o co jím účelně vynaložené náklady nevyhnutelně převyší původní náklady zahrnuté do rozpočtu.

Z principu autonomie vůle vyplývá i pro smluvní strany svoboda v možnosti si dohodnout odlišné režimy pro jednotlivé části smlouvy, což u náročných děl, kdy je cena za dílo stanovena na základě několika položkového rozpočtu, může znamenat, že si smluví nezávaznost rozpočtu pouze u klíčových položek.

Ad b) + c)

Objednatel se zvýšením ceny za dílo může buď souhlasit a zaplatit zhotoviteli příslušnou částku, nebo mu navýšení neschválí. V případě nesouhlasu poskytuje zákon jak objednateli, tak i zhotoviteli alternativy, jak situaci vyřešit.

³² Sem mohou patřit jak náklady, které se časem vyskytnou jako potřebné (zhotovitel s nimi při sestavování rozpočtu nepočítal), tak i náklady, které nebylo nutné vynaložit, tudíž zhotovitel na nich ušetřil, ale objednatel mu je musí i tak zaplatit.

První se týká objednatele, který může bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy. Zákon mu přiznává toto právo, ale pouze v případě, že zhotovitel po něm požaduje zaplacení částky, jež o více než 10 % překračuje předešlou cenu určenou rozpočtem. Využije-li však svého práva, nezabývá se tím povinností zaplatit část ceny díla. Podle § 2622 odst. 3 věty poslední NOZ je objednatel povinen nahradit zhotoviteli část ceny odpovídající rozsahu částečného provedení díla dle rozpočtu. Takže z pohledu zhotovitele je vhodné zvýšit původně stanovenou cenu maximálně o 10 %, aby nedošlo k ukončení právního vztahu.

Druhá varianta se vztahuje ke zhotoviteli, kdy zvýšení ceny díla určí na jeho návrh soud. K tomu, aby byl zhotovitel úspěšný, musí dodržet zejména podmínku včasné notifikace upravené v § 2622 odst. 2 NOZ. Podle tohoto ustanovení zhotoviteli zanikne nárok na určení zvýšení ceny díla soudem, jestliže neoznámí nutnost překročení nejen rozpočtované částky, ale i výši požadovaného zvýšení bez zbytečného odkladu poté, kdy se při provádění díla ukázala jeho nevyhnutelnost. „*Toto ustanovení chrání objednatele před snahou zhotovitele vynutit si pokračování prací tím, že objednateli sdělí nezbytnost zvýšení ceny až v době, kdy již jsou vynaložené náklady tak vysoké, že je pro objednatele odstoupení od smlouvy nevýhodné.*“³³ To platí zejména o činnostech, které se mohou objektivně ukázat jako nezbytné a zároveň rutinní k vykonání.³⁴

Můžeme si všimnout, že nárok na určení zvýšení ceny díla je vázán na prekluzivní oznamovací lhůtu. Z tohoto důvodu je účelné, aby zhotovitel tuto lhůtu u těchto rozpočtů dodržel, jinak se vystavuje riziku, že v případném soudním sporu, ve kterém by žaloval objednatel kvůli nezaplacení nové ceny za dílo, by nebyl úspěšný. Takže by pak musel uhradit objednatelovy náklady spojené se soudním řízením a dále by nedostal zaplacení ani za zvýšenou cenu díla.

Další alternativou, jak si strany mohou dohodnout cenu díla je na základě tzv. pevné ceny. „*Byl-li rozpočet jen pomůckou pro ujednání ceny ve smlouvě pevnou částkou, platí mezi stranami takto ujednaná cena díla a případné změny rozpočtu změnu pevně dohodnuté ceny*

³³ HULMÁK, Milan. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1120.

³⁴ Pokud se tedy u bot pana Procházky během opravy objevily další vady, ty švec v dobré víře opravil a poté panu Procházce náúčtoval vyšší cenu, nemá nárok na úhradu zvýšené ceny, poněvadž neoznámil panu Procházce jak nutnost překročení původního rozpočtu, tak i výši nové částky. Tudíž pan Procházka není při přebírání svých zimních bot povinen šveci zvýšenou cenu uhradit.

neovlivní.“³⁵ Dále o pevné ceně platí to, co jsem již uvedl u rozpočtu závazného úplného, tudíž odkazují na příslušnost část.

Poslední obecnou možností, jak lze určit cenu díla, je na základě odhadu. Předpokladem tohoto způsobu je situace, kdy během kontraktačního procesu nejsou strany ochotny nebo schopny určit přesnou cenu za dílo. V takovém případě provede jedna z nich hrubý odhad ceny a souhlasí-li s její výší protistrana, je smlouva uzavřena a objednatel je povinen ji zaplatit po provedení díla.

Byla-li již smlouva o dílo uzavřena a zhotovitel následně zjistí, že odhadnutou cenu bude nutné podstatně překročit³⁶, je povinen tuto skutečnost oznámit objednateli bez zbytečného odkladu s odůvodněným určením nové ceny. Zhotoviteli právo na zaplacení rozdílu v ceně nevznikne, jestliže oznámení neprovede bez zbytečného odkladu poté, co potřebu zvýšení ceny zjistil, anebo zjistit měl a mohl (viz § 2612 odst. 1 NOZ).

Objednatel má po tomto oznámení dvě možnosti. Buď může od smlouvy odstoupit, nebo nikoliv. Rozhodl-li se pro první variantu, je povinen zhotoviteli zaplatit poměrnou část původně určené ceny, jestliže má z jeho částečného plnění prospěch. V případě, že od smlouvy neodstoupí bez zbytečného odkladu poté, co mu zhotovitel doručí oznámení o vyšší ceně, platí, že se zvýšením ceny souhlasí. Takže ve výsledku je nutná určitá činnost objednatele, kterou dá protistraně najevo, že novou cenu neschvaluje, jinak je zákonem stanovená nevyvratitelná právní domněnka o jejím odsouhlasení.

Pro dílo je typické, že jak jeho podoba, tak i rozsah se mohou ustálit teprve během jeho provádění. V tom případě se výše uvedená pravidla o zvýšení původně stanovené ceny díla nepoužijí, jestliže si právě objednatel během zhotovování vzpomene, že by chtěl na díle něco předělat, popř. vylepšit. Stane-li se tak, jedná se o vícepráce, které zhotovitel úmyslně do rozpočtu nezahrnul, tudíž se obě smluvní strany musí dohodnout jak na jejich rozsahu, tak i na konečné změně ceny za dílo. Dohodnou-li se smluvní strany na změně rozsahu díla, ale neujednají-li si důsledky na výši ceny, použije se na tento případ úprava uvedená v § 2614 NOZ, o které pojednávám v následující kapitole, v subkapitole upravující práva a povinnosti objednatele a v podpodkapitole b) Povinnost zaplatit cenu za dílo.

³⁵ ELIÁŠ, Karel, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Bohumil HAVEL a Tomáš DVOŘÁK. Osnova občanského zákoníku. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 574 s. ISBN 978-80-7380-205-9, str. 262 k § 2474 až 2476.

³⁶ Za podstatné překročení původně odhadnuté částky se podle soudní praxe považuje navýšení o 10 až 20 %.

Na tomto místě bych chtěl připomenout, že je rozdíl mezi jednostrannou úpravou výše ceny za dílo aniž by se měnil rozsah díla, a to po uzavření smlouvy, a vzájemnou dohodou o změně jak velikosti díla, tak i jeho ceny. NOZ upravuje

Je-li předmětem smlouvy o dílo zhotovení, údržba, oprava či úprava stavby nebo její části, je v § 2625 NOZ stanoven další způsob, jak může zhotovitel určit cenu. Jedná se o speciální ustanovení k níže uvedeným metodám, kdy si smluvní strany nesjednají cenu pevnou ani cenu podle rozpočtu, ale tzv. „*kalkulační vzorec*“. Zhotovitel je povinen vyúčtovat objednateli dosavadní postup prací, jakož i dosud vynaložené náklady v případě, že dojde k současnému splnění dvou podmínek. Prvním předpokladem je to, že cena díla je určena s odkazem na skutečný rozsah práce a její hodnotu či na hodnotu použitých věcí a výší dalších nákladů, a za druhé musí o takové vyúčtování objednatel požádat.

C. Práva a povinnosti smluvních stran

1. Zhotovitel a jeho práva a povinnosti

Můžeme obecně říci, že zhotovitel má hned několik povinností. Ty nejdůležitější jsou vymezeny již v úvodním ustanovení smlouvy o dílo, tj. v § 2586 odst. 1. Předně se jedná o zhotovitelův závazek provést dílo. „*Jak je patrné ze samotného znění ustanovení, jedná se o esenciální a zcela základní povinnost zhotovitele, neboť bez provedení díla by tento smluvní typ neměl žádný podklad ani smysl.*“³⁷

Kromě této hlavní povinnosti ukládá NOZ zhotoviteli další, když zakotvuje, že zhotovitel provede dílo na svůj náklad a nebezpečí. Jedná se v praxi o zcela zásadní povinnost mezi oběma smluvními stranami, poněvadž je to pouze zhotovitel, jenž nese veškeré náklady a nebezpečí, které se mohou v průběhu provádění díla objevit. Ze zákonného ustanovení tedy vyplývá, že zhotovitel se ve smlouvě o dílo zavazuje k úvěrování objednatele, protože výhradně on sám financuje dílo v průběhu jeho provádění.

Tvrdość tohoto ustanovení pro zhotovitele je však zákonem zmírněna prostřednictvím dvou institutů. První odchylka je upravena samotným zákonem v § 2611 NOZ. Podle tohoto ustanovení může zhotovitel požadovat v průběhu provádění díla přiměřenou část odměny s přihlédnutím k vynaloženým nákladům, pokud se dílo provádí po částech či se značnými náklady. Druhá se týká skutečnosti, že smluvní strany si mohou dohodnout placení záloh během provádění díla, což se v praxi v případě náročnějších děl často i děje. V souvislosti s těmito dvěma instituty je nutné upozornit na fakt, že se oba vylučují. Pokud se tedy zhotovitel s objednatelem dohodnou na placení záloh, i kdyby se dílo provádělo po částech nebo se značnými náklady, nemá zhotovitel právo požadovat po objednateli přiměřenou část odměny na podkladě § 2611 NOZ.³⁸ Zbývá dodat, že se jedná o právo zhotovitele, tudíž je na jeho vůli, zda se zaplacení přiměřené odměny bude domáhat či nikoliv.

Zhotovitel tedy provádí dílo na vlastní náklady a nebezpečí. Riziko vzniku škody na díle, stejně jako ve výše uvedeném případě týkajícím se nákladů, nese v průběhu provádění díla zhotovitel. Pokud by na díle vznikla škoda, nemůže po objednateli vymáhat náhradu škody ani jakékoliv jiné plnění. Na tomto místě bych chtěl ale připomenout, že i objednatel musí snést nebezpečí vzniku škody, ale pouze u věci, kterou opatřil k provedení díla.

³⁷ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 3.

³⁸ Typickým příkladem je oprava kabelky, která se bez zakoupení hadí kůže neobejde. Poněvadž se jedná o drahou záležitost, může zhotovitel po objednateli buď požadovat část odměny, kterou je objednatel povinen mu zaplatit, nebo chtít poskytnutí zálohy, bylo-li to mezi stranami ujednáno.

Toto riziko však nenese po celou dobu provádění díla, ale jen po dobu, dokud trvá jeho vlastnické právo k věci.

Zhotovitel se nejen povinnosti nést veškeré náklady, ale i odpovědnosti za nebezpečí zbaví v okamžiku, kdy řádně předá dílo objednateli, ledaže si s objednatelem ujednal jinak.

V následujícím výkladu se zaměřím na zhotovitelovu povinnost provést dílo, jež je podrobně upravena v § 2589 a násl. NOZ.

a) Způsob provádění díla

Zhotovitelovým závazkem je tedy jeho povinnost provést dílo s potřebnou péčí v ujednaném čase a obstarat vše, co je k provedení díla potřeba, pokud se s objednatelem nedohodl jinak.

NOZ ukládá zhotoviteli, aby dílo provedl s potřebnou péčí. To znamená, že k jeho dokončení a předání není nutná odborná péče, ale je povinen přinejmenším zajistit takovou péči, jež je potřebná k tomu, aby bylo dílo řádně provedeno. „*I v případě, že je zhotovitelem osoba neodborná, musí zhotovitel postupovat s veškerou péčí nutnou ke zdárnému dokončení díla, ke kterému se zavázal, tedy jsou-li zapotřebí odborné znalosti, dovednosti a zkušenosti, musí je při plnění závazku vynaložit nebo je zajistit.*“³⁹ Je-li zhotovitelem osoba, která se ať už veřejně či ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu (kupříkladu takto zaměřený podnikatel) či povolání, dává tím najevo, že je schopna jednat s takovou znalostí a pečlivostí, jež je s proklamovaným stavem nebo povoláním spojena. Nejedná-li pak s odbornou péčí, jde to k její tíži.⁴⁰

Zhotovitel se v souladu s ustanovením § 2589 ve smlouvě o dílo zavazuje, že dílo provede osobně. Současně zákon připouští, aby nechal dílo provést třetí osobou (subdodavatelem) za podmínky, že se tak uskuteční pod jeho osobním vedením. NOZ v souladu s praxí preferuje především osobní provedení díla zhotovitelem. V první řadě se vychází již ze samotného kontraktačního procesu, kdy objednatel uzavírá smlouvu o dílo s konkrétním zhotovitelem, aby mu zadal určité dílo s tím, že u něho předpokládá specifické schopnosti, které dovedou dílo k očekávanému cíli. Zejména to platí o dílech individuálního charakteru, jako jsou například umělecká díla, kdy je každé dílo vázáno na osobní vlastnosti zhotovitele, tudíž povaha díla si vyžaduje, aby bylo dílo provedeno právě touto osobou.

³⁹ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 266.

⁴⁰ Viz § 5 NOZ.

Zhotovitel tedy musí provést dílo osobně, pokud je provedení díla vázáno na jeho osobní vlastnosti nebo jestliže je to vzhledem k povaze díla zapotřebí.

V ostatních případech může pověřit třetí osobu, aby provedla dílo, za podmínky, že se tak stane pod jeho osobním vedením. To platí obzvláště tehdy, když požadované osobní předpoklady mohou být využity zprostředkovaně další osobou. Ustanovení zákona je však dispozitivní, což znamená, že se strany od něho mohou smluvně odchýlit. Na tomto místě je však nutné upozornit na obecné ustanovení závazkového práva v § 1935 NOZ, v němž je konstatováno, že pokud plní dlužník pomocí jiné osoby, odpovídá tak, jako by plnil sám.⁴¹

V souvislosti s osobním provedením díla je potřeba zmínit ustanovení § 2588, které obsahuje zvláštní právní úpravu týkající se zániku závazku mezi objednatelem a zhotovitelem. Jestliže provedení díla záleží ve zvláštních osobních schopnostech zhotovitele, tj. dílo musí být dokončeno a předáno pouze konkrétním zhotovitelem, pak závazek zaniká buď jeho smrtí, nebo ztrátou jeho způsobilosti (zejména z důvodu nemoci či dlouhodobého úrazu). To však neplatí, pokud osoba, která převzala činnost zhotovitele jako jeho právní nástupce, může dílo úspěšně provést.⁴² To jinými slovy znamená, že závazek zanikne ze zákona, pokud by neexistovala osoba, která by jednak převzala činnost zhotovitele, jednak mohla dílo provést do zdárného konce.

Pokud po uzavření smlouvy zemře objednatel, závazek ze smlouvy o dílo nezaniká, ledaže se tím jeho splnění stane zbytečným či dokonce nemožným. To nastane zejména tehdy, když si objednatel nechal u zhotovitele vytvořit oblek „na míru“. Za toto ujednání dotýkajícího se případného zániku závazku z důvodu smrti objednatele bylo zákonodárcem vloženo ustanovení o stejném obsahu, což nezní příliš logicky. Lze se tudíž domnívat, že jde o legislativní chybu (viz § 2588 odst. 2 NOZ).

b) Doba k provedení díla

Dobu plnění si strany mezi sebou mohou sjednat jako jednorázovou, podle které se zhotovitel zaváže provést dílo k určitému datu, nebo si její průběh rozčlení do několika stádií. V případě, že si ji strany nedohodly, je zhotovitelovou povinností provést dílo v době

⁴¹ Pro lepší ilustraci uvedu příklad. Jednoho dne se rozhodnete zajít si ke svému oblíbenému kadeřníkovi, aby jste si nechali upravit vlasy. Při jeho návštěvě zjistíte, že je zavalen prací a pověří svého asistenta, aby se Vám věnoval. Kadeřníkův postup je v souladu se zákonem a za činnost svého asistenta odpovídá stejně, jako kdyby ji prováděl sám. Pokud si tedy zákaz, aby pověřil třetí osobu provedením díla, ve smlouvě nevymíníte, máte smůlu.

⁴² Kupříkladu si objednáváte obraz u vyhlášeného malíře. Ačkoliv by se malířovou smrtí stali právními nástupci jeho děti, kteří by určitě zvládli namalovat obraz, závazek by zanikl, poněvadž jste smlouvu uzavírali s malířem pro jeho neobyčejné schopnosti.

přiměřené jeho povaze. „*Tato volná formulace pak dává volnost soudnímu uvážení, máme však za to, že by se mělo jednat o dobu přiměřenou a odpovídající době běžné ke zhotovení srovnatelného díla.*“⁴³

V souvislosti s dobou plnění je nutné zmínit zákonné ustanovení týkající se okamžiku, kdy může zhotovitel splnit svůj závazek. V § 2590 odst. 2 je upravena vyvratitelná právní domněnka, že čas plnění je ujednáán ve prospěch zhotovitele. Toto pravidlo má pozitivní dopad na činnost zhotovitele, neboť umožňuje, aby dílo provedl buď ke dni, na kterém se dohodl s objednatelem, nebo před tímto dnem. Naproti tomu objednatel není oprávněn požadovat po zhotoviteli předání díla před uplynutím času k plnění, i když by věděl, že zhotovitel již dílo dokončil. Naopak je povinen provedené dílo převzít i před tímto datem. Ustanovení však není kogentní a strany se mohou od tohoto normativu odchýlit a dohodnout si fixní termíny plnění.

Ať již je doba plnění sjednána jako jednorázová nebo rozfázovaná do určitého počtu etap, mohou zde existovat zákonem předpokládané překážky, které povedou k jejímu prodloužení. Délka této prolongace závisí na tom, jak dlouho nemůže zhotovitel pokračovat při zhotovování díla z důvodu na straně objednatele.⁴⁴ Kdy k této „*přestávce*“ při provedení díla dochází, podrobněji rozeberu v písmenu e) této podkapitoly zabývající se nevhodností věci nebo příkazu.

c) Věci k provedení díla

Zhotovení díla, aniž by k tomu bylo zapotřebí určitých materiálů, si ve většině případů nelze představit. I proto NOZ obsahuje zvláštní ustanovení týkající se věcí určených k provedení díla. Nemusí jít pouze o materiál, ale za věci potřebné k provedení díla se dají považovat také příslušná nářadí nebo dokonce již dříve zmíněná dokumentace.

V dřívější praxi bylo zcela běžné, že se závazek ze smlouvy o dílo chápal jako práce na cizí věci, jehož obsahem byl pronájem pracovní síly. „*Nájemce*“ byl v takovém případě povinen zajistit všechnu potřebnou součinnost (nejen nástroje, materiál, pracovníky,

⁴³ ŠEVČÍK, Ludvík. Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 216 s. ISBN 978-80-265-0071-1, str. 174.

⁴⁴ Jako příklad bych uvedl smlouvu uzavřenou mezi pány Plecháčkem a Sýkory, jejímž předmětem je výmalba místnosti v bytě pana Sýkory. V ujednaný den se pan Plecháček dostavil před byt pana Sýkory, aby provedl dílo, ale nikdo nebyl doma. Rovněž sousedé nevěděli, kde se rodina Sýkorových nachází. Jelikož smlouva stanovila konkrétní datum k realizaci díla, došlo k automatickému prodloužení doby plnění o další den, protože se nedostal do bytu rodiny Sýkorových. Pokud by si strany nesjednaly fixní termín provedení díla, mohl se pan Plecháček dostavit i před stanoveným datem.

ale i prostředky nezbytné pro zachování pracovní síly zhotovitele - ošacení, stravu a ubytování).

Podle současných zákonitostí je povinen obstarat věci určené k provedení díla zhotovitel, ledaže se s objednatelem dohodl jinak. Tato jeho povinnost vyplývá z ustanovení § 2590 odst. 1, dle něhož zhotovitel obstará vše, co je k provedení díla potřeba. Pořizuje-li věc nutnou ke zhotovení díla, nese odpovědnost jak za jakost a provedení, tak i za její vhodnost ke zhotovení díla. NOZ pak v § 2596 stanoví, že pokud zhotovitel opatří věc, která se zpracuje při provádění díla, má stran této věci, jestliže se stala součástí díla, postavení prodávajícího. Tudíž vlastnosti dané věci musí být v souladu s ustanoveními upravujícími předmět koupě. Podle § 2095 se prodávající zavazuje odevzdat kupujícímu předmět koupě v ujednaném množství, jakosti a provedení. Nejsou-li jakost a provedení ujednány, plní prodávající v jakosti a provedení vhodných pro účel patrný ze smlouvy; jinak pro účel obvyklý.

V souvislosti s obstaráním věcí potřebných k provedení díla vyvstává otázka, zda za ně dostane zhotovitel zvlášť zaplacení či nikoliv. NOZ tento problém řeší vyvratitelnou právní domněnkou, kdy se má za to, že kupní cena materiálu je zahrnuta v ceně díla. Jinými slovy řečeno, pokud se ve smlouvě o dílo nedohodne s objednatelem jinak, musí si ceny těchto věcí již zakalkulovat do ceny díla. Nebylo-li by tomu tak, odvíjel by se další postup podle jejich výše a dopadu do konečné ceny díla. Na tomto místě bych dále rád odkázal na čtvrtou subkapitulu druhé kapitoly věnující se ceně za dílo.

Dohodly-li se smluvní strany smlouvy o dílo na tom, že objednatel obstará věc nutnou k provedení díla a následně tuto svoji povinnost poruší, tj. neopatří ji včas, může si potřebnou věc zajistit sám zhotovitel, ale na účet objednatele. Tomu však musí předcházet zhotovitelova výzva, ve které ho upozorní, že pokud tak neučiní ani v dodatečně přiměřené době, je oprávněn přistoupit k tomuto jednání. Ve spojitosti s tím NOZ pamatuje jak na cenu těchto věcí, tak i na účelně vynaložené náklady, jež bylo nutné vydat při jejich opatrování. Zhotoviteli vzniká právo na jejich zaplacení bez zbytečného odkladu poté, co o to objednatel požádá.

d) Příkazy k provedení díla

Zhotovitel se smlouvou o dílo zavazuje provést dílo samostatně na svůj náklad a nebezpečí. Pokud jde o způsob provádění díla, je zhotovitel povinen se řídit

objednatelovými příkazy nebo pokyny, jestliže se na tom strany dohodly⁴⁵, nebo pokud to plyne ze zvyklosti⁴⁶. V jiných případech tuto povinnost nemá a provádí dílo dle své vůle. Je to důsledkem zhotovitelovy odpovědnosti za konečné dílo, kterou nese a jež by mohla být některými objednatelovými příkazy narušena. Situace, ve kterých se zhotovitel řídí objednatelovými pokyny, mohou být především výmalba místností, zhotovení nábytku nebo výstavba rodinného domu, kdy je zvykem, že objednatel rozhoduje o barvě, použitém materiálu (z jakého dřeva), resp. o umístění jednotlivých místností, ledaže by k těmto volbám byl výslovně určen zhotovitel.

Ze své osobní zkušenosti bych chtěl každému doporučit, aby si ve smlouvě o dílo výslovně zakotvil zhotovitelovu povinnost řídit se vašimi pokyny, neboť i drobné vady, na které dostanete od zhotovitele slevu z konečné ceny díla, se mohou za nějakou dobu ukázat jako dosti podstatné.

e) Nevhodnost věci nebo příkazu

V souvislosti s obstaráváním potřebných věcí, resp. s udělováním příkazů nutných k provedení díla ze strany objednatele, upravuje NOZ rovněž práva a povinnosti zhotovitele, pokud jsou podle jeho mínění nevhodné. Podle ustanovení § 2594 odst. 1 tohoto zákona zhotovitel upozorní objednatele bez zbytečného odkladu na nevhodnou povahu věci, kterou mu objednatel k provedení díla předal, nebo příkazu, který mu objednatel dal. To však neplatí, pokud tuto nevhodnost nemohl zjistit ani při vynaložení potřebné péče.

Na to navazuje odst. 2, který upravuje kompatibilitu mezi obstaranou věcí, resp. uděleným příkazem a řádným prováděním díla. Jestliže tedy nevhodná věc nebo nesprávný příkaz překáží řádnému provádění díla, zhotovitel provádění díla v nezbytném rozsahu přeruší do doby, než dojde ze strany objednatele k výměně věci či ke změně příkazu. V případě, že objednatel trvá na provádění díla s použitím předané věci nebo podle daného příkazu, má zhotovitel právo požadovat po objednateli, aby takové prohlášení učinil v písemné formě.

Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že se jedná o zhotovitelova práva a nikoliv o jeho povinnosti, tudíž je na jeho svobodné vůli, zda se zachová podle těchto dvou odstavců

⁴⁵ Smluvní strany si smlouvou určí obzvláště míru závaznosti těchto pokynů pro zhotovitele nebo jaké pokyny mu mohou být ze strany objednatele uděleny (např. technické pokyny či jiné).

⁴⁶ Samotným pojmem se zabýval i Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozsudku ze dne 22. 3. 2011 pod sp. zn. 32 Cdo 4932/2009 vymezil obchodní zvyklosti jako ustálenou obchodní praxi (pravidla), která je dodržována účastníky obchodních vztahů a může mít různý dosah. Některá pravidla jsou totiž uplatňována pouze v některém obchodním odvětví, jiná zase platí všeobecně v rámci obchodu. Mohou být omezeny také jen na určitou územní oblast či druh zboží apod.

v § 2594. Byly-li dodrženy oba postupy, tj. učinil upozornění a taktéž dostal od objednatele písemný příkaz, neodpovídá objednateli za vady díla, jenž vznikly pro nevhodnost věci, kterou mu objednatel opatřil, nebo příkazu, jenž byl zhotoviteli dán. Kromě toho ustanovení § 2595 NOZ upravuje právo zhotovitele odstoupit od smlouvy o dílo za podmínky, že objednatel trval na provedení díla dle zřejmě nevhodného příkazu či s použitím zřejmě nevhodné věci i po té, co byl na tuto nevhodnost zhotovitelem upozorněn. Z hlediska zvýšení úspěchu zhotovitele v případném soudním sporu je proto praktické, aby svoje upozornění náležitě zaznamenal (například zápisem v deníku).

Jak jsem již uvedl dříve, v případě nevhodné věci či příkazu zhotovitel provádění díla v nezbytném rozsahu přeruší až do výměny věci nebo změny příkazu. Délka přerušení může mít i dopad na dobu, dokdy má být dílo provedeno. NOZ tuto situaci řeší tím, že lhůtu stanovenou pro dokončení díla prodlužuje o dobu vyvolanou přerušením, pokud se objednatel se zhotovitelem nedohodnou jinak. Došlo-li k přerušení díla, má zhotovitel právo na úhradu nákladů s tím spojených. To samé právo má i tehdy, když při provádění díla používal nevhodnou věc od objednatele, ale jen do doby, kdy její nevhodnost mohl zjistit.

f) Splnění

Stejně jako v případě dalších synallagmatických smluv dochází i u smlouvy o dílo k jejímu splnění, jsou-li plněny jednotlivé dílčí povinnosti vyplývající se závazkového vztahu. Zhotovitelovou základní povinností, bez níž by smlouva o dílo neměla smysl, je provést dílo na svůj náklad a nebezpečí. Příslušná ustanovení týkající se provedení díla jsou upravena v § 2604 a nás. NOZ.

Za řádně provedené dílo se pokládá takové dílo, které je dokončeno a předáno objednateli. Jedná se o kumulativní naplnění dvou podmínek, které však nemusí být splněny současně. Pokud zhotovitel nepředá dílo objednateli, znamená to podle litery zákona, že nebylo dosud provedeno, i když již mohlo být dokončeno.

Dokončení díla

„Dokončením díla se rozumí takový stav jeho zhotovení, kdy je dílo schopno předvést způsobilost sloužit jeho účelu.“⁴⁷ Účel je buď patrný z právních předpisů, nebo ze smluvního

⁴⁷ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 268. Představte si, že jste si objednali pana Podholu, aby vám zhotovil novou bránu před váš dům. V den konaných prací jste byli v práci, po jejím skončení jste se vrátili domů a v poštovní schránce jste našli klíče od brány, dálkové ovladače a fakturu. Jenomže při otevírání jste zjistili, že se brána neposouvá, signalizační světlo nefunguje a vrátka se otevírají ztuhla.

ujednání. Kromě toho může být účel i takový, který je možno očekávat vzhledem k povaze díla či z ujištění zhotovitele, nebo takový, ke kterému se dílo obvykle používá.

V souvislosti s principem dokončení je nutné zdůraznit skutečnost, že se opouští zásada čistoty. Pod ní se chápal stav díla, jež nemělo žádné vady. Takže v dnešní moderní době je dílo dokončeno, tj. může naplňovat předpoklady dokončení podle zákona, i když je vadné nebo má nedodělky. Rozsah jejich přijatelnosti je dán způsobilostí díla sloužit svému účelu v době jeho předvedení.

Povinnost předvést dílo, jak jeho způsobilost slouží svému účelu, má častokrát zhotovitel, což je dáno již samotným závazkem vyplývajícím ze smlouvy o dílo, kdy na sebe bere povinnost provést dílo. „*Předvedení může spočívat nejen ve vizuálním ověření, že dotčené dílo má určité vlastnosti, může spočívat i v prokázání, že tyto vlastnosti má buď tím, že dosahuje určitých výkonů, nebo prokázáním kvalit na základě teoretických výpočtů apod.*“⁴⁸ Pokud jde o dobu, kdy zhotovitel předvádí míru dokončení díla, tak je tomu obvykle buď bezprostředně před nebo při předání díla.

Jak je vidět, NOZ detailněji neupravuje způsoby předvedení díla a nechává vše na dohodě mezi objednatelem a zhotovitelem. To se týká i dojednání zkoušek, jež jsou někdy nutné k řádnému dokončení díla.

V řadě veřejnoprávních předpisů je požadováno provedení stanovených zkoušek k tomu, aby mohlo být dílo uvedeno do provozu. Zajímavostí je, že jejich realizace ale nemusí být předpokladem pro převzetí díla, jelikož většinou postihují provozovatele díla, tedy objednatele. Ten se může rozhodnout, zda si provedení předepsaných zkoušek zabezpečí sám na převzatém díle nebo tím pověří jinou osobu. „*Má-li být však provedením zkoušek, ať již předepsaných veřejnoprávními předpisy, nebo smluvených, prokázáno dokončení díla, považuje se provedení díla za dokončené až úspěšným provedením zkoušek, které by měl obstarat zhotovitel.*“⁴⁹ Provádění zkoušek je příznačné hlavně při vývoji a výzkumu nebo ve výstavbě.

K účasti na těchto zkouškách je zhotovitel povinen objednatele včas přizvat. NOZ ale umožňuje, aby byly provedeny i bez jeho účasti, pokud to nevylučuje povaha věci nebo dohoda stran. Tak tomu bude především tehdy, když dané zkoušky budou rovněž

Zavolali jste panu Podholovi, sdělili jste mu vaše problémy, ale on vám na to protiargumetoval, že práce je hotová, tak ať koukáte uhradit příslušnou fakturu. V tomto případě udělal chybu pan Podhola, jelikož vám bránu nepředal, nepředvedl její způsobilost sloužit svému účelu a neukázal, že je v pořádku.

⁴⁸ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 268.

⁴⁹ Tamtéž, str. 269.

požadovány veřejnoprávními předpisy, na jejichž základě je objektivita zaručena nezávislým verifikujícím (kupříkladu revizním) orgánem.

V případě, že smluvní strany uzavřely smlouvu, jejímž předmětem je zhotovení obtížného technologického díla, je zapotřebí osvědčit ať už smlouvou nebo právním předpisem předpokládanou výkonnost takového díla, neboť její výše nemusí být v plném provozu opravdu dosažena. „Často není tyto kvality možno dokázat pouhým odzkoušením před předáním, ale až po dosažení určitého bodu náběhové křivky, kdy se stroje i obsluha zaběhnou, například po několikaměsíčním provozování, mluví se o zkušebním provozu.“⁵⁰ Pokud se strany nedohodnou jinak, měl by zkušební provoz být v režii zhotovitele, ale současně si musí s objednatelem ujednat rozsah jeho součinnosti.⁵¹

Ve spojitosti se zkouškami ukládá NOZ v ustanovení § 2607 odst. 2 zhotoviteli povinnost vyhotovit zápis, v němž se zachytí výsledek zkoušky.⁵² Ten ho musí následně předat objednateli, jestliže jsou současně splněny dvě podmínky. Za prvé objednatel o tento zápis musí požádat a za druhé jeho předání se nesmí přičít povaze závazku. Zbývá dodat, že tento zápis musí být potvrzen buď objednatelem, nebo jestliže není přítomen, jinou hodnověrnou osobou, jež je odborně způsobilá, nestranná a zkoušek se zúčastnila.

Předání díla

Vedle toho se zhotovitel zavazuje též dílo předat, tj. nabídnout ho objednateli k převzetí a současně mu umožnit, aby jej převzal. Zákon předání předmětu díla detailněji neupravuje a nechává na smluvních stranách, aby si dohodly způsob, jakým se tak stane. Výjimkou je § 2608 odst. 1 NOZ. Podle v něm zakotveného právního pravidla se na předání věci obdobně použijí ustanovení o kupní smlouvě, jestliže je předmětem díla věc. Z tohoto důvodu je nutné odkázat na příslušné části této smlouvy upravující odevzdání věci⁵³. Zejména to znamená:

- Zhotovitel musí objednateli umožnit nabýt vlastnické právo k této věci,
- Je-li zhotovitelovou povinností věc odeslat, nastanou účinky odevzdání věci objednateli jakmile ji předá prvnímu dopravci v přepravě pro objednatele,
- Zhotovitelovou povinností je odevzdat věc včetně všech dokladů, jež k ní náleží.

⁵⁰ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 269.

⁵¹ Míra objednatelova spolupůsobení může spočívat zejména v množství dodaných zaměstnanců nebo surovin a také v určení, jak s výslednými produkty vyrobenými během zkušebního provozu bude naloženo.

⁵² Zápis by měl kromě jejího výsledku obsahovat také za jakých podmínek byla provedena a nesmí se v něm zapomenout na uvedení osoby, jež zkoušku prováděla.

⁵³ Příslušná ustanovení jsou u kupní smlouvy k nalezení v § 2087 a násled. NOZ.

Jak jsem již několikrát uvedl, smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést pro objednatele dílo. Pokud jde o jeho velikost, zákon nestanovuje žádné omezení jeho rozsahu. Tudiž předmětem smlouvy může být dílo drobného rozsahu až po vysoce komplikované technologické dílo⁵⁴.

Z tohoto hlediska zákon umožňuje smluvním stranám zejména u stavebních nebo technicky náročných děl, aby si ho jak předaly, tak i převzaly po částech, pokud se takové dílo provádí postupně a lze-li jednotlivé stupně (etapy) odlišit.⁵⁵ Místo toho, aby se smluvní strany dohodly na jednorázové době plnění, kdy si stanoví určitý fixní termín provedení díla, ujednávají si její rozvržení do několika etap a každá z nich je spojena s přejímkou určité části provedeného díla.

Pro obě smluvní strany je opět praktické, když si o předání a převzetí dané části sepíší zápis, ve kterém zaznamenají případné vady.

Zbývá dodat, že pro obě strany je tento postup výhodný, jelikož objednatel tím získá kontrolu nad částí zhotovovaného díla a zhotoviteli zase vzniká právo na zaplacení ceny za každou část, kterou provedl.

g) Svépomocný prodej

Z dosavadních zkušeností zhotovitelů jsou známy případy, kdy si u nich objednatelé řádně nepřevzali dílo – věc. „Samozřejmě, že v takovém případě se může zhotovitel domáhat svých práv ze smlouvy o dílo, ale mnohdy by pro něj bylo daleko výhodnější z důvodu ekonomických i jiných věc jednoduše prodat někomu jinému, kdo o ní projeví zájem.“⁵⁶ Z tohoto důvodu NOZ v § 2609 upravuje svépomocný prodej, jehož účelem je právě uspokojit finanční nároky zhotovitele, poněvadž se objednatel dostal do prodlení s převzetím věci.

Zhotovitel se může rozhodnout, že předmět díla – věc vhodným způsobem prodá na účet objednatele⁵⁷, jestliže ten ji nepřevzme bez zbytečného odkladu poté, co mělo být dílo dokončeno. Bylo-li dílo dokončeno později, pak bez zbytečného odkladu po vyrozumění o dokončení díla.

⁵⁴ Složitost takového to díla může vyplývat především z vysokých finančních objemů nutných k jeho provedení, nebo z velkého počtu osob na díle se podílejících či z delší doby plnění ve srovnání s jinými typy smluv.

⁵⁵ Viz § 2606 NOZ. Pro zajímavost bych chtěl uvést, že plnění po částech nebylo doposavad v civilním právu výslovně upraveno, i když k němu v praxi docházelo.

⁵⁶ BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny. Olomouc: ANAG, 2013-, ^{^^^}sv. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2, str. 322.

⁵⁷ K tíži objednatele nejdou jenom samotné náklady, které musel zhotovitel vynaložit, aby dílo prodal, ale také skutečnost, že dílo bylo prodáno za cenu nižší než za dohodnutou cenu za dílo.

O zamýšleném prodeji je zhotovitel povinen vyrozumět objednatele a zároveň mu musí stanovit náhradní lhůtu k převzetí věci, která nesmí být kratší než jeden měsíc, ledaže tomu brání povaha věci. Je-li objednatel nesnadno dosažitelný nebo neznámý a nehlásí-li se o dílo po dobu delší než šest měsíců (například nepřebírá poštu), může zhotovitel věc na jeho účet prodat, aniž by ho musel vyrozumět. Stejně oprávnění má také tehdy, když se objednatel nehlásí o věc po dobu přiměřenou její povaze.⁵⁸

2. Práva a povinnosti objednatele

a) Povinnost převzít dílo

Mezi základní povinnosti objednatele, upravené již v základním ustanovení smlouvy o dílo, patří povinnost dílo převzít. „*Tato povinnost má samozřejmě největší význam pro zhotovitele, neboť samotné převzetí je důkazem splnění povinností zhotovitele, a tím samozřejmě také vzniku jeho nároku na úhradu kupní ceny.*“⁵⁹ Nejen tato povinnost, ale i okamžik převzetí má zásadní dopad na případné nároky plynoucí z jejího porušení.⁶⁰

„*Objednatel je povinen dílo převzít, je-li dokončeno, a to bez zbytečného odkladu poté, co dílo mělo být dokončeno, bylo-li dokončeno později (například z důvodu prodloužení na straně objednatele nebo zhotovitele), pak jej musí převzít bez zbytečného odkladu po vyrozumění o dokončení díla.*“⁶¹ Objednatel každé takovéto dílo převezme buď s výhradami, nebo bez výhrad. Z hlediska jeho postavení, je určitě lepší převzít dílo s výhradami tehdy, když při prohlídce⁶² zjistí, že na díle jsou zjevné vady. Neučiní-li tak, i když dílo trpí těmito závadami, snižuje se tím jeho pravděpodobnost úspěšného uplatnění práva z odpovědnosti za zjevné vady.

Objednatel je tedy musí uplatnit v okamžiku převzetí tak, že vznesе výhrady k převzatému dokončenému dílu. V případě sporu soud objednatelovi právo ze zjevné vady

⁵⁸ Zavázal-li se zhotovitel smlouvou o dílo například zhotovit narozeninový dort, bylo by poskytování jakékoliv náhradní lhůty delší jak jeden měsíc zcela bezpředmětné, a proto povaha věci vyžaduje poskytnutí pouze doby přiměřené k jeho převzetí a navíc zhotovitel nemusí objednatele o zamýšleném prodeji vyrozumívat.

⁵⁹ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 4.

⁶⁰ Za příklad nám mohou posloužit zejména odpovědnost za vady, odpovědnost za prodloužení či smluvní pokuta.

⁶¹ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 269.

⁶² Prohlídku díla může objednatel uskutečnit buď nejdříve po jeho předání, nebo ji může odložit do okamžiku, než dílo převezme od dopravce, jestliže k předání díla dojde jeho předáním dopravci.

nepřízná, pokud jím bylo dílo převzato bez výhrad a současně zhotovitel namítne, že právo nebylo uplatněno včas.

Z tohoto hlediska doporučuji o každém předání a převzetí díla sepsat zápis⁶³, jenž si podepíší obě smluvní strany a jehož obsahem budou objednatelovy výhrady k převzatému dílu, ať už půjde o zjevné nedodělky na díle, či o vady provedení, které objednatel odhalil během přebírání díla. Pokud by samozřejmě na díle nebyly žádné závady, podepsaly by si zápis bez jakýchkoliv výhrad.

Jak jsem již uvedl, jsou-li na díle nedodělky či vady, je v objednatelově zájmu převzít dílo s výhradami, jejichž prostřednictvím zhotoviteli sdělí, v čem tyto zjevné nedostatky spatřuje. Jejich pojmenováním vlastně uplatňuje svá práva z odpovědnosti za vady ke zhotovitelově dokončenému dílu, tj. provádí jeho reklamaci. Kromě toho je objednatelovým právem dílo nepřevzít, jestliže není způsobilé sloužit svému účelu.

V běžném životě tedy může nastat situace, kdy zhotovitel dílo provede, avšak objednatel ho odmítne převzít. Pokud se tak stane, je v nejlepším zájmu zhotovitele obstarat si co nejpřesnější zachycení stavu díla. Tímto počínáním si vlastně opatří dostačující materiál pro případné prokázání skutečnosti, že dílo bylo z jeho strany řádně dokončeno a že byl včas připraven ho předat. Učiněním tohoto kroku se zbaví odpovědnosti za prodlení, což má významné důsledky zejména v oblasti týkající se přechodu nebezpečí škody na věci, protože nemohl plnit v důsledku porušení povinnosti objednatele. Objednatel odmítnutím převzetí díla nepřijal řádně nabídnuté plnění, čímž na něho přešla odpovědnost za prodlení.

V této souvislosti je potřeba upozornit na další odlišnost od kupní smlouvy. Ačkoliv se předání věci řídí obdobně jejími ustanoveními v případě, že je předmětem díla věc, neplatí to též o vlastnickém právu. Zatímco u smlouvy o dílo se stává vlastníkem věci objednatel až jejím převzetím, byl-li před předáním vlastníkem zhotovitel, u kupní smlouvy nabývá vlastnické právo kupující již v okamžiku účinnosti smlouvy.

b) Povinnost zaplatit cenu za dílo

Druhou základní povinností objednatele, jež má hlavně ekonomický význam pro zhotovitele, je zaplacení ceny za provedené dílo.⁶⁴ O stanovení ceny jsem pojednal už dříve, a to ve čtvrté části kapitoly B) zabývající se právě cenou za dílo. V této části své diplomové práce se zaměřím na zákonnou úpravu jejího samotného placení.

⁶³ Označený kupříkladu jako předávací protokol či protokol o převzetí.

⁶⁴ Viz § 2586 NOZ, podle něhož se smlouvou o dílo objednatel zavazuje zhotoviteli dílo převzít a zaplatit cenu.

Pokud jde tedy o způsob placení ceny, záleží buď na dohodě stran, nebo se subsidiárně použijí zákonná ustanovení. Zejména v § 1955 NOZ je mimo jiné stanoveno, že peněžitý dluh plní dlužník (objednatel) v místě bydliště nebo sídla věřitele (zhotovitele). Smluvní strany si ale mohou dohodnout, že objednatel uhradí cenu díla převodem ve prospěch účtu zhotovitele, což je v dnešní době nejjednodušší způsob placení.⁶⁵

Z hlediska doby, kdy je objednatel povinen za dílo zaplatit cenu, je v § 2610 NOZ uzákoněno pravidlo, podle něhož vzniká zhotoviteli právo na zaplacení ceny díla v okamžiku, kdy ho provede. „*Provedením díla se rozumí provedení řádné a předání předmětu díla objednateli, nebo pokud smlouva zahrnuje povinnost dílo odeslat předáním dopravci.*“⁶⁶ Pro objednatele to znamená, že jakmile je dílo dokončeno a předáno, je povinen ho převzít a zaplatit cenu, ovšem pokud si se zhotovitelem neujednal jinak.

Objednatel si se zhotovitelem také mohou dohodnout, že dílo bude přejímáno po částech. Je-li tomu tak, vzniká objednateli povinnost zaplatit odpovídající díl celkové ceny při provedení každé části díla. Smluvní strany se však mohou dohodnout odchylně od tohoto zákonného ustanovení např. tak, že objednatel zaplatí dílo až jeho úplným provedením, i když ho přejímal po částech.

Není-li mezi objednatelem a zhotovitelem dohodnuto jinak, je zhotovitel oprávněn požadovat po objednateli během provádění díla přiměřenou část odměny s přihlédnutím k vynaloženým nákladům za předpokladu, že si strany mezi sebou neujednaly placení záloh a je-li dílo prováděno po částech či se značnými náklady, jenž zhotovitele není s to nést ze svého. Pokud si ale strany sjednaly mezi sebou placení záloh, musí je objednatel zhotoviteli uhradit jak ve výši, tak i ve lhůtách uvedených ve smlouvě.

Zákonné normy týkající se způsobu placení umožňují vysokou míru autonomie vůle, tudíž je na smluvních stranách jaký postup využijí. Mohou si zejména sjednat vystavování dílčích faktur, jejich náležitosti, termíny jejich vystavení, dobu, do kdy musí být na ni příslušná částka uhrazena a v neposlední řadě i případné sankce vyplývající z nedodržení některého smluvního ujednání.

Jak jsem již dříve uvedl, dílo může být zmařeno. Tato skutečnost má rovněž dopad na cenu díla. Dojde-li při provedení díla k jeho zmaření z důvodu, za nějž odpovídá objednatel, náleží zhotoviteli cena za dílo nikoliv v plné výši, ale snižená o to,

⁶⁵ Dále lze využít různé dokumentární instrumenty či dokonce směnky.

⁶⁶ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 146.

co neprovedením díla ušetřil. Například nedostane zapláceno za část očekávaných nákladů, které do té doby nebyly vynaloženy.

Naproti tomu je nutné odlišovat stav, kdy se zhotovitel s objednatelem dohodnou na omezení rozsahu díla ale až po uzavření smlouvy a současně neujednávají důsledky pro výši ceny. Je-li tomu tak, má objednatel za povinnost zaplatit protistraně cenu upravenou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným prováděním díla (viz § 2614 NOZ). Ačkoliv zákonem výslovně uvedená právní norma počítá pouze s omezením rozsahu díla, lze se domnívat, že obdobné pravidlo se použije i v případě změny díla či jeho rozšíření (vícepráce). Přesto bych chtěl smluvním stranám raději doporučit, aby si při sjednávání ceny za dílo dohodly i možné důsledky na její výši způsobené změnou rozsahu díla.

c) Věci k provedení díla

Objednatel má povinnost zajistit věci k provedení díla, bylo-li tak ujednáno se zhotovitelem. Ve smlouvě si dohodnou zejména jejich množství, jaké mají mít vlastnosti a rovněž dobu, do kdy je má objednatel zabezpečit. Podle Švarce (2014) by se nejednalo vůbec o smlouvu o dílo, pokud by jejím předmětem bylo zhotovení věci movité a současně by nebylo určeno, které věci má za povinnost opatřit objednatel.

Obstarávání materiálu ze strany objednatele k tomu, aby mohlo být dílo úspěšně provedeno, je v moderní době spíše ojedinělou záležitostí. Nejčastěji na sebe tuto povinnost vezme tehdy, když jde o úpravu či opravu věci, jejímž je vlastníkem. „*Spolupůsobení objednatele může pocházet z výslovného závazku, který objednatel přijal, nebo z technické nutnosti, která pochází z povahy postupu nutného ke zdárnému provedení díla.*“⁶⁷

Má-li objednatel opatřit věc k provedení díla, předá ji zhotoviteli v době určené ve smlouvě, jinak bez zbytečného odkladu po jejím uzavření (srov. § 2597 NOZ). Dále zákon stanoví vyvratitelnou právní domněnku, podle níž se má za to, že cena díla se o cenu takto opatřené věci objednatelem nesnižuje. Nic však nebrání tomu, aby se smluvní strany dohodly odchylně od tohoto ustanovení.

Neopatří-li objednatel věc včas a neučiní-li tak ani na výzvu zhotovitele v dodatečně přiměřené době, může si zhotovitel buď zajistit náhradní plnění na objednatelův účet

⁶⁷ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 267. Součinnost objednatele je nutná především tehdy, když od něho zhotovitel potřebuje zejména přistavit auto k opravě s příslušnými klíči, umožnit vstup do domu nebo bytu, předat staveniště nebo dokumenty, napojit na vodní či elektrické zdroje, vyzkoušet na něm oblek či po něm bude dokonce požadovat udělení pokynů, jenž jsou nutné k provedení díla. Výjimkou není ani jeho nezbytná účast při předání dokončeného díla.

anebo odstoupit od smlouvy za podmínky, že na to předem objednatel upozornil. Takto to platí zejména v situacích, kdy součinnost objednatel spočívá v obstarání věci, jež je nezbytná k tomu, aby mohlo být dílo úspěšně provedeno.

Opatří-li objednatel věc k provedení díla a je-li současně jejím vlastníkem, nese, jak jsem již uvedl dříve, nebezpečí škody na této věci, ale jen do té doby, dokud trvá jeho vlastnické právo k ní (tj. do doby než jej nabude zhotovitel jejím zpracováním). Pokud však tuto věc zhotovitel od objednatel převezme (zejména za účelem její úpravy nebo opravy), odpovídá za ni jako skladovatel, tj. stíhá ho odpovědnost za případně vzniklou škodu v mezidobí od okamžiku, kdy došlo k převzetí věci, do momentu jejího vydání, resp. do doby zániku objednatelova vlastnického práva, pokud neprokáže, že škodu nemohl odvrátit.⁶⁸ I v tomto případě lze stranám doporučit, aby o předání věci sepsaly jednoduchý zápis.

V souvislosti s převzatou věcí od objednatel ukládá NOZ v ustanovení § 2598 odst. 2 zhotoviteli povinnost předložit objednateli vyúčtování a vrátit mu vše, co z jeho věci nezpracoval, jakmile dílo provede. Ačkoliv to není zákonem *expressis verbis* stanoveno, je zhotovitel povinen vrátit objednatelovi věci i tehdy, jestliže závazek ze smlouvy o dílo zanikl jinak než provedením díla (zejména v případě dlouhodobého úrazu zhotovitele). Zákon rovněž neřeší, do kdy má být převzatá věc vrácena. Domnívám se, že zhotovitel má povinnost tak učinit bez zbytečného odkladu po provedení díla, resp. po té, co závazek zanikl.

d) Právo kontroly

Přáním každého objednatel je mít takové dílo, které co nejvíce odpovídá jeho představám. Takže jeho zájem spočívá v tom, aby bylo dílo řádně realizováno, tj. zhotovitel si splnil své povinnosti. Při provádění díla je zhotovitel povinen postupovat především samostatně a způsobem, aby dílo mělo takové vlastnosti, na nichž se s objednatel dohodl, nebo které jsou smlouvou o dílo předpokládány. Příkazy objednatel je vázán pouze tehdy, jestliže je to mezi stranami ujednáno či to plyne ze zvyklostí. Z toho důvodu NOZ přiznává objednateli v ustanovení § 2593 NOZ právo kontrolovat průběh provádění díla. Nevyužije-li objednatel svého práva ke kontrole, anebo když hlavně vadný proces při realizaci díla nerozezná, neznamená to pro zhotovitele zbavení se odpovědnosti ani za řádné provádění díla, ani za jeho bezvadnost.

Pokud objednatel během kontroly zjistí, že zhotovitel porušuje svou povinnost plynoucí ze smlouvy či ze zákona, může po něm požadovat, aby zajistil nápravu a prováděl dílo

⁶⁸ K tomu viz § 2426 NOZ.

řádným způsobem. V případě, že tak zhotovitel neučiní ani v přiměřené době a vedl-li by postup zhotovitele nepochybně k podstatnému porušení smlouvy, je objednatel v souladu s ustanovením § 2593 oprávněn od smlouvy odstoupit.

Zbývá dodat, že zákon četnost kontrol nestanovuje, tudíž je vhodné, aby si ji objednatel se zhotovitelem mezi sebou vhodně smluvně upravili. To je účelné zejména u složitějších děl (jako je tomu v případě stavby), kdy je dílo prováděno postupně v určitém harmonogramu prací. Dále bych chtěl smluvním stranám doporučit, aby si o průběhu a výsledku kontroly sepsaly zápis.

3. Práva a povinnosti stran spojených se stavbou jako předmětem díla

Podle ustanovení § 2587 NOZ se dílem rozumí vždy zhotovení, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části. Z toho vyplývá, že předmětem smlouvy o dílo může být také stavba. Jelikož se jedná o specifický závazek zhotovitele odlišný od obecného díla, zákon s tím počítá, poněvadž určuje, že o provedení stavby platí každé všeobecné ustanovení pro provedení díla. Navíc v § 2623 a násl. NOZ jsou upravena zvláštní dispozitivní pravidla, jež se použijí přednostně na smlouvu o úpravě nemovité věci a na smlouvu o zhotovení, úpravě či opravě stavby.

Od obecného principu, že se zhotovitel zavazuje obstarat vše, co je k provedení díla potřeba, se smluvní strany v případě výstavby docela často odchylují. Je to dáno širokým rozsahem plnění, který se bez určité součinnosti objednatele neobejde.

Zavázal-li se zhotovitel smlouvou o dílo ke zhotovení stavby, musí se s objednatelem dohodnout hlavně na tom, zda primární dokumenty nutné k výstavbě (především stavební povolení či projekt stavby) zajistí buď on sám, či jeho protistrana, popř. půjde o součinnost obou.⁶⁹ Dále by si měli ujednat čas, kdy se projektové práce budou považovat již za splněné a rovněž by ve smlouvě nemělo chybět stanovení doby, ve které objednatel předá zhotoviteli staveniště ve stavu, jenž mu dovolí realizovat stavební práce za účelem splnění závazku. Dále je vhodné, aby se strany ve smlouvě dohodly na termínu dokončení stěžejních bodů stavby a v neposlední řadě také na době, do kdy zhotovitel stavbu provede.⁷⁰

⁶⁹ Zvláště projekt stavby nemůže být zhotovitelem zpracován, aniž by dostal od objednatele určité podklady.

⁷⁰ Například objednatel se zavazuje předat zhotoviteli pozemek k vybudování stavby do 1.4.2016, zhotovitel je povinen zahájit stavbu do 7 kalendářních dnů od předání staveniště, do 1. 1. 2017 se zhotovitel zavazuje provést instalaci ústředního topení a do 1.7. 2017 je povinen předat stavbu objednateli.

Objednatel se vedle toho může zavázat zejména k obstarání deponií a skládek, k zajištění umístění příslušných dopravních značek, k zjednání přístupu ke stavbě přes sousedův pozemek, k určení zemníku a k dodávkám nezbytných energií. Strany si taktéž mohou smluvit, že některá oprávnění budou mít při dílčím plnění i dílčí dobu plnění. Z tohoto důvodu je nutné mít předem zpracovaný časový harmonogram prací, ve kterém se uvede vše podstatné (zvláště termíny kontroly provádění stavby), a jež se zároveň stane součástí smlouvy.

Je tedy velmi důležité, aby si smluvní strany důkladně stanovily začátky a konce jednotlivých fází průběhu výstavby, neboť s každou z nich mohou spojit svým ujednáním odpovídající bonifikace nebo sankce.

Není bez zajímavosti, že v závislosti na stupni procesu dokončení díla (stavby) se rozlišuje mezi stavební a tzv. montážní připraveností. Zatímco pod stavební připraveností se chápá „již pokročilý stav stavebních prací, který umožní zahájení a plynulé provádění dodávek a montážních prací dodavatelem technologické části stavby“⁷¹, je nutné za montážní připravenost považovat „velmi pokročilý stav montážních prací spadajících do technologické části stavby, který umožní práce stavebních dodavatelů pro úplné dokončení stavebních prací.“⁷² Stavební připravenost předchází montážní připravenosti⁷³ a z hlediska případného soudního sporu je účelné každou z nich ve smlouvě zvlášť ujednat.

Zvláštnosti průběhu provádění výstavby

a) Specifické překážky a rizika pro zhotovitele

Realizaci stavby lze spojit pouze s některým místem⁷⁴. Pokud na něm zhotovitel při provádění díla zjistí skryté překážky (dejme tomu, že se na daném místě nachází archeologické naleziště) znemožňující provést dílo dohodnutým způsobem, oznámí tuto obtíž bez zbytečného odkladu objednateli a navrhne mu změnu díla. Do doby, než dojde k dosažení

⁷¹ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 132.

⁷² MAREK, Karel. KE SMLOUVĚ O DÍLO PODLE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU. *Bulletin-advokacie* [online]. 2013 [cit. 2015-11-1]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/ke-smlouve-o-dilo-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku>.

⁷³ Jako příklad bych uvedl připravenost pro dřevostavbu. Aby mohla být stavba započata je někdy nutné mít před její montáží vyřízené stavební povolení, oznámení či ohlášení. V případě získání všech potřebných dokumentů (včetně projektové dokumentace), lze o tomto stavu hovořit jako o stavební připravenosti. K montážní připravenosti je zapotřebí upravit zejména terén, jenž musí odpovídat základovému plánu, a dále musí být nachystána betonová deska, na kterou bude dřevostavba umístěna. Pak již je možné přistoupit k samotné montáži.

⁷⁴ Typickým příkladem takového místa je pozemek.

takové dohody, je oprávněn provádění díla přerušit. Nedojde-li mezi zhotovitelem a objednatelem k dohodě na změně smlouvy v přiměřené lhůtě, může každý z nich od ní odstoupit. Zhotovitel má právo na úhradu za dosud provedené práce na díle, jen pokud nemohl překážku odhalit ani při vynaložení potřebné péče. Ve spojitosti s uvedeným příkladem by zhotovitel neměl právo na cenu za část díla, kdyby neprovedl potřebný archeologický průzkum.⁷⁵

NOZ v ustanovení § 2624 obsahuje speciální úpravu týkající se zhotovení stavby na objednávku. Je-li tomu tak, nese nebezpečí škody či jejího zničení zhotovitel až do okamžiku než ji předá objednateli, ledaže by ke škodě došlo i jinak. Ochrana objednatele tedy není garantována, pokud by škoda nastala vlivem události, ke které by došlo i bez ohledu na provádění díla (např. povodeň).

b) Právo objednatele na další kontrolu

Objednatelovým základním právem u smlouvy o dílo je jeho oprávnění kontrolovat průběh provádění díla, aby si zhotovitel plnil řádně své povinnosti. Vedle této průběžné kontroly, kterou může provádět kdykoli, popř. ji vůbec nerealizovat, se smluvní strany mohou dohodnout, že v případě stavby si sjednají další kontrolu. Ta se nejčastěji vztahuje buď k určitému stupni jejího provádění, kdy následné práce povedou k zakrytí dosud provedeného díla (zejména půjde o rozvody energií, podzemní vedení či izolace), nebo může být vytyčena i časovým termínem – rozvrhem.

Přibližuje-li se termín ujednané kontroly, zhotovitel pozve objednatele ke kontrole, aby mohl zkontrolovat předmět díla právě na určitém stupni jeho provádění. Není bez zajímavosti, že zhotovitel má často uspořádány technologické postupy u staveb tak, aby jejich kontrolou nedošlo k ohrožení vlastností stavby, za které nese odpovědnost. Pozve-li zhotovitel objednatele ve zřejmě nevhodnou dobu či jej nepozve včas, musí mu umožnit dodatečnou kontrolu a případné náklady s tím spojené nahradí sám (například k jeho tíži jdou náklady na odkrytí vedení a následné jejich opětovné zakrytí).

Pokud se objednatel ke kontrole nedostavil, ačkoliv byl na ni řádně pozván, nebo jež se měla konat dle ujednaného časového rozvrhu, může zhotovitel pokračovat v provádění díla. Objednatel může i přesto požadovat po zhotoviteli, aby mu umožnil dodatečnou kontrolu díla, avšak musí mu uhradit náklady s tím spojené. NOZ v ustanovení § 2626 odst. 2 rozlišuje dvě základní úrovně těchto nákladů. Pokud objednateli zabránila v účasti na ujednané kontrole

⁷⁵ To samé by platilo kupříkladu i o stavbě, u které zhotovitel zjistil narušenou statiku aniž by si před tím vyžádal její statické posouzení.

vyšší moc a požádá-li o dodatečnou kontrolu bez zbytečného odkladu, je povinen zhotoviteli nahradit pouze ty náklady, jenž jsou s tím spojeny. „*Nejedná-li se o tento případ, potom jde k jeho tíži vše, co provedením kontroly bude vyvoláno, čímž vedle nákladů na její provedení může být například i změna termínu výstavby nebo zhoršení kvality díla.*“⁷⁶

V praxi je velmi časté, že za objednatele (investora) vykonává jeho práva třetí osoba. Ta na podkladě uzavřené příkazní smlouvy bývá rovněž pověřována ke kontrole nad prováděním díla (stavby). I z tohoto důvodu se mnohdy označuje jako tzv. technický dozor investora, jehož funkci uskutečňuje tzv. inženýrská organizace, jedná-li se o technologicky náročnější stavby.

V případě, že předmětem smlouvy o dílo je stavba financovaná z veřejného rozpočtu, kterou se zhotovitel jakožto stavební podnikatel zavázal provést, je stavebník povinen zajistit tento technický dozor, a to bez výjimky. Tato povinnost je mu uložena SZ v ustanovení § 152 v odst. 4. Kromě toho musí u těchto staveb zabezpečit i tzv. autorský dozor projektanta, pokud projektovou dokumentaci pro tuto stavbu zpracovala osoba oprávněná podle zvláštního právního předpisu. Úkolem autorského dozoru je zejména posuzování souladu prováděné stavby s ověřenou projektovou dokumentací.

c) Dodavatelský systém

Řečené o způsobu provedení díla⁷⁷ platí i v případě, že jde o stavbu. V obchodněprávních vztazích je však ustálenou praxí, že si podnikatel, jenž se smlouvou o dílo zavázal k jeho provedení, zajistí jiného podnikatele (tzv. subdodavatele), aby mu provedl určité části díla (zejména izolace, vzduchotechniku, elektroinstalace apod.), ale pouze ve smluvně stanoveném rozsahu vůči tomuto druhému „objednateli“.⁷⁸ „*Pro tyto případy lze zhotoviteli doporučit „hru na dopravního strážníka“, tj. sjednat podmínky subdodávek (mimo jiné záruční) ve shodě s podmínkami kontraktu s objednatelem.*“⁷⁹ Není bez zajímavosti, že i tzv. subdodavatelé si často zajišťují vlastní subdodavatele.

⁷⁶ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 275.

⁷⁷ Podle ustanovení § 2589 NOZ zhotovitel provede dílo buď osobně, anebo jej nechá provést pod svým osobním vedením.

⁷⁸ Smluvní vztah mezi nimi může vyplývat buď ze smlouvy o dílo, nebo ze smlouvy kupní, či dokonce ze smlouvy nepojmenované.

⁷⁹ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 142.

Můžeme říci, že pokud půjde o rozsáhlou investiční akci, tak s největší pravděpodobností dojde ke vzniku širokého dodavatelského systému, ve kterém bývá hlavní (finální) objednatel tradičně nazýván jako investor.

Také na straně objednatele (investora) může dojít k pověření jiných osob, aby za něho vykonávaly jemu ať už zákonem či smlouvou svěřená práva (zejména organizátorská a kontrolní). Ten si tudíž k jejich výkonu může najmout specializovanou fyzickou nebo právnickou osobu⁸⁰, která ho zastoupí, popřípadě za něho obstará objednatelné činnosti (tzv. inženýrská funkce).

V dodavatelském systému tedy na jedné straně stojí investor, jehož smluvní závazek spočívá v tom, že dílo převezme a zaplatí za něho cenu, a na straně druhé jsou to tzv. vyšší dodavatelé, kteří se jako zhotovitel zavazují provést jednotlivé složky díla spočívající zejména v dodávkách technologií nebo v provedení stavebních prací včetně vyhotovení příslušné projektové dokumentace, eventuálně generální dodavatel, jenž je zastřešuje. „V našem právním systému není zhotovitel omezen volit si libovolně systém subdodavatelů, s výjimkou případu, kdy si to objednatel vymínil.“⁸¹

Za příklad nám v této části diplomové práce může velmi dobře posloužit stavba tunelového komplexu Blanka v Praze. Subjektem označeným jako investor bylo Hlavní město Praha (Odbor městského investora MHMP), správcem stavby byly jak Inženýring dopravních staveb, a.s., tak i VIS, a.s., koordinaci projektu měla na starost společnost SATRA, spol. s.r.o., projektovou dokumentaci zpracovaly společnosti SATRA, spol. s.r.o., PUDIS, a.s. a METROPROJEKT Praha a.s., zhotovitelem stavební části byly METROSTAV, a.s. a EUROVIA CS, a.s. a zhotovitelem technologické části byla ČKD Praha DIZ, a.s..⁸²

Bez ohledu na velikost dodavatelského systému i pokud jde o technologicky a stavebně náročnou stavbu, kde provádění stavebních prací zajišťují různí podnikatelé jako tzv. subdodavatelé, nedošlo v souvislosti s přijetím nové soukromoprávní úpravy ke změnám v případné odpovědnosti. Tu vždy nese zhotovitel, neboli ten, kdo se smlouvou zavázal provést dílo na svůj náklad a nebezpečí. Jde-li o odpovědnost za vady, tak tu s ním mohou nést společně a nerozdílně i osoby dodávající dokumentaci, provádějící na stavbě dozor nebo poddodavatelé (viz dále).

⁸⁰ Buď to může jít o osobu provádějící tzv. technický dozor, nebo pak ve velkém i o tzv. inženýrskou organizaci.

⁸¹ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 274.

⁸² *Tunel Blanka* [online]. SATRA, spol. s r. o., 2015 [cit. 2015-9-20]. Dostupné z: www.tunelblanka.cz.

d) Stavební deník a jednoduchý záznam o stavbě

Na rozdíl od obecného díla, je v případě staveb zaveden formálně propracovaný postup komunikace. Ten je zajišťován tzv. stavebním deníkem, kdy mezi sebou komunikují jednak zhotovitel, případně další osoby, které jsou zúčastněné na dodavatelském systému výstavby, a jednak objednatel. Povinnost jej vést je zhotoviteli uložena SZ, konkrétně § 157. Ten v odst. 1 tohoto ustanovení výslovně upravuje, při jakých stavbách musí být veden stavební deník a kdy postačí pouze tzv. jednoduchý záznam o stavbě.⁸³ Do každého z nich se zapisují všechny podstatné skutečnosti týkající se provedení stavby. Pokud jde o stavební deník, zaznamenají se do něho hlavně identifikační údaje jako označení zhotovitele stavby, investora, také místo stavby, její název, a dále vícepráce, výsledky kontrol a inspekci, odchylky od projektové dokumentace, časový postup stavebních prací, škody, dílčí přejímky ukončených prací, eventuálně další údaje.⁸⁴

Jak je patrné z obsahových náležitostí, jsou zápisy do něho prováděny též orgány státní správy, zvláště orgánem státního stavebního dohledu. „*Deník slouží i pro soukromoprávní účely, zejména slouží jako důkazní prostředek o ujednáních v průběhu provádění stavby, pokud mají formu, která může změnit závazek ze smlouvy o dílo, pak jsou dokladem o této změně, popřípadě o novém závazku, často slouží jako důkazní prostředek v reklamčním řízení.*“⁸⁵ Zápisy ve stavebním deníku totiž splňují podmínku písemnosti, jež je předepsána či ujednána pro řádná oznámení skutečností, ke kterým dochází v průběhu provádění díla.

Pokud jde o dobu vedení každého z těchto dokumentů, musí být vedeny ode dne předání a převzetí staveniště (stavební deník), resp. od zahájení prací na staveništi (jednoduchý záznam o stavbě), do dokončení stavby, případně do odstranění vad a nedodělků, které byly zjištěny při kontrolní prohlídce stavby.

4. Práva a povinnosti stran v případě díla s nehmotným výsledkem

Každé dílo je zhotovitel povinen provést s potřebnou péčí.⁸⁶ Jedná-li se však o dílo s nehmotným výsledkem, požaduje zákon po něm, aby na jeho zhotovení vynaložil o stupeň vyšší péči. Oproti tedy hmotnému dílu je ve zvláštním ustanovení § 2631 NOZ zakotvena zhotovitelova povinnost provést dílo nikoli pouze s potřebnou, ale i s odbornou péčí tak,

⁸³ Kromě SZ jsou jak stavební deník, tak i jednoduchý záznam o stavbě upraveny ve vyhlášce č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb.

⁸⁴ Co se vše zapisuje do stavebního deníku, resp. jednoduchého záznamu o stavbě, to je uvedeno v prováděcí vyhlášce ke SZ, tj. ve vyhlášce č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb.

⁸⁵ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 274.

⁸⁶ Viz § 2590 odst. 1 NOZ.

aby se dosáhlo výsledku činnosti určeného ve smlouvě. Tento požadavek vychází ze samotné podstaty nehmotného díla, kdy k jeho vytvoření je často zapotřebí určité jednání ať už vědecké nebo umělecko-tvůrčí či povaha díla vyžaduje, aby zhotovitel uskutečnil nějaký výkon.⁸⁷

Není-li předmětem díla hmotná věc, je zhotovitel povinen odevzdat výsledek své činnosti objednateli. Pokud jde o okamžik předání, tak je u tohoto díla stejný jako u díla s hmotným výsledkem, tj. zhotovitel musí dílo dokončit a současně je povinen umožnit objednateli jeho užití⁸⁸. V opačném případě se toto dílo nepovažuje za předané (srovnej § 2632 NOZ).

Jestliže se zhotovitel zavázal objednateli provést činnost, jejíž výsledek je chráněn buď právem průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, má se za to, že mu jej poskytl k účelu vyplývajícimu ze smlouvy. Zákon na tomto místě v § 2634 formuluje vyvratitelnou právní domněnku, u které se dá prokázat, že presumovaná skutečnost buď nenastala, nebo se nestala. Byl-li dokázán opak, pak právní domněnka ustoupí. Z tohoto důvodu lze smluvním stranám doporučit, aby se během kontraktačního procesu dohodly na účelu, k němuž má výsledek duševního vlastnictví následně sloužit. Na druhou stranu, pokud si objednatel se zhotovitelem v kontraktačním procesu neujednájí účel, k němuž má být dílo objednatelem používáno, není objednatel ve svém užívání díla podle NOZ ničím omezen.

Strany se ve smlouvě mohou dohodnout, že výsledek činnosti, který je předmětem práva průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, může ten, kdo dílo zhotovil, poskytnout i jiným osobám. Nedohodnou-li se na tom, je zhotovitel k tomuto udělování i tak oprávněn, jelikož mu je v ustanovení § 2633 NOZ udělena zákonná licence. To neplatí, pokud smlouva obsahuje výslovný zákaz tohoto poskytnutí, nebo jestliže by to bylo vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele.

Závěrem je nutné dodat, že speciální ustanovení upravená v § 2631 NOZ a násl. týkající se díla s nehmotným výsledkem se obdobně použijí i pro výsledek činnosti zhotovený podle ustanovení o veřejném příslibu (soutěžní dílo), která jsou k nalezení v § 2884 a násl. NOZ.

⁸⁷ Příkladem může být zejména konfigurace dat, projektová dokumentace nebo instalace počítačového programu.

⁸⁸ Na tomto místě je nutné upozornit na obsahovou rozdílnost pojmů „užití díla“ a „poskytnutí oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví“, které se týká licence dle § 2358 NOZ.

5. Vlastnické právo k předmětu díla a práva a povinnosti stran spojená se zmařením díla

Důležitou úlohu u smlouvy o dílo hraje přechod vlastnického práva, a to zejména u věcí, jejichž hodnota není bezvýznamná. Ujedná-li si zhotovitel s objednatelem ve smlouvě, jejímž předmětem je stavba, že vlastnické právo k ní má zhotovitel, a následně bylo kupříkladu zahájeno s objednatelem insolvenční řízení, nedojde k zahrnutí díla do majetkové podstaty. Na druhou stranu zhotovitel po dobu zhotovování díla ponese nebezpečí škody, pokud se s objednatelem nedohodne jinak. Z tohoto důvodu mu lze doporučit, aby věc nechal pojistit a s vyšší pojistné uvažoval při sjednávání ceny díla.

Vlastníkem díla může být i objednatel, v takovém případě dílo patří do majetkové podstaty a zhotovitel by měl svoji pohledávku na zaplacení ceny díla přihlásit při soupisu všech pohledávek. Sice zhotovitel nenese nebezpečí škody na zhotovovaném díle, ale za to jeho pohledávka v insolvenčním řízení nemusí být vůbec upokojena. Řečené lze shrnout v tom, že zákon autonomii vůle v tomto případě neomezuje, takže nebezpečí nahodilého poškození může nést jedna strana a vlastníkem zhotovovaného díla bude strana druhá. Není-li mezi smluvními stranami sjednáno jinak, použijí se zákonná ustanovení.

Ve spojitosti s přechodem vlastnického práva musíme rozlišovat dva jevy. První se týká toho, kdy je předmětem smlouvy o dílo oprava, údržba či úprava věci. Objednatel zůstává po celou dobu provádění díla jak vlastníkem movité či nemovité věci⁸⁹, tak i nositelem nebezpečí vzniku jejího nahodilého poškození. Ve druhém případě si smluvní strany dohodnou pouze zhotovení nové věci. Základní zákonné pravidlo platné pro tento typ přechodu vlastnického práva je upravené v § 2608 odst. 2 NOZ, podle něhož se objednatel stává vlastníkem předmětu díla-věci okamžikem jejího převzetí. Toto právní pravidlo však neplatí absolutně a k nabytí vlastnického práva může dojít mnohem dříve, a to již v průběhu provádění díla.

NOZ obsahuje v ustanovení § 2599 následující právní pravidla:

1) Vlastnické právo ke zhotovované věci nabývá objednatel, je-li předmětem díla věc určená jednotlivě⁹⁰.

To ale neplatí vždy a zhotovitel nabývá vlastnické právo k předmětu díla, pokud:

⁸⁹ Představme si, že si necháme od fyzické či právnické osoby zabývajících se pokrývačstvím zhotovit novou střechu. Určitě bychom nebyli rádi, kdyby se zhotovitel po provedení tohoto díla stal vlastníkem buď celé, nebo alespoň části naší nemovitosti.

⁹⁰ Jedná se o věc, jež je nezastupitelná, jinou věcí nenahraditelná, např. televize.

- zpracoval věc objednatele na jiném místě než u objednatele nebo na jeho pozemku či na pozemku, který objednatel opatřil,⁹¹
- je hodnota díla (materiálu a práce dodané zhotovitelem) stejná nebo vyšší než hodnota objednatelovy zpracované věci, a to bez ohledu na místo zhotovování.

2) Vlastníkem zhotovované věci je zhotovitel, pokud je předmětem díla věc určená podle druhu⁹².

Z tohoto platí jedna výjimka:

- Objednatel nabývá vlastnické právo k takové věci, jestliže zhotovitel zhotovil věc u objednatele, na jeho pozemku či na pozemku, který objednatel opatřil.

K těmto zákonným normám je nutné dodat, že „*úprava vzniku vlastnického práva podle smlouvy o dílo je dispozitivní*.“⁹³ Z tohoto důvodu se mohou smluvní strany i od těchto ustanovení odchýlit například tak, že si ujednají objednatelovo vlastnické právo ke zhotovované věci, i když věc nebyla zhotovována na pozemku objednatele nebo na pozemku, který za tím účelem opatřil. Odstoupení od smlouvy nemá dopad na změnu vlastnického práva objednatele ke zhotovované věci. Jestliže na základě smlouvy o dílo nabyt ke zhotovované věci vlastnické právo zhotovitel, není ani jeho právo dotčeno tím, pokud následně dojde k odstoupení od smlouvy.⁹⁴

Ustanovení NOZ týkající se určení osoby, která během zhotovování díla k němu nabytá vlastnické právo před tím, než bylo předáno objednateli, má hlavní smysl v tom, že před samotným předáním, resp. převzetím díla může dojít k jeho zmaření. Zmaření díla je nutné chápat jako překažení procesu tvorby nové věci ať už z důvodů na jedné či druhé straně, což povede k tomu, že objednatel nebo zhotovitel od smlouvy odstoupí, například z důvodu prodlení. Odstoupí-li jeden z nich od smlouvy o dílo, znamená to zrušení závazku, a to od počátku. Pokud už nedokončené dílo tvoří samostatnou věc, pak náleží vlastníku, jenž se určí podle níže zmíněných pravidel. Ve spojitosti s věcmi nutnými k provedení díla NOZ také řeší otázku, jak se smluvní strany mezi sebou vypořádají, jestliže jsou v průběhu

⁹¹ Zhotovitel může například zpracovat věc ve svém atelieru nebo v provozovně či dokonce postavit stavbu na svém pozemku. Je-li tomu tak, nese odpovědnost i za nepředvídatelnou škodu, která na díle vznikla. Pokud by opravář televizí opravoval televize ve své dílně, tj. prováděl dílo ve svých prostorách, je povinen nahradit škodu všem osobám, které mu svěřily své televize do jeho dílny, jestliže by došlo k jejímu vyhoření.

⁹² Jde o věc zastupitelnou, jinou věcí nahraditelnou, například peníze.

⁹³ HULMÁK, Milan. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1066.

⁹⁴ Viz rozhodnutí NS 29 Cdo 3524/2007.

provádění díla zpracováním přetvořeny na věc novou. Východiskem je určení, zda příčina za zmařené dílo leží na straně zhotovitele či nikoliv.

Je-li vlastníkem dosud nehotové věci zhotovitel a současně odpovídá za důvod, proč došlo ke zmaření díla, stíhá ho povinnost poskytnout objednateli peněžitou náhradu za jeho zpracovanou věc (např. materiál), anebo mu vrátit věc téhož druhu. Zhotovitel je volbou nároku vázán.

Nabyt-li zhotovitel zpracováním vlastnické právo k věci a zmaření díla nastalo z příčiny, za kterou neodpovídá⁹⁵, nemá objednatel právo na náhradu za věc, jíž předal zhotoviteli ke zpracování a která již tímto zpracováním zanikla. Dále je v ustanovení § 2600 NOZ konstatováno, že právo z bezdůvodného obohacení tím není dotčeno.⁹⁶ Tudíž pokud se zhotovitel obohatil plněním z právního důvodu, jenž následně odpadl, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.⁹⁷ Výše bezdůvodného obohacení by odpovídala rozdílu obvyklých cen na jedné straně předmětu zmařeného díla a na straně druhé činnosti vynaložené zhotovitelem.

Zpracováním může vlastnické právo k věci nabýt též objednatel. Je-li tomu tak a pokud se zmaří dílo z důvodu, za které zhotovitel odpovídá, má objednatel právo volby, jelikož může požadovat buď vydání věci vzniklé zpracováním, anebo tuto věc odmítnout. Rozhodne-li se pro odmítnutí, má právo požadovat po zhotoviteli náhradu svých věcí, jež byly použity ke zpracování, anebo po něm může chtít vrácení věci téhož druhu. I zde platí, že volbou nároku je objednatel vázán. V případě, že zhotovitel vydá objednateli věc vzniklou zpracováním, není tím dotčeno jeho právo z bezdůvodného obohacení.⁹⁸ „Výše bezdůvodného obohacení bude v takovém případě zřejmě odpovídat rozdílu mezi obvyklou cenou zmařeného předmětu díla a obvyklou cenou věcí objednatelem zhotoviteli poskytnutých podle jejich stavu před zmařením díla.“⁹⁹

Dílo může být také zmařeno z důvodu, za nějž zhotovitel neodpovídá. Za této situace může objednatel v případě, že nabyt vlastnické právo k věci, požadovat po zhotoviteli pouze vydání věci vzniklé zpracováním, tedy zmařené dílo, a zároveň je povinen mu nahradit cenu jeho věci použité ke zpracování.

⁹⁵ To znamená, že důvody zmaření díla jsou na straně objednatele nebo půjde o důvody objektivního charakteru. Může jít např. o situaci, kdy objednatel neposkytne součinnost nutnou pro provedení díla.

⁹⁶ Ustanovení o bezdůvodném obohacení jsou v NOZ k nalezení v § 2991 a násl.

⁹⁷ Viz § 2991 NOZ.

⁹⁸ Srovnej s § 2602 odst. 2 NOZ.

⁹⁹ HULMÁK, Milan. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1075.

D. Vady díla

1. Obecná charakteristika vad

Obecně nejčastěji se vady dělí buď na vady faktické, nebo na vady právní. Do první skupiny se řadí zejména vady množstevní, a dále vady jak jakosti, tak i provedení. Do druhé kategorie patří především vady v dokladech, jenž jsou nutné k užívání konkrétní věci,

a) Faktické vady

Faktickou vadu si můžeme představit jako jistý nedostatek v předmětu díla – věci. Jedná se o „*odchylku od určitého standardu, jenž zahrnuje vlastnosti, kvalitu, množství a provedení věci, jež jsou určující pro dosažení účelu, k němuž má věc sloužit.*“¹⁰⁰ K tomu, abychom mohli takovéto vady charakterizovat, je potřeba znát standard. Ten může být určen na základě subjektivního pojetí, kdy představy každé smluvní strany o jednotlivých kritériích jsou stírány do doby, než se na nich vzájemně shodnou, což si stvrdí uzavřenou smlouvou o dílo. Tento standard může také vyplývat ze spojitosti jiných dohodnutých vlastností díla (věci), nebo může být výslovně jednou stranou vymíněn. Rovněž ho zhotovitel může prezentovat v reklamě a tím vytvořit jistá očekávání v objednateli. Známé jsou i případy, kdy si objednatel dohodl se zhotovitelem negativní vymezení standardu. Následná odchylka od uvedených veličin (zejména kvalita či vlastnosti) znamená, že máme co dočinění se subjektivním chápáním vady.

Na vady lze nahlížet nejen ze subjektivního úhlu pohledu, ale též objektivně.¹⁰¹ V takovém případě se posuzuje schopnost díla (věci) sloužit dohodnutému účelu. Není-li sjednán, pak účelu obvyklému. Ačkoliv se účel posuzuje z hlediska objektivního charakteru, je nepochybně tvořen subjektivními představami obou stran. Objednatelův pohled na něj vychází zvláště z porovnání předmětu díla s jinými díly o stejném účelu použití ve srovnatelné cenové třídě. Tím si vlastně utváří určitá očekávání, která musí dílo splňovat.

Jakost a provedení díla se týká jak vztahových vlastností, tak i samotné substance věci. To má velký význam zejména u staveb, jež jsou předmětem díla, neboť taková otázka prostředí, kde zhotovitel provede své dílo, se může stát pro objednatele velmi důležitým aspektem.

¹⁰⁰ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 790.

¹⁰¹ Obě tato měřítká jsou upravena v § 1914 odst. 1 NOZ. Podle tohoto ustanovení je ten, kdo plní za úplatu jinému, zavázán plnit bez vad s vlastnostmi vymíněnými nebo obvyklými tak, aby bylo možné použít předmět plnění podle smlouvy, a je-li stranám znám, i podle účelu smlouvy.

Prodávající (v případě smlouvy o dílo tedy zhotovitel) je povinen plnit kupujícímu (objednateli) v ujednaném množství, jakosti a provedení.¹⁰² O takovém ujednání je vyžadován souhlasný projev každé strany, i když k jeho vyjádření dojde alespoň konkludentně. Pouhý jednostranný popis prodávajícího (zhotovitele) nestačí, neboť není jasné, zda s obsahem řečeného protistrana souhlasí. Naopak, pokud objednatel sdělí zhotoviteli své představy o díle a ten na ně souhlasně reaguje, podmínka souhlasného projevu je splněna. Jestliže však jakost ani provedení nejsou sjednány, má zhotovitel za povinnost plnit v jakosti a provedení vhodných pro účel patrný ze smlouvy; jinak pro účel obvyklý. V takovém případě platí za ujednanou střední jakost (viz § 1915 NOZ).

Závěrem bych chtěl připomenout ustanovení § 2096 NOZ, podle něhož při určení jakosti nebo provedení podle smluveného vzorku nebo předlohy musí věc buď jakostí, nebo provedením odpovídat vzorku či předloze. Liší-li se jakost nebo provedení určené ve smlouvě a vzorek nebo předloha, rozhoduje smlouva. Věc musí odpovídat smlouvě i vzorku či předloze, určí-li smlouva a vzorek jakost nebo provedení věci rozdílně, nikoli však rozporně.

Druhy faktických vad

Faktické vady můžeme dělit v závislosti na jejich zřetelnosti buď na vady skryté, nebo vady zjevné. O zjevných vadách se NOZ zmiňuje na dvou místech. Podle § 1917 jde vada k tíži nabyvatele, jestliže je nápadná a zřejmá již při uzavírání smlouvy nebo lze-li vadu zjistit z veřejného seznamu. To však neplatí, pokud zcizitel vadu lstivě zastřel nebo jestliže nabyvatele výslovně ujistil, že věc takovou vadu nemá nebo že je vůbec bez vad. Obdobně pojednává i § 2103 v souvislosti s kupní smlouvou. Zatímco ustanovení § 1917 obecně konstatuje zhoršení právní pozice nabyvatele, § 2103 nepřiznává kupujícímu práva z vadného plnění. O skrytých vadách je v NOZ pojednáno zejména ve spojitosti s kupní smlouvou či smlouvou o dílo.¹⁰³

Další druh rozlišování těchto vad je upraven v obecné části závazkového práva (konkrétně v § 1923 NOZ) a vychází z jejich odstranitelnosti. Je-li vada odstranitelná, může se nabyvatel domáhat buď opravy nebo doplnění toho, co chybí, anebo přiměřené slevy z ceny. Jestliže vadu nelze odstranit a zároveň nelze pro ni předmět řádně užívat má nabyvatel

¹⁰² K tomu § 2095 NOZ ve spojitosti s § 2615 odst. 2 NOZ.

¹⁰³ V případě kupní smlouvy jsou to ustanovení § 2112 odst. 1 a § 2129 odst. 2. U smlouvy o dílo § 2618 a § 2629.

právo volby jednoho ze dvou nároků. Buď může od smlouvy odstoupit, nebo se na protistraně domáhat přiměřené slevy z ceny.

Vady množství

Jak jsem již uvedl, prodávající je povinen plnit kupujícímu v ujednaném množství. Tato povinnost pro něho vyplývá z § 2095 NOZ. Jejím porušením dochází k množstevní vadě. Jde o případy, kdy dodá buď menší, nebo větší množství předmětu plnění. Zákon s každou touto odchylkou spojuje jiné následky.

Dodá-li prodávající menší množství, je tato skutečnost posuzována zákonem jako množstevní vada a pro kupujícího z toho vyplývá právo na dodání chybějící věci. Naopak, při dodávce většího množství než bylo ujednáno, má kupující právo toto navíc dodané množství předmětu plnění odmítnout. Musí tak učinit bez zbytečného odkladu, jinak je kupní smlouva uzavřena i na přebytečné množství (srovnej § 2093 NOZ). Jinými slovy řečeno, dodání většího množství není zákoníkem považováno za vadu věci, ale za změnu smlouvy.

b) Právní vady

Definici právní vady lze nalézt v ustanovení § 1920 NOZ, podle něhož má předmět plnění právní vadu, pokud k němu uplatňuje právo třetí osoba, ledaže o takovém omezení nabyvatel věděl nebo musel vědět. Takováto práva třetích osob mohou být všeho druhu. Předně se může jednat o právo držby, o užívací práva, o zajišťovací práva a v neposlední řadě též o vlastnické právo. Ustanovení se použije i tehdy, pokud je předmět plnění omezen veřejnoprávními předpisy.

Uvedené ustanovení je též dispozitivní povahy, což znamená, že se smluvní strany od něho mohou odchýlit a ujednat si některá omezení právem třetí osoby.

Zbývá dodat, že rozhodujícím okamžikem pro vznik právní vady není doba uzavření smlouvy, ale moment, kdy dojde k převodu vlastnického práva na objednatele, tj. okamžik, kdy na něho přejde nebezpečí škody na věci.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Tato skutečnost má význam zejména ve vztahu k veřejnoprávním předpisům. V době uzavření smlouvy o dílo ještě určitý právní předpis týkající se např. stavebnictví nemusí být vydán, ale v okamžiku převodu vlastnického práva k dílu (věci) na objednatele již ano, takže v ten moment musí dílo (věc) splňovat podmínky i tohoto předpisu, jinak se jedná o právní vadu předmětu plnění.

Vady v dokladech

Pod tímto souslovím si můžeme představit jakékoliv obsahové nesprávnosti v dokumentech. Do této kategorie se mohou řadit zejména chyby v psaní, nesprávné jazykové interpretace či dokonce absence příslušných dokladů.

O dokladech se NOZ zmiňuje zejména v § 2094 a 2099. „Zatímco v § 2094 je upravena povinnost prodávajícího předat doklady týkající se převzetí a užívání věci, doklady, jejichž vadnost vyvolá odpovědnost prodávajícího z vadného plnění, se týkají pouze dokladů pro užívání věci (§ 2099).“¹⁰⁵ To jinými slovy znamená, že ustanovení o vadách dokladů dopadá zejména na návod k užívání věci, nebo na návod k jejímu sestavení, ale z jeho aplikace jsou vyloučeny například vady v dokladech souvisejících s přepravou věci.

2. Odpovědnost za vady díla

V jakékoliv smlouvě o dílo se zhotovitel zavazuje provést pro objednatele na své náklady a nebezpečí dílo. Základní jeho povinnost spočívá v tom, aby bylo dílo dokončeno i předáno řádně a včas. Není-li tomu tak, nese za porušení smlouvy odpovědnost. Nebudu se zde zabývat odpovědností za škodu, ani odpovědností za prodlení, ale výklad omezím pouze na odpovědnost za vadné plnění.

Zhotovitel provede každé dílo buď s vadami nebo bez nich. Z tohoto hlediska je velmi důležité, aby si smluvní strany ve smlouvě přesně vymezily množství, jakost i provedení díla a určily si, které doklady má za povinnost zhotovitel předat objednateli spolu s dílem, aby tak předešly potenciálním soudním sporům.

a) Faktické vady

Základní odlišující kritérium toho, zda jde o dílo „vadné“ či „bezvadné“, je pro dílo upraveno v § 2615 NOZ. Podle tohoto ustanovení má každé dílo vadu, pokud neodpovídá smlouvě. To jinými slovy znamená, že zhotovitel provedl pro objednatele dílo, ale výsledek jeho činnosti je odchýlný od toho, na čem se spolu s objednatel v uzavřené smlouvě dohodli. Objednatel pak dílo převezme buď s výhradami, nebo bez výhrad či dokonce má právo převzetí díla odmítnout. Výjimka je upravena v § 2628 NOZ a vztahuje se ke stavbě (viz dále)

¹⁰⁵ Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2, str. 795.

Nejen u předání díla – věci se obdobně použijí ustanovení smlouvy kupní, ale platí to i o právech objednatele z vadného plnění. V tomto případě jsou práva kupujícího zákonnými ustanoveními rozdělena podle toho, zda prodávající tím, že plnil vadně, porušil smlouvu buď podstatným¹⁰⁶, nebo nepodstatným způsobem. Jedná-li se o první alternativu, má kupující právo:

- a) na odstranění vady dodáním nové věci bez vady nebo dodáním chybějící věci,**
- b) na odstranění vady opravou věci,**
- c) na přiměřenou slevu z kupní ceny,**
- d) odstoupit od smlouvy.**

Ve druhé variantě může kupující požadovat po prodávajícím buď přiměřenou slevu z kupní ceny či odstranění vady. Kupující je povinen sdělit prodávajícímu, jaké právo si zvolil, a to buď při oznámení vady, nebo bez zbytečného odkladu po tomto oznámení. Neučiní-li tak včas, má práva jako při nepodstatném porušení smlouvy. Jednou jím zvolené právo již nemůže být změněno bez souhlasu protistrany, ledaže kupující žádal opravu vady, jež se ukázala jako neopravitelná. Jestliže prodávající neodstraní vadu věci včas, je kupující oprávněn po něm požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny či může od kupní smlouvy odstoupit. To samé platí také tehdy, když prodávající oznámil kupujícímu, že vady neodstraní. Dokud kupující neuplatní právo na slevu z kupní ceny nebo neodstoupí od smlouvy, může prodávající dodat to, co chybí nebo odstranit právní vadu.

Na závěr bych chtěl dodat, že do doby odstranění vad není kupující povinen zaplatit prodávajícímu část kupní ceny, která odhadem přiměřeně odpovídá jeho právu na slevu.¹⁰⁷

V souvislosti s tímto exkurzem do úpravy práv z vadného plnění je nutné zmínit jednu základní odlišnost mezi oběma smluvními typy. Objednatel nemá právo po zhotoviteli požadovat provedení náhradního díla, tj. dodání nové věci bez vady, nelze-li předmět díla vzhledem k jeho povaze vrátit nebo předat zhotoviteli. Tato skutečnost je dána samotným vymezením pojmu díla, kdy se pod jeho charakteristikou rozumí též údržba, úprava či oprava věci nebo činnost s jiným výsledkem. Takže provedení náhradního díla s tím, že před tím

¹⁰⁶ Podle § 2002 odst. 1 NOZ je podstatným porušením smlouvy takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvíдалa. Nejde-li o tuto situaci, má se za to, že porušení není podstatné.

¹⁰⁷ Viz. §2106 NOZ.

dojde k vrácení či předání původního díla zpět zhotoviteli, je v tomto případě zcela vyloučené.¹⁰⁸

Kromě této situace, kdy nelze provést náhradní dílo, umožňuje zákon objednateli, aby využil veškerých eventualit při uplatnění práv z vadného plnění, které by mohly být použity kupujícím, pokud by se jednalo o vadu zboží dle kupní smlouvy.

Pro zrod povinností zhotovitele plynoucích z odpovědnosti za vady je rozhodující doba přechodu nebezpečí škody na věci. V zásadě k tomu dochází v momentě převzetí věci objednatelem, což je v souladu s § 2617 NOZ. Podle tohoto ustanovení jsou povinnosti zhotovitele z vadného plnění založeny, jestliže má dílo při předání vadu. Přechází-li však nebezpečí škody na věci na objednatele až později, tj. po předání díla, rozhodným se stává doba, kdy k tomuto přechodu došlo. Z dikce zákona lze usuzovat, že nezáleží na rozsahu vady a jejím charakteru, ale stačí pouhá její existence. Takže i chybějící jediná listina, kterou se zhotovitel zavázal odevzdat objednateli v momentě předání spolu s dílem, je porušením jeho povinnosti, a proto lze právem považovat takovéto dílo za vadné. I tímto pravděpodobně drobným nedopatřením jsou zhotovitelovy povinnosti z vadného plnění založeny.

Chtěl bych připomenout, že vady můžeme členit buď na vady zjevné, nebo na tzv. skryté vady, což má rovněž rozdílný dopad na objednatelova práva z vadného plnění. Jedná-li se o zjevnou vadu na díle, musí být objednatelem odhalena nejpozději při předání díla. Jestliže je na díle takováto vada, je v zájmu objednatele, aby převzal dílo s výhradami. Neučiní-li tak, oslabuje se tím jeho pozice z hlediska přiznání práva z této vady u soudu.

U skrytých vad má objednatel práva z vadného plnění i po přechodu nebezpečí škody na věci, pokud zhotovitel způsobil vadu porušením alespoň jedné své povinnosti. Pro uplatnění svých práv ale musí tyto nedostatky také včas oznámit zhotoviteli. NOZ mu k tomu v ustanovení § 2618 rovněž stanovuje subjektivní i objektivní lhůtu. Objednatel musí reklamovat vady bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil nebo při náležité pozornosti zjistit měl, nejpozději však do dvou let od předání díla. Soud mu práva z vadného plnění nepřizná, pokud zhotovitel namítne, že právo bylo uplatněno opožděně.

¹⁰⁸ Příkladem situace, kdy nelze „vadný“ předmět díla vrátit nebo předat zpět zhotoviteli, je nekvalitně provedená fasáda nemovitosti, nebo když byl narozeninový dort již zkonzumován. Naproti tomu ušití obleku, do kterého se objednatel „nevejde“, lze považovat za okolnost, kdy vrácení předmětu díla je možné a tudíž objednatel má právo po zhotoviteli požadovat provedení náhradního díla.

Jak subjektivní, tak i objektivní lhůta pro oznámení vad jsou tedy lhůtami promlčecími. Pokud dojde k jejich marnému uplynutí, znamená to pro objednatele jen oslabení práva z odpovědnosti za vady, nikoliv jeho zánik. Pouze v případě, že zhotovitel vznese námitku ohledně nedodržení jedné či druhé lhůty, popř. obou lhůt k vytknutí vady a objednatel obě lhůty skutečně nedodržel, nemůže mu soud přiznat práva z vadného plnění, takže tím jeho nárok na opravu či jinou nápravu vadného díla zanikne.

Zbývá dodat, že zvláštní právní předpis či dokonce smlouva mohou obsahovat odlišnou délku reklamační lhůty (například dále zmíněná záruka za jakost).

b) Právní vady

NOZ taktéž počítá s právními vadami, které mohou na díle vzniknout a stanoví pro ně obdobné použití ustanovení týkajících se právních vad předmětu koupě. Z tohoto důvodu bych chtěl odkázat na předem řečené v této podkapitole, kde jsem již zabrouzдал do několika norem vztahujících se ke kupní smlouvě. Pouze bych chtěl vyzdvihnout, že zejména ustanovení upravující nejen subjektivní lhůtu, ale i tu objektivní se použijí i u těchto vad.

Zhotovitel je rovněž objednateli zavázán z toho, že dojde podle českého právního řádu či dle právního řádu státu, kde má být předmět díla využit, v důsledku použití předmětu díla buď k ohrožení, nebo porušení práva třetí osoby ať už z průmyslového, nebo jiného duševního vlastnictví¹⁰⁹, pokud o tom zhotovitel v době uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět. Zákon je v této oblasti na zhotovitele přísnější neboť nemusí dojít až na samotné porušení práva třetí osoby z duševního vlastnictví, ale postačí pouze jeho ohrožení, a navíc je zhotovitel objednateli odpovědný i tehdy, když o tomto porušení či ohrožení v době uzavření smlouvy musel vědět.

c) Liberace zhotovitele

*„Odpovědnosti za vady se může zhotovitel zprostit v případě existence liberačních důvodů.“*¹¹⁰ Mezi ně se předně řadí okolnosti vylučující protiprávnost a dále to jsou skutečnosti, které způsobily, že na díle vznikla vada. Ta mohla nastat zejména dodržením nevhodných příkazů udělených objednatelem zhotoviteli či použitím objednatelových nevhodných věcí, a to za podmínky, že ten, kdo zhotovoval dílo, na nevhodnost příkazů nebo

¹⁰⁹ Zejména může být porušeno právo chráněné ochrannou známkou, patentem, užitným či průmyslovým vzorem a v neposlední řadě práva chráněná autorským zákonem.

¹¹⁰ ŠVARC, Zbyněk. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 510 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3, str. 331.

věcí, jež mu byly předány ke zpracování, upozornil a objednatel i přes toto varování písemně trval na jejich užití, nebo pokud tuto nevhodnost ať už příkazů či jemu předaných věcí nemohl zjistit ani při vynaložení potřebné péče.

d) Vady stavby

Stavba jako předmět díla je vysoce komplikovaná nejen z hlediska své náročnosti, ale i pokud jde o bezvadnost jejího provedení. Není proto bez zajímavosti, že výsledný produkt z pohledu objednatele musí v jeho očích splňovat řadu různých vlastností, aby byl nadmíru spokojen. Na druhou stranu zhotovitel musí čelit i některým malicherným reklamacím, jimiž se objednatel snaží dovést stavbu ke své dokonalosti, popř. ušetřit určitou částku z konečné ceny. To nastává zejména tehdy, kdy stavbu již užívá a předmětem závazku ze smlouvy o dílo byla její úprava či oprava. Objednatel si v takovém případě hledá různé cesty, aby odmítl převzetí stavby a tím se vyhnul úhradě ceny za dílo.

NOZ však na tyto „nekalé“ praktiky objednatelů u staveb pamatuje, jelikož v ustanovení § 2628 NOZ obsahuje normativ, podle něhož objednatel nemá právo odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady. Současně zákon obsahuje jejich definici, jelikož konstatuje, že jde o vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby z hlediska její funkčnosti, estetičnosti ani její užívání neomezuji podstatným způsobem.¹¹¹ Tato zákonná norma ale nezabývá zhotovitele povinností tyto vady odstranit.¹¹²

Jak jsem již dříve uvedl, činí obecná objektivní lhůta pro reklamaci vad dva roky. To neplatí, je-li předmětem díla stavba, pak se tato lhůta prodlužuje u skrytých vad na pět let a počíná běžet od okamžiku převzetí stavby.¹¹³ Zákon však umožňuje, aby prováděcí právní předpis stanovil v odůvodněných případech zkrácení této pětileté doby pro některé části stavby, a to až na dva roky. Taktéž smluvní strany si mohou dohodnout její zkrácení. Pokud je ale objednatel slabší stranou, nepřihlíží se k tomu.

Se subjektivní lhůtou je to u skrytých vad stavby podobné jako v dříve uvedeném případě upravujícím obecně vady díla. Objednatel takovou vadu musí oznámit zhotoviteli

¹¹¹ Kupříkladu nedodělané parketové lišty.

¹¹² Tato povinnost nemusí ale vždy platit. Představme si situaci, kdy pan Kovář bez výhrad podepíše předávací protokol ke svému bazénu, jenž mu byl zhotoven na jeho zahradě. V období vysokých letních teplot si bazén napustí, aby si zaplavoval, a současně přitom zjistí, že okraj bazénu není rovný a voda mu přetéká na jeho anglický trávník. Vzhledem k tomu, že se jedná o zjevnou vadu, které si mohl v době převzetí díla všimnout, není zhotovitel povinen ji odstranit.

¹¹³ Za příklad nám může posloužit koupelna pana Stránského, který si u firmy Stavíme rychle a levně a.s. objednal její rekonstrukci. Po dvou a půl letech se v koupelně začaly odlupovat obkladačky. Bez pochyby se jedná o vadu díla, a to o vadu skrytou, protože ji pan Stránský nemohl zjistit v den, kdy si převzal dílo. Jelikož se vadu podařilo odhalit v pětileté lhůtě od data převzetí, je na panu Stránském, zda bude požadovat odstranění vady či jinou nápravu.

bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl při dostatečné péči zjistit. Soud objednateli nepřizná právo ze skryté vady, pokud nedodržel jak subjektivní, tak i objektivní lhůtu a pokud zhotovitel současně namítl, že právo nebylo uplatněno včas. To jinými slovy znamená, že dodržení obou lhůt je jeho základním předpokladem k úspěšnému přiznání práva z odpovědnosti za vady. Při jejich nedodržení vše závisí na námitce druhé strany.

Zbývá dodat, že zmíněná pravidla se použijí i na skryté vady projektové dokumentace a na jiná obdobná plnění.

e) Společná a nerozdílná odpovědnost článků v dodavatelském systému

Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo. Zejména v závislosti na rozsahu díla, jeho technologické náročnosti a vlastní podnikové kapacitě se zhotovitel rozhoduje, zda ho provede sám či si k tomu zvolí různé subdodavatele. Typickým příkladem pro volbu druhé možnosti je úprava nebo oprava nemovitosti či dokonce zhotovení stavby, neboť složitost provedených prací si často vyžaduje součinnost velkého počtu subjektů za účelem poskytnutí všech potřebných dodávek.

I proto se u větších investičních projektů vytváří již zmiňovaný dodavatelský systém, na jehož základě je dílo realizováno postupnými díly, které jsou předávány od „nižších“ zhotovitelů k těm „vyšším“. Na pomyslném vrcholu této hierarchie stojí generální dodavatel, jenž předá dílo objednateli, tj. investorovi. „Vedle toho často samostatným zhotovitelem může být zhotovitel stavební dokumentace (projektant), sloužící k zadání smlouvy o dílo uzavírané s dodavatelem vlastních stavebních nebo montážních prací.“¹¹⁴

Není bez zajímavosti, že ani objednatel u takto komplikovaných děl nedisponuje potřebnými znalostmi v tom smyslu, aby poznal, jestli si zhotovitel plní své povinnosti v té míře, ke kterým se smlouvou zavázal. Z tohoto důvodu investor závazek pouze založí a následně uzavře příkazní smlouvu se specializovaným podnikatelským subjektem, jenž za něho zajišťuje práva a povinnosti, k nimž se hlavní smlouvou zavázal. Může se tak jednat buď o stavební dozor či v případě větších staveb i o inženýrskou organizaci, které pro objednatele zabezpečují zejména jeho kontrolní oprávnění.

Ačkoliv zde existují nesmírné přednosti být součástí dodavatelského systému, jako jsou zejména ekonomická hlediska či zvýšení povědomí o dodávající společnosti, je nutné počítat i s určitými nevýhodami vzniklými tímto „členstvím“. Typickou stinnou stránkou je solidární odpovědnost, pokud na díle vznikly vady.

¹¹⁴ RABAN, Přemysl. Občanské právo hmotné: relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 276.

V § 2630 NOZ jsou zákonem vyjmenovány osoby, které spolu se zhotovitelem společně a nerozdílně odpovídají za vady ohledně toho, co sami dodávaly, ledaže každá z těchto osob prokáže, že nezpůsobila porušení své povinnosti. Účelem tohoto ustanovení je posílit právní pozici objednatele tím, že se založila solidarita několika osob. Společně a nerozdílně nesou se zhotovitelem odpovědnost:

- a) jeho poddodavatel, ledaže prokáže, že vada na díle byla způsobena pouze rozhodnutím buď zhotovitele, nebo toho, kdo nad stavbou vykonával dozor,
- b) ten, kdo se zavázal dodat stavební dokumentaci. Odpovědnosti se zbaví, pokud prokáže, že vada nebyla zapříčiněna chybou ve stavební dokumentaci a
- c) také ten, kdo prováděl nad stavbou dozor. I této osobě zákon přiznává ochranu, ale musí prokázat, že vada stavby nebyla způsobena selháním dozoru.

Zákon ve speciálních ustanoveních smlouvy o dílo nevynechává ani samotného zhotovitele a umožňuje mu, aby se zprostil odpovědnosti z vady stavby, avšak musí přitom naplnit jednu ze dvou alternativních podmínek, jenž jsou uvedeny v § 2630 odst. 2. Zhotovitel se liberuje, pokud prokáže, že vada byla způsobena jen selháním dozoru nad stavbou vykonávaného osobou, kterou si investor zvolil, nebo pouze chybou ve stavební dokumentaci dodané osobou, jež byla zvolena objednatelem. V obou případech musí tedy dokázat, že příslušná vada byla zcela způsobena bez jeho přičinění.

3. Záruka za jakost

Zhotovitel může dát objednateli za jakost díla záruku. Jde o dobrovolný institut, který nemusí být smluvními stranami využit. Jestliže se na ní strany dohodly, musí být obsahem uzavřené smlouvy o dílo.

NOZ ani v obecných, ani ve zvláštních ustanoveních týkajících se díla neupravuje zvlášť záruku za jakost, ale konstatuje, že se na ni použijí obdobně ta ustanovení, jež jsou upravena u kupní smlouvy, tj. § 2113 a násl. NOZ. Pokud zhotovitel poskytne záruku za jakost celého díla nebo jeho části, garantuje tím objednateli, že si dílo po dobu trvání záruky zachová buď obvyklé, či dohodnuté vlastnosti, nebo že bude způsobilé k použití ať už pro obvyklý, či pro smluvený účel.

Odpovědnost z vadného plnění a odpovědnost ze záruky jsou dva zcela rozdílné instituty, na sobě nezávislé. Zatímco u odpovědnosti za vady, tj. za ty vady, které mělo dílo již v době předání, se uplatní výše zmíněná zákonná pravidla včetně obou lhůt, jež je nutné

dodržet pro úspěšné uplatnění konkrétního nároku, je záruka za jakost omezena pouze na vady, které na díle vzniknou až po jeho provedení. Jestliže si například jako zákazník převezmete novou střechu, na kterou vám dal zhotovitel tříletou záruku, ale po čtyřech letech zjistíte, že vám zatéká na půdu, jelikož střecha byla od počátku vadná a nezpůsobilá sloužit svému účelu, jste oprávněni na zhotoviteli uplatňovat své nároky z vadného plnění, i když vám záruční doba již uběhla. Nepochybně za předpokladu, že nešlo o zjevnou vadu a že k uplatnění nároků z vaší strany dojde do pěti let od převzetí díla.

NOZ minimální délku záruční doby nestanovuje, takže záleží na dohodě stran, jaké rozpětí si ve smlouvě vymezí. Kromě toho záruku za jakost díla může zhotovitel poskytnout též jednostranným prohlášením.

Co se týká běhu záruční doby, její počátek nastává okamžikem předání díla (srov. § 2619 odst. 2 NOZ). To neplatí, má-li dílo uvést do provozu někdo jiný než zhotovitel. V tomto případě začíná běžet záruční doba ode dne, kdy bylo dílo uvedeno do provozu za podmínky, že objednatel objednal uvedení do provozu nejpozději do tří týdnů od převzetí díla a zároveň řádně a včas poskytl k provedení služby potřebnou součinnost.¹¹⁵

¹¹⁵ Viz § 2115 NOZ.

E. Komparace právní úpravy v ObčZ, ObchZ a NOZ

1. Obecná ustanovení

Jak jsem již uvedl v první kapitole, nová právní úprava odstraňuje dualismus mezi obchodní a neobchodní smlouvou o dílo. Základem pro nový kodex soukromého práva se staly právní úpravy obsažené jak v ObchZ, tak i v ObčZ. Oproti zjištění Štandery (2013), že základem nové právní úpravy byla ustanovení obsažená v ObčZ, konstatuje důvodová zpráva k § 2586 až 2619 NOZ, že podkladem návrhu byla dříve platná úprava v ObchZ. Nová koncepce je taktéž ovlivněna některými zahraničními úpravami, v důvodové zprávě však nespecifikovanými, a dále i ustanoveními upravenými v ZMO.

Jednotlivá „nejlepší“ ustanovení z těchto právních předpisů byla vybrána a přeformulována tak, aby vytvořila unifikovaný celek reflektující potřeby moderní doby. Přijetím NOZ došlo rovněž k obměně právní terminologie ve srovnání s dříve platnou soukromoprávní úpravou, což je patrné zejména u vymezování práv a povinností jednotlivých smluvních stran u každého smluvního typu. „*Namísto trpného rodu „je povinen“ či „je oprávněn“, který je vlastní veřejnému právu, je upřednostňován činný rod „zavazuje se“ apod.*“¹¹⁶

Definice smlouvy o dílo

Smlouva o dílo je v NOZ vymezena v ustanovení § 2586 odst. 1. Východiskem se předně stalo pojetí obsažené v § 536 odst. 1 ObchZ, podle něhož se smlouvou o dílo zhotovitel zavazoval k provedení určitého díla a objednatel se zavazoval k zaplacení ceny za jeho provedení.

Zatímco dle současné právní úpravy se zhotovitel zavazuje provést dílo na svůj náklad a nebezpečí, můžeme si povšimnout, že uvedené chybělo v definici upravené ObchZ. Tato povinnost zhotovitele však byla upravena v § 537 odst. 1 ObchZ. Naproti tomu ObčZ provedení díla zhotovitelem na svůj náklad vůbec neobsahoval, tudíž její výslovné zakotvení do nové úpravy je z tohoto pohledu zásadní novinkou.

¹¹⁶ HULMÁK, Milan. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1036. Jako příklad bych uvedl § 537 odst. 2 ObchZ, podle kterého je objednatel povinen provedené dílo převzít a § 633 odst. 1 ObčZ, dle něhož je zhotovitel povinen provést dílo podle smlouvy, a naproti tomu úprava v § 2586 odst. 1 NOZ, kdy se smlouvou o dílo zhotovitel zavazuje provést dílo a objednatel se ho zase zavazuje převzít.

Určení ceny díla

Prvotní ustanovení týkající se ceny díla je k nalezení hned v úvodu tohoto smluvního typu, a to v § 2586 odst. 2 NOZ. Jeho základem se stala opět úprava obsažená v ObchZ, konkrétně v § 536 odst. 3, která až do novely realizované zákonem č. 370/2000 Sb., připouštěla uzavření smlouvy o dílo, aniž by si smluvní strany určily konkrétní výši ceny nebo alespoň způsob jejího určení, pokud z obsahu smlouvy vyplýval projev jejich vůle uzavřít ji bez této náležitosti.

Po nabytí účinnosti výše citované novely došlo k odstranění tohoto nedostatku, poněvadž již bylo možné uzavřít smlouvu bez dohody o ceně díla nebo způsobu jejího určení za podmínky, že z jednání stran o uzavření smlouvy šlo dovodit jejich vůli, aby smlouva byla uzavřena i bez tohoto určení. Jinými slovy řečeno ObchZ původně vyžadoval určitý projev stran, z něhož byla patrná vůle uzavřít smlouvu bez určení ceny nebo způsobu jejího určení, což se přijetím novely odstranilo a i v současné nové právní úpravě stačí pouhé jednání, ze kterého vyplývá vůle stran uzavřít smlouvu s tímto „*nedostatkem*“.¹¹⁷ Objednatel je pak povinen zaplatit zhotoviteli cenu placenou za totéž nebo srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek.

Vymezení pojmu dílo

Předmětem smlouvy o dílo je dílo. Nová právní úprava vychází opět z ObchZ, a to z § 536 odst. 2. Podle tohoto ustanovení se dílem rozumělo zhotovení určité věci, pokud nespadlo pod kupní smlouvu, údržba určité věci nebo její montáž, provedení dohodnuté opravy či úpravy určité věci nebo hmotně zachycený výsledek jiné činnosti. Dále se dílem vždy rozumělo zhotovení, montáž, údržba úprava či oprava stavby nebo její části.

Srovnáme-li platnou právní úpravu s tou starou zjistíme, že montáž určité věci¹¹⁸ jako výslovná charakteristika díla není v NOZ již výslovně upravena. Další rozdíl je k nalezení v oblasti výsledku jiné činnosti. Zatímco ObchZ považoval za dílo pouze ten výsledek jiné činnosti, který byl hmotně zachycen, nový kodex soukromého práva tento

¹¹⁷ Rozdíl uvedu na příkladu. Pan Všeticka si chce dát opravit auto. Před přijetím novely museli jak on, tak i jeho opravář pan Čeněk projevít vůli (například ústně nebo písemně), že chtějí smlouvu uzavřít bez konkrétní výše ceny či způsobu jejího určení. Po jejím přijetí stačilo, když na to v kontrakčním procesu prostě zapomněli a smlouvu si bez toho uzavřeli. Panu Všetickovi je jedno, kolik za opravu zaplatí. Důležité pro něho je, aby jeho auto bylo opět pořídné.

¹¹⁸ Montáž určité věci však nezmizela z NOZ, ale pro posouzení, zda se tato činnost bude v konkrétním případě řídit ustanoveními upravujícími buď smlouvu kupní, nebo smlouvu o dílo, bude záležet zejména na rozsahu montáže v porovnání s dodaným materiálem. Viz § 2086 odst. 2 NOZ.

omezující požadavek na dílo explicitně neklade, tudíž dílem je i výsledek činnosti, jenž není hmotně vyjádřen.¹¹⁹

Zvláštní důvody zániku závazku

Ačkoliv se velká část nové právní úpravy smlouvy o dílo hlásí k ObchZ, neplatí to o § 2588 NOZ, jenž speciálně upravuje důvody, při jejichž naplnění může dojít k zániku závazku mezi smluvními stranami.

Ustanovení našlo svůj předobraz v § 643 ObčZ¹²⁰, protože následky smrti nebyly v ObchZ vůbec upraveny. NOZ tuto dřívější občanskoprávní úpravu převzal a pouze ji doplnil o další způsob, jak může závazek zaniknout, a to vinou ztráty způsobilosti, neboť zhotovitelem může být též osoba právnická. *„Zákon postavil naroveň zánik fyzické osoby smrtí a ztrátu způsobilosti právnické osoby, což lze považovat v konceptu unifikace soukromého práva za vhodné.“*¹²¹

2. Způsob provádění díla

Osobní (pro)vedení

Ustanovení § 2589 NOZ zakotvuje zhotoviteli povinnost provést dílo osobně, jestliže je to vzhledem k povaze díla zapotřebí, nebo pokud je provedení díla vázáno na osobní vlastnosti zhotovitele. Až na tyto případy může nechat jinou osobu, aby provedla dílo, ale musí se tak stát pod jeho osobním vedením.

Nová právní úprava v této části vychází jak z ObchZ, tak i z ObčZ. ObchZ ve svém ustanovení § 538 upravoval zhotovitelovo právo pověřit prováděním díla jinou osobu, pokud ze smlouvy či z povahy díla nevyplývalo nic jiného. I přes toto pověření, nesl odpovědnost zhotovitel, jako by dílo prováděl sám. Podobně se k tomu vyjadřoval i ObčZ v § 633 odst. 2. Podle tohoto ustanovení záviselo nejen na obsahu smlouvy, ale i na povaze díla, zda byl zhotovitel povinen provést dílo osobně, nebo byl oprávněn dát jej provést na svoji odpovědnost.

¹¹⁹ Dílem tedy je i počítačový program, koncert hudební skupiny apod.

¹²⁰ Podle tohoto ustanovení smrt objednatele sama o sobě smlouvu nerušila. Smlouva se rušila smrtí zhotovitele, pokud provedení díla záleželo na jeho zvláštních osobních vlastnostech. Jeho dědici se pak mohli na objednateli domáhat pouze zaplacení nejen upotřebitelné hmoty připravené na dílo, ale i části odměny přiměřené upotřebitelným výsledkům vykonané práce.

¹²¹ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 17.

Jak můžeme vidět, povaha díla byla v obou případech jedním z měřítek, kdy muselo či nemuselo být dílo provedeno osobně. NOZ k němu nově přidává další, a to kritérium osobních vlastností zhotovitele. Dále v nové soukromoprávní úpravě chybí odkaz na smluvní úpravu, jež se v této oblasti dostává částečně do ústraní.

Potřebná péče a doba plnění

Uzavřou-li smluvní strany mezi sebou smlouvu o dílo, je zhotovitel podle nové právní úpravy povinen provést dílo s potřebnou péčí v ujednaném čase a obstarat vše, co je k jeho provedení potřeba. V případě, že si strany dobu nesjednají, má zhotovitel povinnost provést dílo v době přiměřené jeho povaze. Má se za to, že čas plnění je ujednán ve prospěch zhotovitele.

ObčZ v § 633 odst. 1 pouze konstatoval, že zhotovitelovou povinností je provést dílo dle smlouvy, řádně a v dohodnuté době. Pokud byla k provedení díla stanovena závazná technická norma, muselo provedení díla odpovídat této normě. Řídily-li se strany ObchZ, byl zhotovitel podle § 537 odst. 1 povinen provést dílo na svůj náklad a své nebezpečí ve sjednané době. Nebyla-li doba ujednána, pak v době přiměřené s přihlédnutím k povaze díla. Zhotovitel mohl provést dílo ještě před sjednanou dobou, jestliže z povahy díla či ze smlouvy nevyplývalo něco jiného. Zhotovitel měl za povinnost obstarat věci, jenž byly potřebné k provedení díla, ledaže se k jejich opatření smluvně zavázal objednatel (srov. § 539 odst. 3 ObchZ).

Na rozdíl od úpravy obsažené v ObčZ, jsou zhotoviteli povinnosti rozšířené nejen o povinnost obstarat vše, co je k provedení díla potřeba, ale i o povinnost provést dílo s potřebnou péčí. Jak je zřejmé, z ObchZ byla do nově přijaté právní úpravy převzata ustanovení týkající se doby plnění, pokud nebyla dohodnuta.

Součinnost objednatele

K tomu, aby bylo dílo úspěšně dokončeno, je někdy zapotřebí součinnosti objednatele. Ustanovení NOZ se přímo inspirovalo úpravou v § 638 odst. 1 ObčZ, podle které byl zhotovitel oprávněn určit objednateli přiměřenou lhůtu, aby mu umožnil nezbytné spolupůsobení, a po jejím marném uplynutí mohl od smlouvy odstoupit, pokud na takový následek objednatel upozornil. Navíc ObčZ toto ve svém odst. 2 doplnil tím, že uvedené platilo i tehdy, když se dílo provádělo u objednatele a ten nevykonával nezbytná zdravotní a bezpečnostní opatření pro osoby, které prováděly dílo.

Na rozdíl od dosavadní právní úpravy poskytuje nový kodex soukromého práva zhotoviteli možnost pokračovat v provádění díla, jestliže si zajistí náhradní plnění. Účel tohoto ustanovení je evidentní, a to dodržet ekonomický cíl smlouvy, jímž je uskutečnění díla.

Samostatný postup

Při provádění díla je zhotovitel povinen postupovat samostatně. Kdy je zhotovitel vázán příkazy objednatele ohledně způsobu provádění díla, je upraveno v § 2592 NOZ.¹²² Ustanovení vychází z § 537 odst. 3 ObchZ, podle kterého zhotovitel postupoval při provádění díla taktéž samostatně a zároveň nebyl při určení způsobu provedení díla vázán pokyny protistrany. Výjimkou byl jenom případ, kdy se k jejich plnění výslovně zavázal. Oproti tomuto ustanovení, je nová právní úprava rozšířena o užití zvyklostí. „*Jedná se tedy o jakési podtržení významu zvyklostí, když NOZ jim přiřkládá, nejen u smlouvy o dílo, podstatně větší váhu, byť se jedná o právní pramen podpůrný.*“¹²³

Právo kontroly provádění díla

Jedním ze základních práv objednatele je právo kontrolovat provádění díla. Při této kontrole má i některá s tím související práva. Nový kodex soukromého práva přímo převzal dosavadní právní úpravu obsaženou v § 550 ObchZ s tím, že došlo pouze k jazykovému zpřesnění, neboť podle staré právní úpravy byl objednatel oprávněn požadovat se toho, aby zhotovitel odstranil vady vzniklé vadným prováděním a dílo prováděl řádným způsobem, jestliže během kontroly objednatel zjistil, že zhotovitel provádí dílo v rozporu se svými povinnostmi. Pokud zhotovitel díla tak neučinil ani v přiměřené lhůtě mu k tomu poskytnuté a postup zhotovitele vedl nepochybně k podstatnému porušení smlouvy, byl objednatel oprávněn od smlouvy odstoupit. Vzhledem k tomu, že význam úpravy zůstal zachován, bude nadále použitelná i dosavadní judikatura v této oblasti.

Nevhodnost věci nebo příkazu

V souvislosti s udělováním příkazů a obstaráváním věcí potřebných k provedení díla ze strany objednatele, upravuje NOZ jak práva a povinnosti zhotovitele, pokud v průběhu provádění díla rozpozná jejich nevhodnost, tak i s tím spojené důsledky. Základem nové úpravy se stala ustanovení obsažená hlavně v ObchZ.

¹²² Jen bych chtěl připomenout, že tato povinnost vyplývá pro zhotovitele buď ze zvyklostí, nebo z ujednání s objednatelem.

¹²³ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 36.

Podle § 551 odst. 1 tohoto zákona měl zhotovitel povinnost upozornit objednatele bez zbytečného odkladu na nevhodnou povahu věcí od něho převzatých nebo pokynů jemu daných k provedení díla, jestliže zhotovitel mohl tuto nevhodnost zjistit při vynaložení odborné péče. Jestliže nevhodné objednatelovy věci či pokyny překážely v řádném provádění díla, byl zhotovitel povinen jeho provádění přerušit do doby výměny věcí nebo změny pokynů objednatele či písemného sdělení, že objednatel trvá na provádění díla s použitím předaných věcí a daných pokynů. O dobu, po kterou bylo nutno provádění díla přerušit, se prodloužila lhůta stanovená pro jeho dokončení. Zhotovitel měl nárok na úhradu nákladů spojených s přerušением provádění díla nebo s použitím nevhodných věcí do doby, kdy jejich nevhodnost mohla být zjištěna.

Dále bylo v ObchZ v § 551 odst. 2 konstatováno, že zhotovitel, jenž splnil povinnost uvedenou v odstavci 1, neodpovídal za nemožnost dokončení díla či za vady dokončeného díla způsobené nevhodnými věcmi nebo pokyny, jestliže objednatel na jejich použití při provádění díla písemně trval. Při nedokončení díla měl zhotovitel nárok na cenu sníženou o to, co ušetřil tím, že neprovedl dílo v plném rozsahu. Pokud si zhotovitel nesplnil povinnost uvedenou v odstavci 1, odpovídal za takto způsobené vady díla.

Rovněž ObčZ ve svém § 637 odst. 1 formuloval ustanovení obdobného významu jako § 551 odst. 1 ObchZ, i když dosti vágně. Měl-li objednatelem dodaný materiál nedostatky, které bránily řádnému vyhotovení díla, bylo zhotovitelovou povinností na to objednatele bez zbytečného odkladu upozornit. Stejnou povinnost měl také tehdy, když objednatel žádal, aby bylo dílo provedeno podle pokynů, které jsou nevhodné.

Jak si můžeme všimnout, největší rozdíl mezi starou a novou právní úpravou v této sféře spočívá v momentu, kdy zhotoviteli vznikla povinnost informovat objednatele o nevhodnosti příkazu, jenž mu objednatel dal, či o nevhodné povaze věci, kterou mu objednatel k provedení díla předal. Zatímco ObčZ tento okamžik výslovně neupravil, ale dalo se dovodit, že šlo o moment, kdy zmíněnou nevhodnost zjistil, přišel ObchZ s institutem odborné péče. NOZ rovněž vychází z požadavku vynaložené péče, jež je nezbytná ke zjištění dané nevhodnosti, ale oproti ObchZ je na zhotovitele přísnější, poněvadž vyžaduje pouze péči potřebnou.

Zhotovitel může od smlouvy odstoupit, pokud objednatel trvá na provedení díla s použitím zřejmě nevhodné věci či podle zřejmě nevhodného příkazu i po té, co na to byl zhotovitelem upozorněn. Nová právní úprava v tomto zásadě navazuje na ustanovení § 637 odst. 2 ObčZ, podle něhož měl zhotovitel stejné oprávnění, jestliže objednatel trval na objednávce i přes jeho upozornění.

3. Věci k provedení díla

Opatření věci objednatelem

Některá díla jsou specifická tím, že k jejich provedení je zapotřebí zajistit určité věci, bez kterých by zhotovitel nemohl splnit svoji povinnost. Základem nové právní úpravy se stala ustanovení obsažená v ObchZ v § 539 a násl.

Podle § 539 odst. 1 ObchZ věci, které měl objednatel podle smlouvy opatřit k provedení díla, byl povinen předat zhotoviteli v době určené ve smlouvě, jinak bez zbytečného odkladu po jejím uzavření. V pochybnostech se mělo za to, že o cenu těchto věcí se cena za provedení díla nesnížila. NOZ tuto úpravu převzal pouze s drobnými jazykovými úpravami. Zásadní změna se týkala vyvratitelné právní domněnky, která byla v ObchZ vázána opět na předpoklad pochybností. V NOZ toto omezení již nenajdeme, jelikož je v něm stanoven obecný předpoklad nesnížení ceny. Na tomto místě je opět potřeba připomenout, že jde o dispozitivní právní úpravu, což pro smluvní strany znamená, že se od ní mohou odchýlit.

NOZ v § 2597 odst. 2 rovněž vychází z ObchZ, a to konkrétně z § 539 odst. 2. Dle tohoto ustanovení pokud objednatel neobstaral věci včas, mohl mu zhotovitel pro to poskytnout přiměřenou lhůtu a po jejím marném uplynutí si mohl sám po předchozím upozornění opatřit věci na účet objednatele. Objednatel byl povinen uhradit jejich cenu a účelné náklady s tím spojené bez zbytečného odkladu poté, kdy jej o to zhotovitel požádal. Jak si můžeme všimnout, nová právní úprava se od té dřívější prakticky vůbec neliší.

Opatření věci zhotovitelem

Zhotovitel může rovněž opatřit věc, jejíž zpracování je nezbytným předpokladem k úspěšnému provedení díla. Nový kodex soukromého práva s tímto postupem počítá a subsidiárně uspořádává poměry mezi zhotovitelem a objednatelem. Základem se stala již dříve platná zásada, podle níž má zhotovitel u takto obstaraných věcí postavení prodávajícího. Rozdíl mezi starou a novou právní úpravou v takto naznačené situaci spočívá v dodatečném zákonném omezení, jenž bylo stanoveno zhotoviteli jakožto prodávajícímu. Zatímco podle dřívější právní úpravy bylo jeho postavení navíc limitováno dalšími ustanoveními upravujícími smlouvu o dílo, jestliže z nich vyplývalo něco jiného, to nová právní úprava již nečiní a pouze subsidiárně odkazuje na použití příslušných ustanovení upravujících koupi.

K velkým významovým změnám nedošlo ani v oblasti dotýkající se ceny věci, která se v průběhu dokončování díla stala jeho součástí. Podle § 541 ObchZ se v případě pochybností mělo za to, že kupní cena této věci byla zahrnuta v ceně za provedení díla. NOZ tuto vyvratitelnou právní domněnku převzal a stanovil její obecnou platnost, nikoli tedy omezenou jen na pochybnosti. Vzhledem k tomu, že úprava je dispozitivní, mohou se smluvní strany od tohoto předpokladu odchýlit a ve smlouvě o dílo si určit, že objednatel uhradí zhotoviteli nejen cenu díla, ale také cenu této věci.

Nebezpečí škody na věci

Ustanovení NOZ týkajícího se nebezpečí škody na věci našlo svůj předobraz v § 540 ObchZ. Dle § 540 odst. 1 tohoto zákona nesl objednatel nebezpečí škody na věcech, jenž opatřil za účelem provedení díla, a taktéž zůstával jejich vlastníkem až do doby, kdy se zpracováním staly součástí předmětu díla. Ačkoliv to není na první pohled zřejmé, existuje mezi dosavadní a novou právní úpravou rozdíl v koncepci doby zániku nesení nebezpečí škody na věci. *„Dosavadní úprava spojovala zánik této odpovědnosti se zpracováním věci, kdy se tato stane součástí předmětu díla. Nová úprava však tento zánik spojuje se změnou vlastnického práva na věci, tedy se situací, kdy toto právo objednatele zanikne.“*¹²⁴

Druhý odstavec § 540 ObchZ upravoval odpovědnost zhotovitele jako skladovatele k věci převzaté od objednatele do opatrování za účelem jejího zpracování při provádění díla nebo za účelem její opravy nebo úpravy. Je očividné, že do nové právní úpravy byl tento odstavec zakomponován ve zkrácené verzi, ale obsah zůstal nezměněn.

Podle § 540 odst. 3 ObchZ byl zhotovitel po dokončení díla nebo po zániku závazku dílo provést povinen bez zbytečného odkladu vrátit objednateli věci od něho převzaté, které nebyly zpracovány při provádění díla. Zatímco stará právní úprava apelovala na zhotovitele pouze ve vrácení nezpracovaných věcí objednateli, obsahuje NOZ širší rozsah upravující vypořádání stran, neboť ukládá zhotoviteli další povinnost, a to aby předložil objednateli vyúčtování.

4. Vlastnické právo k předmětu díla

NOZ se v ustanovení § 2599 a násl. věnuje nejen vlastnickému právu k věci, ale řeší i následky zmaření díla. Současná právní úprava se snaží toto téma vystihnout podrobněji

¹²⁴ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 60.

než tomu bylo v ObchZ či dokonce v ObčZ, a to zejména tím, že zahrnuje rozdílná právní pravidla vycházející z toho, zda se jedná o věc určenou podle druhu, nebo o věc určenou jednotlivě.

Zdrojem soudobé úpravy byl § 542 ObchZ. Podle odstavce 1 tohoto ustanovení nesl objednatel nebezpečí škody na zhotovované věci a byl jejím vlastníkem, jestliže zhotovitel zhotovoval věc u objednatele, na jeho pozemku nebo na pozemku, který objednatel opatřil. Ve smlouvě si strany však mohly dohodnout něco jiného.

V případech, na které se nevztahoval odstavec 1, nesl nebezpečí škody na zhotovované věci zhotovitel a byl jejím vlastníkem. Pro určení přechodu nebezpečí škody na zhotovované věci ze zhotovitele na objednatele se použilo obdobně ustanovení o přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího.

Zmaření díla

Dílo může být zmařeno. NOZ v souvislosti s touto problematikou rozlišuje, zda se tak stalo z důvodu, za nějž odpovídá buď zhotovitel, nebo objednatel, a jestli zpracováním nabyl vlastnické právo k věci objednatel nebo zhotovitel. Celkově jsou v novém kodexu vymezeny čtyři situace. Pouze částečným vzorem se stala úprava obsažená v § 543 a § 544 ObchZ, neboť přímo nezahrnovala případy, podle nichž zhotovitel nabyl zpracováním vlastnické právo k věci a případné následky, pokud bylo dílo zmařeno.

Podle § 543 odst. 1 ObchZ měl-li ke zhotovené věci vlastnické právo zhotovitel a současně závazek provést dílo zanikl z důvodu, za který neodpovídal objednatel, byl objednatel oprávněn požadovat zaplacení ceny věcí zhotovitelem od něho převzatých, které zhotovitel zpracoval při provedení díla nebo které nešlo vrátit. Nárok objednatele na náhradu škody tím nebyl dotčen. Zatímco úprava v ObchZ dopadala na případy, kdy došlo k zániku závazku provést dílo z důvodu, za který neodpovídal objednatel, přeformulovala nová právní úprava předpoklad tak, aby se jednalo o případy, za něž odpovídá zhotovitel.

Pokud zanikl závazek provést dílo z důvodu, za který odpovídal objednatel, byl objednatel oprávněn požadovat úhradu toho, o co se zhotovitel obohatil (viz § 543 odst. 2 ObchZ). Jak ustanovení § 2602, tak i § 2603 NOZ upravující zmaření díla ve vlastnictví objednatele nemají svůj přímý předobraz ani v ObčZ ani v ObchZ.

V § 544 ObchZ byl objednatel povinen uhradit zhotoviteli to, o co se zhotovováním věci obohatil, pokud měl ke zhotovované věci vlastnické právo a věc nešlo vzhledem k její povaze vrátit nebo předat zhotoviteli. Podmínkou k tomuto kroku byla ještě skutečnost,

že závazek zanikl z důvodu, za nějž objednatel neodpovídal. Jestliže však závazek zanikl z důvodu, za který odpovídal objednatel, mohl zhotovitel požadovat úhradu ceny věcí, které účelně opatřil a jež se zpracováním staly součástí zhotovované věci, jestliže cena těchto věcí nebyla zahrnuta v nároku zhotovitele podle § 548 odst. 2 ObchZ. „*Nově je-li vlastníkem věci objednatel a dojde-li ke zmaření předmětu díla z důvodů, za něž zhotovitel neodpovídá, upravuje § 2603 NOZ právo objednatele požadovat pouze vydání věci vzniklé zpracováním.*“¹²⁵ Kromě toho má objednatel za povinnost nahradit tomu, kdo dílo zhotovil, cenu jeho věci, jenž použil ke zpracování.

5. Provedení díla

Dokončení a předání

Podle § 2604 NOZ je dílo provedeno, je-li dokončeno a předáno. Základem pro současnou právní úpravu bylo ustanovení § 554 odst. 1 ObchZ, ve kterém bylo stanoveno, že povinnost zhotovitele provést dílo byla splněna jeho řádným ukončením a předáním předmětu díla objednateli v dohodnutém místě, jinak v místě stanoveném tímto zákonem. Jak si můžeme všimnout, ustanovení doznalo některých jazykových změn oproti dřívějšíku. Zejména výraz ukončeno byl nahrazen termínem dokončeno a od účinnosti nového kodexu se již explicitně nehovoří o řádném ukončení díla. „*Nová právní úprava tedy není tak striktní jako úprava předešlá, když připouští i možnost, že dílo bude považováno za dokončené, ačkoli vykazuje vady.*“¹²⁶

Ustanovení § 2605 NOZ přináší do našeho právního řádu celou řadu novinek. Jednak rozebírá, kdy je dílo dokončeno, jednak stanovuje objednateli možnost převzít dílo buď s výhradami, nebo bez výhrad. Naproti tomu dosavadní právní úprava se spokojila pouze s konstatováním, že zhotovitelova povinnost provést dílo byla splněna, jakmile dílo řádně ukončil. Jinými slovy řečeno rozdíl mezi úpravami spočívá v okamžiku splnění zhotoviteli povinnosti. Zatímco podle ObchZ si zhotovitel nesplnil svůj závazek, dokud dílo řádně neukončil (tj. muselo být bez vad), v NOZ si zhotovitel splní svoji povinnost provést dílo v momentě, kdy předvede jeho způsobilost sloužit svému účelu (tj. dílo, i když má vady, ale slouží svému účelu, je dokončené).

¹²⁵ HULMÁK, Milan. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1076.

¹²⁶ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 77.

Rovněž § 2606 NOZ je novum v našem právním řádu, tudíž jeho předobraz v ObchZ ani v ObčZ nenajdeme. Toto ustanovení explicitně zavádí buď právo zhotovitele dílo předat a z něj odpovídající povinnost objednatele dílo převzít, nebo povinnost zhotovitele dílo předat, jestliže objednatel využil svého práva dílo převzít před jeho dokončením. Aby se tak mohlo stát, musí být kumulativně splněny 2 podmínky. Jednak se dílo musí provádět postupně a jednak je možné odlišit jednotlivé stupně jeho provádění.

Ustanovení § 2607 odst. 1 NOZ bylo inspirováno úpravou obsaženou v § 555 odst. 2 ObchZ, podle něhož jestliže dle smlouvy mělo být řádné provedení díla prokázáno provedením dohodnutých zkoušek, považovalo se provedení díla za dokončené teprve, když tyto zkoušky byly úspěšně provedeny. Zhotovitel byl povinen pozvat objednatele včas k účasti na nich. Neúčast objednatele na zkouškách nebránila provedení zkoušek, pokud k jejich provedení byl objednatel včas pozván. Přijetím nového kodexu soukromého práva došlo nejen k upřesnění, ale i ke zpřísnění požadavků kladených na zhotovitele během provádění díla, ale jen tehdy, když dokončení díla má být prokázáno provedením ujednaných zkoušek.

Taktéž ustanovení § 2607 odst. 2 NOZ vychází z ObchZ. Podle § 555 odst. 4 tohoto zákona se výsledek zkoušek zachycoval v zápisu podepsaném oběma stranami. Jestliže objednatel nebyl přítomen, podepsala zápis místo něho hodnověrná a nestranná osoba, která se zúčastnila zkoušek. Na rozdíl od dosavadní právní úpravy stanovuje NOZ i tady větší nároky na zhotovitele, neboť v případě objednatelovy nepřítomnosti musí u zkoušek zajistit osobu, jež není pouze nestranná a hodnověrná, ale též odborně způsobilá. Zákon tedy nově požaduje určitý stupeň kvalifikace této osoby, aby bylo garantováno větší expertní posouzení výsledku provedené zkoušky. Novinkou je i právo objednatele žádat po zhotoviteli vydání zápisu o výsledku zkoušky a ten je povinen mu ho předat, ledaže se to příčí povaze závazku.

Předání věci se řídí obdobně ustanoveními o kupní smlouvě, je-li předmětem díla věc (viz § 2608 odst. 1 NOZ). Úprava našla svoji inspiraci v ustanovení § 542 odst. 2 věty druhé ObchZ¹²⁷, pokud ztotožníme okamžik přechodu nebezpečí škody na věci s momentem jejího předání. V novém zákoníku došlo pouze k jazykovému upřesnění a k rozšíření použití ustanovení o kupní smlouvě na celou oblast předání díla (věci).

Z úpravy kupní smlouvy obsažené v ObčZ byl do § 2608 odst. 2 NOZ převzat obecný princip týkající se přechodu vlastnického práva vázaný na převzetí věci. Podle § 614 odst. 3

¹²⁷ V něm bylo konstatováno, že pro určení přechodu nebezpečí škody na zhotovované věci ze zhotovitele na objednatele se použilo obdobně ustanovení o přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího.

ObčZ přecházelo na kupujícího vlastnictví koupené věci jejím převzetím. Oproti dosavadní úpravě jsou v NOZ navíc předvídány případy, kdy nebezpečí škody na věci přejde na objednatele dříve, než k ní nabude vlastnické právo. Zejména se tak může stát na základě ujednání smluvních stran, kdy objednatel ponese nebezpečí škody na věci od okamžiku jejího zhotovování, ale vlastnické právo k ní nabude až jejím převzetím.

Svépomocný prodej

Ustanovení § 2609 NOZ týkající se svépomocného prodeje je v soukromém právu novinkou, i když určitou obsahovou shodu můžeme nalézt v § 650 ObčZ. Tento zákon v odst. 1 uvedeného ustanovení konstatoval, že objednatel byl povinen převzít věc nejpozději do jednoho měsíce od uplynutí doby, kdy věc měla být zhotovena, a byla-li zhotovena později, pak do jednoho měsíce od jejího zhotovení. Neučinil-li tak, byl povinen zaplatit dohodnutý poplatek za uskladnění. Na to navazoval odst. 2, který zhotoviteli přiznával právo s věcí volně nakládat, ale až po uplynutí šesti měsíců ode dne, kdy byla věc zhotovena. Jestliže se zhotoviteli nepodařilo věc zpeněžit nebo jiným způsobem s ní účelně naložit, měl právo, aby mu objednatel zaplatil cenu zhotovení díla. Objednatel měl právo na vrácení ceny za použitý materiál, který dodal na zhotovení věci.

Na rozdíl od dřívější právní úpravy NOZ toto právo objednateli výslovně nepřiznává, ale nic nazakazuje smluvním stranám, aby si ho ve smlouvě ujednaly. Dojde-li k prodeji věci, výtěžek náleží objednateli. Zhotovitel má ale nepochybně v takovém případě právo si započíst své pohledávky vůči pohledávce objednatele na výplatu výtěžku z prodeje. Ne vždy se však zbylý výtěžek z prodeje musí rovnat ceně za použitý materiál.

6. *Cena za dílo*

Právo na zaplacení ceny

Zhotoviteli vzniká právo na zaplacení ceny díla, jakmile dílo dokončí a předá ho objednateli. Východiskem současné úpravy byl ObchZ, a to ustanovení § 548 odst. 1, podle něhož byl objednatel povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Nárok na cenu díla vznikal provedením díla, pokud ze smlouvy či z ObchZ nevyplývalo něco jiného. V této souvislosti je nutné poukázat na ustanovení § 324 odst. 3 ObchZ, na základě kterého závazek mezi smluvními stranami v případě poskytnutého vadného plnění nezanikal, ale měnil se pouze jeho obsah. Z tohoto důvodu úsilí každého potenciálního zhotovitele v kontraktním procesu spočívalo ve snaze si se svým protějškem dohodnout podmínky

placení tak, aby mu vznikl nárok na zaplacení ceny díla i tehdy, pokud předané dílo vykazovalo vady, takže podle litery zákona by jeho závazek nebyl předáním díla splněn.

Sjednání doby placení odchylně od zákona bylo základním předpokladem vzniku nároku na zaplacení ceny díla, neboť podle § 554 odst. 1 ObchZ tento nárok vznikl jen při bezvadném plnění, takže vadné dílo nemohlo být považováno za provedené, i kdyby ho objednatel převzal.¹²⁸

ObčZ rovněž obsahoval úpravu týkající se placení ceny za dílo. Nebylo-li dohodnuto jinak, platila se cena až po skončení díla (srovnej s § 634 odst. 2 ObčZ). Můžeme si všimnout, že ve srovnání s novou právní úpravou měl zhotovitel právo na zaplacení ceny za zhotovené dílo již před tím, než ho předal.

Přiměřená část odměny

NOZ upravuje právo zhotovitele požadovat během provádění díla přiměřenou část odměny při splnění zákonem stanovených podmínek. „*Přestože § 2611 NOZ hovoří o nároku zhotovitele na „odměnu“, je zřejmé, že jde o nárok zhotovitele na „část ceny díla“. Zákonodárce se zjevně inspiroval v § 485 odst. 3 ZMO, v tomto případě ne příliš šťastně.*“¹²⁹

V obdobném smyslu se k tomuto oprávnění zhotovitele dříve vyjadřoval § 634 odst. 2 ObčZ, jenž se stal vzorem současné úpravy. Bylo v něm stanoveno, že pokud se dílo provádí po částech nebo vyžaduje-li jeho provedení značných nákladů, je ten, komu bylo zadáno, oprávněn požadovat již během provádění díla od objednatele přiměřené zálohy. Zatímco tedy ObčZ spojoval provádění díla po částech či se značnými náklady s právem na zálohu, nový kodex soukromého práva přiznává zhotoviteli přímo právo na zaplacení odměny, resp. části ceny díla.

Překročení ceny odhadem

Jeden ze způsobů, jak si smluvní strany mohou určit cenu za dílo, je odhadem. V NOZ v ustanovení § 2612 jsou upravena práva a povinnosti každé smluvní strany vztahující se ke zjištění nutnosti podstatného překročení ve smlouvě odhadnuté ceny.

Východiskem se stala úprava obsažená v § 636 ObčZ. V odstavci 1 tohoto ustanovení je stanoveno, že pokud nešlo cenu při uzavření smlouvy sjednat pevnou částkou, musela se určit alespoň odhadem. Jestliže zhotovitel dodatečně zjistil, že cenu určenou odhadem je třeba

¹²⁸ Viz judikát Nejvyššího soudu 29 Odo 11/2001.

¹²⁹ HULMÁK, Milan. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, str. 1093.

podstatně překročit, byl povinen na to objednatel bez prodlení písemně upozornit a oznámit mu nově určenou cenu, jinak neměl právo na zaplacení rozdílu v ceně.

Na to navazoval odstavec 2, podle kterého byl objednatel oprávněn od smlouvy odstoupit po oznámení nově určené ceny. Jestliže od ní odstoupil, byl povinen zaplatit zhotoviteli částku připadající na provedenou práci a vzniklé náklady podle původně určené ceny, jen pokud měl z částečného plnění smlouvy majetkový prospěch. Odstoupením od smlouvy nebylo jeho právo na náhradu škody dotčeno.

Pokud od smlouvy neodstoupil bez zbytečného odkladu, byl povinen zaplatit za poskytnutou službu nově určenou vyšší cenu (viz § 636 odst. 3 ObčZ).

Základní rozdíly mezi starou a novou úpravou spočívají jednak v odstranění podmínky písemnosti stanovené pro oznámení o překročení ceny, a jednak je nově zavedena povinnost doplnit toto oznámení o důvody, proč je nutné původně určenou cenu podstatně překročit. Ve zbylém se právní úpravy takřka shodují.

Snížení ceny za zmařené dílo

Při provádění díla může nastat příčina, která má za následek zmaření díla. Zhotovitel má právo na cenu za dílo, ale sníženou o to, co neprovedením díla ušetřil, jestliže ke zmaření došlo z důvodu, za nějž odpovídá objednatel. Tuto zákonitost upravující práva a povinnosti stran v případě zmaření díla nalezneme v § 2613 NOZ.

Ustanovení navazuje na úpravu obsaženou v § 641 ObčZ, podle něhož náležela zhotoviteli sjednaná cena, i když dílo nebylo provedeno, pokud byl ochoten dílo provést a zároveň mu v tom zabránily okolnosti na straně objednatel. Zhotovitel byl však povinen dát si započíst to, co ušetřil neprovedením díla, co vydělal jinak, nebo co úmyslně zameškal vydělat. Byl-li zhotovitel zdržen v provádění díla okolnostmi na straně objednatel, náležela mu za to přiměřená náhrada.

Oproti dosavadní právní úpravě není v novém kodexu řešena ochota zhotovitele provést dílo v momentě, kdy mu v dalších pracích na díle zabránila okolnost na straně objednatel. Ustanovení obsažené v NOZ pokrývá širší okruh situací, než tomu bylo doposud. Co se týče otázky snížení ceny díla o to, co bylo zhotovitelem ušetřeno, dá se říct, že koresponduje s dřívější úpravou.

Omezení rozsahu díla

Velmi často se stává, že objednatel se zhotovitelem po té, co uzavřou smlouvu o dílo, mění její obsah. V praxi jsou známy případy, kdy se dohodnou na omezení rozsahu díla, ale zapomenou si ujednat důsledky pro výši ceny. NOZ na tyto situace pamatuje a v § 2614 upravuje subsidiárně pravidlo, dle něhož je objednatel povinen zaplatit zhotoviteli cenu upravenou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným prováděním díla.

Ustanovení našlo svůj předobraz v § 549 ObchZ. V odstavci 1 bylo zákonodárcem stanoveno, že objednatel byl povinen zaplatit jen cenu přiměřeně sníženou, jestliže se strany po uzavření smlouvy dohodly na omezení rozsahu díla a pokud současně nesjednaly jeho důsledky na výši ceny, nebo cenu přiměřeně zvýšenou, jestliže se tímto způsobem dohodly na rozšíření díla. Na to navazoval odstavec 2, který předešlé doplnil v tom, že objednatel byl povinen zaplatit cenu zvýšenou nebo sníženou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným prováděním díla, jestliže se smluvní strany po uzavření smlouvy dohodly na změně díla a pokud zároveň nesjednaly její důsledky na výši ceny.

Vidíme, že současná úprava navazuje na tu předešlou, avšak neobsahuje adekvátní úpravu pro rozšíření díla.

7. Vady díla

Definice vady a nároky z vad díla

Dílo má vadu, neodpovídá-li smlouvě (viz. § 2615 odst. 1 NOZ). Ustanovení přímo navazuje na § 560 odst. 1 ObchZ, podle kterého dílo mělo vady, jestliže provedení díla neodpovídalo výsledku určenému ve smlouvě. Naproti tomu § 2615 odst. 2 NOZ téměř doslovně přejímá úpravu obsaženou v § 564 ObchZ. Dle tohoto ustanovení při vadách díla platila přiměřeně ustanovení o kupní smlouvě § 436 až 441 ObchZ. Objednatel však nebyl oprávněn požadovat provedení náhradního díla, jestliže předmět díla vzhledem k jeho povaze nešlo vrátit nebo předat zhotoviteli.

Porušení práva třetí osoby

Použití předmětu díla může vést k ohrožení nebo porušení práva třetí osoby z duševního vlastnictví. Ustanovení § 2616 NOZ bylo inspirováno úpravou vymezenou v § 559 ObchZ.

Podle ní zhotovitel odpovídal za porušení práva jiné osoby z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví v důsledku použití předmětu díla, jestliže k tomuto porušení došlo podle československého právního řádu či dle právního řádu státu, kde měl být předmět díla využit, a zhotovitel o tom v době uzavření smlouvy věděl. Pro právní vady díla platila přiměřeně § 434 a 435 ObchZ.

Mezi úpravami obsaženými jak v ObchZ., tak i v NOZ bych chtěl zmínit dvě základní odlišnosti. První se týká vymezení subjektu, jemuž je zhotovitel odpovědný, pokud dojde k porušení práva třetí osoby. „*Oproti obecnému stanovení povinnosti, které bylo obsahem úpravy v ObchZ, nová právní úprava jasně zakotvuje odpovědnost vůči objednateli.*“¹³⁰ Druhá se vztahuje k míře porušení práva třetí osoby z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví. Zatímco ObchZ vyžadoval, aby použitím předmětu díla došlo k porušení tohoto práva, podle NOZ stačí pouze jeho ohrožení.

Vady při předání

Dílo může mít při předání vadu. Podkladem pro současnou úpravu obsaženou v § 2617 NOZ bylo ustanovení § 560 odst. 2 ObchZ, podle něhož zhotovitel odpovídal za vady, jež mělo dílo v době jeho předání (§ 554 ObchZ); jestliže však nebezpečí škody na zhotovené věci přecházelo na objednatele později, rozhodovala doba tohoto přechodu. Zhotovitel odpovídal za vady díla vzniklé po době uvedené v odstavci 2, jestliže byly způsobeny porušením jeho povinností (srovnej § 560 odst. 3 ObchZ). Můžeme konstatovat, že nová právní úprava téměř doslova přebírá tu dosavadní.

Oznámení vad

Má-li dílo při předání vadu, je nutné, aby objednatel pro zachování práv z vadného plnění ji včas oznámil zhotoviteli. § 562 ObchZ se stal předobrazem pro současnou úpravu, tj. konkrétně pro § 2618 NOZ. Bylo v něm konstatováno, že objednatel byl povinen předmět díla prohlédnout nebo zařídit jeho prohlídku dle možnosti co nejdříve po předání předmětu díla. Soud nepřiznal objednateli právo z vad díla, jestliže ten neoznámil vady díla buď bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil, nebo bez zbytečného odkladu poté, kdy je měl zjistit při vynaložení odborné péče při prohlídce po předání předmětu díla, popř. bez zbytečného odkladu poté, kdy mohly být zjištěny později při vynaložení odborné

¹³⁰ ŠTANDERA, Jan. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0, str. 115.

péče, nejpozději však do dvou let a u staveb do pěti let od předání předmětu díla. U vad, na něž se vztahovala záruka, platila místo této lhůty záruční doba.

Nová právní úprava se od té dosavadní příliš neliší, pouze NOZ rozdělil objektivní lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění do dvou samostatných ustanovení, a to jednak na obecnou dobu upravenou v § 2618 NOZ, a jednak na tu speciální, jež je věnována stavbě (viz k tomu § 2629 NOZ).

Záruka za jakost díla

Smluvní strany se mohou dohodnout, že zhotovitel dá za jakost díla záruku, anebo tak učiní jednostranně svým prohlášením. V ustanovení § 2619 je obsaženo takřka doslovné znění dřívějšího § 563 ObchZ, neboť dle něho záruční doba týkající se díla počínala běžet předáním díla a pro záruku za jakost díla jinak platila přiměřeně ustanovení § 429 až 431 ObchZ, která upravovala záruku za jakost v rámci kupní smlouvy.

8. Určení ceny podle rozpočtu

Ustanovení vztahující se k určení ceny podle rozpočtu jsou v NOZ k nalezení v § 2620 a násl.. Právní úprava vychází jak z ObčZ, tak i z ObchZ.

Podle § 635 odst. 1 ObčZ bylo stanoveno, že byla-li cena dohodnuta podle rozpočtu, nesměla být bez souhlasu objednatele zvýšena. Práce a náklady do rozpočtu nezahrnuté šlo účtovat pouze tehdy, pokud byly objednatelem písemně schváleny nebo jestliže práce dodatečně písemně objednal. Zhotovitel byl dále povinen objednatele bez prodlení písemně upozornit, že v době od uzavření smlouvy do jejího splnění došlo ke změně cenového předpisu, podle kterého byla cena dohodnuta, a současně s tím mu oznámit novou cenu (viz § 635 odst. 2 ObčZ).

Rovněž ObchZ se touto problematikou zabýval a v ustanovení § 547 obsahoval pravidla týkající se zejména úplnosti či nezávaznosti rozpočtu, práva a povinnosti objednatele resp. zhotovitele k rozpočtu se vztahující apod. Podle odstavce 1 tohoto ustanovení na výši ceny nemělo vliv, že cena byla určena na základě rozpočtu, jenž byl součástí smlouvy nebo byl objednateli sdělen zhotovitelem do uzavření smlouvy. Byla-li však cena určena na základě rozpočtu, ohledně něhož ze smlouvy vyplývalo, že se nezaručovala jeho úplnost, mohl se zhotovitel domáhat přiměřeného zvýšení ceny, jestliže se při provádění díla objevila potřeba činností do rozpočtu nezahrnutých, pokud tyto činnosti nebyly předvídatelné v době uzavření smlouvy (srovnej § 547 odst. 2 ObchZ). Byla-li cena určena na základě rozpočtu,

který se podle smlouvy považoval za nezávazný, mohl se zhotovitel domáhat, aby bylo určeno zvýšení ceny o částku, o niž náklady účelně vynaložené zhotovitelem nevyhnutelně převýšily náklady zahrnuté do rozpočtu (srovnej § 547 odst. 3 ObchZ). Podle odstavce 4 tohoto ustanovení určil soud na návrh zhotovitele zvýšení ceny, jestliže s jejím zvýšením objednatel nesouhlasil. V souladu s § 547 odst. 5 ObchZ mohl objednatel bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy, pokud zhotovitel požadoval zvýšení ceny podle § 547 odst. 2 a 3 ObchZ o částku, jež přesahovala o více než 10 % cenu stanovenou na základě rozpočtu. V tomto případě byl objednatel povinen nahradit zhotoviteli část ceny odpovídající rozsahu částečného provedení díla podle rozpočtu. Zhotoviteli zanikal nárok na určení zvýšení ceny podle odstavců 2 a 3, jestliže neoznámil nutnost překročení rozpočtované částky a výši požadovaného zvýšení ceny bez zbytečného odkladu poté, kdy se ukázalo, že je nevyhnutelné překročení ceny, jež byla určena na základě rozpočtu (viz § 547 odst. 6 ObchZ).

Na základě znalosti nejen staré, ale i nové právní úpravy vztahující se k ceně určené podle rozpočtu si můžeme vypíchnout některé odlišnosti. Nejprve je nutné zmínit, že § 635 odst. 1 ObčZ upravoval podmínky, kdy cena byla ujednána pouze podle rozpočtu. NOZ uvedenou právní úpravu nejen obsahově přebíral, ale navíc její použití rozšiřuje o situace, kdy je cena určena pevnou částkou. Dále ObčZ vázal zvýšení ceny na objednatelův písemný souhlas s pracemi a náklady do rozpočtu nezahrnutých nebo na jeho písemnou objednávku dodatečných prací, což již v NOZ nenajdeme, jelikož ten výslovně zapovídá možnost zhotovitele, nebo objednatele žádat změnu ceny (stanovené pevnou částkou či určené odkazem na rozpočet) proto, že si dílo vyžádalo jiné úsilí nebo jiné náklady, než bylo předpokládáno. Na tomto místě je nutné podotknout, že daný normativ se týká požadavku jedné strany, a proto ho musíme odlišit od situace, kdy se strany na této změně ceny dohodnou.

Další rozdíl se týká situací, ve kterých soud mohl rozhodovat o zvýšení ceny. Zatímco v případech předvídaných ObchZ rozhodoval soud tehdy, když objednatel nesouhlasil se zvýšením ceny původně určené na podkladě nezávazného rozpočtu, podle NOZ rozhoduje, jestliže nastane zcela mimořádná nepředvídatelná okolnost, která dokončení díla podstatně ztěžuje. Tato úprava obsažená v NOZ zahrnuje též situace, jež jsou předvídané v § 635 odst. 2 ObčZ, tj. ty, v nichž bylo nutné navýšit cenu díla z důvodu změny cenového předpisu, podle kterého byla cena dohodnuta.

9. Stavba jako předmět díla

Jedním z velkých rozdílů mezi starou a novou právní úpravou je vyčlenění ustanovení týkajících se smlouvy o úpravě nemovité věci nebo smlouvy o zhotovení, opravě nebo úpravě stavby do samotného oddílu. Na druhou stranu však zákonodárce stanovil, že na práva a povinnosti smluvních stran z těchto smluv se subsidiárně použijí obecná ustanovení, pokud v § 2624 až 2630 NOZ není stanoveno jinak. Některá tato speciální ustanovení již byla obsažena v dosavadní právní úpravě, jiná jsou zcela nová.

Nebezpečí škody

Ustanovení § 2624 NOZ upravuje nebezpečí škody nebo zničení stavby, jestliže se objednateli zhotovuje stavba na objednávku. Nová právní úprava přímo vychází z § 651 ObčZ, podle kterého zhotovovala-li se objednateli stavba na objednávku, odpovídal zhotovitel za poškození nebo zničení stavby až do převzetí zhotovené stavby, ledaže by ke škodě došlo i jinak.

Právo na vyúčtování

NOZ přiznává objednateli v § 2625 právo na vyúčtování jak dosavadního postupu prací, tak i dosud vynaložených nákladů při splnění zákonem stanovených podmínek. Toto ustanovení je v našem právním řádu novinkou, tudíž jeho předobraz v dosavadní právní úpravě nenajdeme.

Právo kontroly prováděného díla

Objednatel má právo kontrolovat provádění díla. To platí i tehdy, je-li předmětem díla stavba. NOZ převzal úpravu obsaženou z ObchZ a v dílčím rozsahu ji rozšířil. Podle § 553 odst. 1 tohoto zákona byl zhotovitel povinen včas pozvat objednatele na provedení kontroly, jestliže smlouva stanovila, že objednatel je oprávněn zkontrolovat předmět díla na určitém stupni jeho provádění. Nesplnil-li zhotovitel povinnost uvedenou § 553 odst. 1 ObchZ, byl povinen umožnit objednateli provedení dodatečné kontroly a nesl náklady s tím spojené (viz. § 553 odst. 2 ObchZ). Nedostavil-li se objednatel ke kontrole, na kterou byl řádně pozván nebo která se měla konat podle dohodnutého časového rozvrhu, mohl zhotovitel pokračovat v provádění díla. Jestliže však účast na kontrole byla objednateli znemožněna překážkou, kterou nemohl odvrátit, mohl objednatel bez zbytečného odkladu požadovat

provedení dodatečné kontroly, byl však povinen zhotoviteli nahradit náklady způsobené opožděním kontroly (srovnej § 553 odst. 3 ObchZ).

Oproti dosavadní právní úpravě je ta nová rozšířena a konkretizována v oblasti porušení zhotovitelova závazku týkajícího se včasného pozvání ke kontrole. Zatímco ObchZ obsahuje pouze obecnou charakteristiku, jsou v NOZ lépe specifikovány důsledky nesplnění smluvně převzaté povinnosti.

Další rozdíl mezi úpravami se vztahuje k přesnějšímu vymezení objednatelovy odpovědnosti za následky, které jsou vyvolány provedením dodatečné kontroly. NOZ rozlišuje mezi objednatelovou povinností nahradit zhotoviteli náklady spojené s provedením dodatečné kontroly, pokud mu v účasti na kontrole zabránila vyšší moc a jestliže o ni požádal bez zbytečného odkladu na jedné straně a povinností nést vše, co dodatečná kontrola vyvolá na straně druhé, kdežto ObchZ upravoval pouze první možnost.

Skryté překážky

V průběhu provádění díla může zhotovitel zjistit skryté překážky. Současná právní úprava vychází z ObchZ, neboť podle jeho § 552 zjistil-li zhotovitel při provádění díla skryté překážky, týkající se věci, na níž má být provedena oprava nebo úprava, nebo místa, kde má být dílo provedeno, a tyto překážky znemožňovaly provedení díla dohodnutým způsobem, byl zhotovitel povinen to oznámit bez zbytečného odkladu objednateli a navrhnout mu změnu díla. Do dosažení dohody o změně díla byl zhotovitel oprávněn provádění díla přerušit.

Můžeme si všimnout, že na rozdíl od úpravy skrytých překážek obsažené v ObchZ nepřičítá § 2627 NOZ právní význam skrytým překážkám týkajícím se věci, na níž má být provedena oprava nebo úprava, ale pouze místu, kde má být dílo provedeno. Z tohoto hlediska je aplikace NOZ užší, než tomu bylo v dosavadní právní úpravě.

Dále bylo v § 552 ObchZ stanoveno, že kterákoliv ze stran mohla odstoupit od smlouvy, pokud se strany v přiměřené lhůtě nedohodly na změně smlouvy. Jestliže zhotovitel neporušil svou povinnost zjistit před započatím provádění díla překážky podle § 552 odst. 1 ObchZ, neměla žádná ze stran nárok na náhradu škody. Zhotovitel však měl nárok na cenu za část díla, jenž bylo provedeno do doby, než překážky mohl odhalit při vynaložení odborné péče. V této části současná právní úprava přebírá tu dosavadní s tím rozdílem, že se nově nevyžaduje úroveň odborné péče nutné k odhalení překážky, ale postačí pouze péče potřebná. V tomto ohledu je tedy úprava NOZ přísnější než ta stará.

Převzetí stavby

Ustanovení § 2628 je v našem právním řádu novinkou a reaguje na zkušenosti z praxe, kdy objednatelé častokrát odmítali převzetí stavby s tím, že na díle byly vady, i když měly nepodstatný charakter.

Vady stavby

Stavba může mít vadu. Vzorem pro nový kodex soukromého práva byl § 562 ObchZ, o jehož znění jsem již dříve pojednal v této kapitole, a dále § 646 odst. 3 věta druhá ObčZ, podle které prováděcí předpis mohl stanovit, že u některých částí staveb mohla být záruční doba kratší než tři roky, nejméně však osmnáct měsíců.

NOZ převzal z ObchZ úpravu o časových podmínkách týkajících se stavby, jejichž zachování je nutné k úspěšnému uplatnění práv ze skryté vady, a navíc rozšířil jejich aplikaci i do oblasti projektové dokumentace a jiných obdobných plnění. Princip uvedený v ObčZ, jenž se týkal možnosti stanovení kratší doby pro uplatnění práva, byl předlohou pro soudobý § 2629 odst. 2 NOZ s tím rozdílem, že minimální hranice byla prodloužena z dřívějších 18 měsíců na současné dva roky. Zásadní novinkou, neobsaženou ani v ObčZ, ani v ObchZ, je otázka možnosti dalšího zkrácení této minimální dvouleté doby pro uplatnění vad za podmínky, že si to strany ve smlouvě ujednají. To neplatí, je-li objednatel slabší stranou (typicky spotřebitelem).

Ustanovení § 2630 NOZ upravuje solidární povinnost z vad díla (stavby) několika osob a zároveň jim poskytuje možnost se této odpovědnosti zprostit, jestliže splní zákonem stanovené podmínky. Ani ObčZ, ani ObchZ neobsahovaly vzor pro tuto právní úpravu, tudíž ji nemohu s těmito předpisy srovnávat.

10. Dílo s nehmotným výsledkem

Dílem je podle nové právní úpravy i takový výsledek činnosti, který není hmotně zachycen. Dílo s nehmotným výsledkem je upraveno v § 2631 a násl. NOZ. Opět i zde platí, že některé normy jsou v našem právním řádu novinkou a některé již byly v dosavadní právní úpravě obsaženy.

Určitým vzorem pro § 2631 NOZ byl § 556 ObchZ. V něm bylo stanoveno, že pokud dílo spočívalo v jiném výsledku činnosti než zhotovení věci, montáži, údržbě, opravě, nebo úpravě věci, byl zhotovitel povinen při této činnosti postupovat v rámci stanoveném smlouvou s odbornou péčí tak, aby se dosáhlo hmotně zachyceného výsledku

činnosti určeného ve smlouvě. Zásadní rozdíl mezi starou a novou právní úpravou se týká výsledku provedeného díla, který podle NOZ může, ale i nemusí být hmotně zachycen. Výkon činnosti zhotovitele je v obou úpravách stejný, tedy s odbornou péčí.

Zhotovitel byl podle § 556 poslední věty ObchZ povinen hmotně zachycený výsledek předat objednateli. Jak jsem již uvedl, nová právní úprava se od té dřívější liší zejména tím, že připouští i provedení díla, jenž není hmotně zachyceno, a tudíž musí na tyto situace pamatovat. Proto v § 2632 NOZ je rozvedena dosavadní úprava z ObchZ o podrobnější vymezení zhotovitelových povinností s ohledem na předání díla a dále jsou zde upraveny jak podmínky, tak i důsledky tohoto předání.

Zhotovitel může poskytnout výsledek své činnosti, jenž je předmětem práva průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, též jiným osobám než objednateli. Ustanovení § 2633 NOZ přímo vychází z § 557 ObchZ, podle něhož výsledek činnosti, jenž byl předmětem díla podle § 556 ObchZ, byl zhotovitel oprávněn poskytnout i jiným osobám než objednateli, pokud to dovolovala smlouva. Neobsahovala-li smlouva výslovný zákaz tohoto poskytnutí, byl k němu zhotovitel oprávněn, nebylo-li to vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele. Odlišnost mezi dosavadní a novou právní úpravou se týká zvláště specifikace zákazu poskytnutí díla dalším osobám. Zatímco ObchZ se spokojil s prostým zákazem, je nově vyžadován zákaz výslovný.

Jak jsem již uvedl, některé výsledky činnosti zhotovitele jsou chráněny právem průmyslového či jiného duševního vlastnictví. Objednatel k provedenému dílu nezískává vlastnické právo, ale pouze právo ho užívat. Ustanovení § 2634 NOZ stanovuje, k jakému účelu může objednatel toto dílo používat. Zdrojem inspirace pro novou úpravu byl § 558 ObchZ, dle něhož byl-li předmětem díla podle § 556 ObchZ výsledek činnosti, který byl chráněn právem z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, byl objednatel oprávněn použít jej pouze k účelu vyplývajícimu z uzavřené smlouvy o dílo. K jiným účelům byl oprávněn jej použít jen se souhlasem zhotovitele. Zatímco ObchZ vycházel z předpokladu, že objednatel byl oprávněn použít dílo jen k účelu určenému ve smlouvě, vyjadřuje NOZ v § 2634 vyvratitelnou právní domněnku, podle které zhotovitel poskytl objednateli právo užívat dílo k účelu vyplývajícimu ze smlouvy.

Ustanovení § 2635 NOZ rozšiřující použití právní úpravy § 2631 až 2634 NOZ i pro výsledek činnosti zhotovený podle ustanovení o veřejném příslibu, je v soukromém právu novinkou, tudíž jeho předobraz v ObchZ, ani v ObčZ nenajdeme.

Závěr

Účinnost NOZ znamenala pro právní řád v České republice posílení demokratické právní tradice, jelikož vedla k odstranění dualismu soukromého práva nejen v obecné části závazkového práva, ale i u jednotlivých smluvních typů. Vůdčí zásadou tohoto kroku bylo opustit myšlenky socialistického práva a reflektovat principy a standardy soukromého práva ve vyspělých zemích.

Hlavním východiskem pro vypracování nového kodexu civilního práva se stala zásada autonomie vůle, jež je zakotvena v LZPS. Podle čl. 2 odst. 3 tohoto ústavního zákona může každý činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. NOZ tento princip vyjadřuje v § 1 odst. 2, podle kterého si osoby mohou ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, pokud to není zákonem výslovně zakázáno¹³¹.

Uvedená skutečnost se rovněž dotkla smlouvy o dílo. Z provedené analýzy tohoto smluvního typu je zřejmé, že NOZ nejenže zachovává, ale i podtrhuje kontinuitu v kladení relativně nízkých požadavků na přesné dodržení jednotlivých zákonných ustanovení s tím, aby byla smluvním stranám zachována volnost při sjednávání smlouvy o dílo, aniž by musely mít podrobnější znalosti o její právní úpravě.

Mám-li zhodnotit hlavní cíl své diplomové práce, musím se nejprve podívat na naplnění jednotlivých podbodů tohoto cíle, které mě měly nasměrovat k jeho posouzení.

První se vztahoval k tomu, zda se pojem díla v NOZ liší od smluv s podobným obsahem. Ačkoliv okamžik účinnosti NOZ znamenal pro civilní právo sjednocení oblastí jak práva obchodního, tak i práva občanského, nevedl k odstranění pochybností v rozlišování mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo. Jedná se nadále o složitou problematiku, neboť zejména podle § 2086 odst. 2 NOZ se za kupní smlouvu nepovažuje smlouva, podle níž převážná část plnění dodavatele spočívá ve výkonu činnosti. Jak můžeme vidět, bude vždy záležet na individuálním posouzení, zda převážná část plnění dodavatele bude spočívat ve výkonu činnosti či nikoliv. Z tohoto hlediska bude mezi koupí a dílem stále existovat prostor pro určitou nejistotu, zda právní vztah mezi stranami bude spadat pod úpravu jedné či druhé smlouvy.

Přijetí nového soukromoprávního kodexu rovněž zřetelně nediferencuje mezi právy a povinnostmi plynoucími jednak ze smlouvy o dílo a jednak z pracovní smlouvy. Již v příslušné části první kapitoly jsem uvedl, že rozhodujícím kritériem pro odlišení obou

¹³¹ Zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek, nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti (srovnej § 1 odst. 2 NOZ).

těchto smluvních typů je charakter práce. Zhotovitel mimo jiné jedná svým jménem, na svůj účet i nebezpečí, s vlastními prostředky a nepodléhá soustavnému doзору objednatele. Ustanovení smlouvy o dílo jsou dispozitivní, tudíž se smluvní strany mohou například dohodnout tak, že objednatel ponese nebezpečí náhodného poškození díla, dále si mohou ujednat povinnost objednatele zaplatit dílo předem, popř. ujednat si placení záloh. Rovněž frekvence kontroly provádění díla objednatelem se odvíjí od vzájemného smluvního ujednání. Strany si dále mohou sjednat, že objednatel poskytne zhotoviteli veškeré své vybavení ke zhotovení díla apod. Shrnu-li řečené, pro rozlišení mezi oběma smluvními typy bude záležet na tom, zda zhotovitel i přes mnou nastíněná odchylná ujednání od zákona bude při zhotovování díla jednat svým vlastním jménem či nikoliv. Bude-li tomu tak, půjde o smlouvu o dílo.

Na závěr bych chtěl dodat, že zatímco v případě určení, jestli se jedná o smlouvu o dílo nebo o kupní smlouvu, bude rozhodovat soud, o rozlišení mezi pracovní smlouvou a smlouvou o dílo rozhoduje Státní úřad inspekce práce, jenž za tzv. švarcsystém ukládá vysoké pokuty.

Druhým mým podbodem bylo analyzovat a zhodnotit nejen náležitosti smlouvy o dílo, ale i práva a povinnosti smluvních stran. Předně bych chtěl vyzdvihnout nezahrnutí § 632 ObčZ do nového zákoníku. Ustanovení se týkalo požadavku písemného potvrzení o převzetí objednávky v případě, že nedošlo ke zhotovení díla na počkání. I když není zákonem vyžadována písemná forma pro tento smluvní typ, chtěl bych ji smluvním stranám doporučit, a to zejména při sjednávání náročných děl, aby se tím vyhnuly případným soudním sporům pramenícím z toho, že zhotovitel neprovedl pro objednatele to dílo, na kterém se dohodly. Za velké pozitivum z převzaté definice díla z ObčZ považuji odstranění zužujícího předpokladu na jeho zachycení. Takže za dílo se nově považuje i činnost s jiným výsledkem, jež nemusí být hmotně zachycena.

Otázku práv a povinností v nové právní úpravě považuji za podařenou. Přebírání jednotlivých ustanovení obsahující práva a povinnosti z několika právních předpisů, jejich kombinace a modifikace včetně jazykových úprav přispěly k tomu, že jde o pokrokovou právní úpravu. Zejména bych chtěl poukázat na práva a povinnosti smluvních stran, pokud dojde ke zmaření díla. Nově jsou v NOZ pokryty všechny čtyři alternativní situace, které mohou nastat, a každá je spojena s jinými právy a povinnostmi zhotovitele respektive objednatele. V neposlední řadě musím vyzdvihnout právní úpravu stavby. Ačkoliv se jedná o pojem, jenž není soukromoprávně definován, přinesl NOZ ucelenou úpravu tohoto díla,

neboť stavba je vždy dílem. NOZ u smlouvy o dílo vyčlenil zvláštní ustanovení, která se přednostně použijí na smlouvu o úpravě nemovité věci a na smlouvu o zhotovení, opravě nebo úpravě stavby. I když již v dosavadní právní úpravě byla ustanovení vztahující se ke stavbě jakožto výsledku činnosti zhotovitele zahrnuta, shledávám jejich sjednocení a zároveň vyčlenění do samostatného oddílu za velký přínos pro současnou úpravu, a to zejména v otázce přehlednosti.

NOZ v části odpovědnosti za vady díla z velké části odkazuje na použití ustanovení týkající se kupní smlouvy. To samé platí i v případě záruky za jakost. Výhodou je bezesporu jednotná úprava nároků jak z vad díla, tak i vad z předmětu koupě¹³². Mohlo by se zdát, že by si dílo zasloužilo samostatnou úpravu práv z vadného plnění, musím s tímto tvrzením nesouhlasit, poněvadž jde o oblast, kde se rozdíly mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo z velké části snižují. V opačném případě by to vedlo k nárůstu případných soudních sporů, zda se závazek mezi smluvními stranami řídí tou či onou právní úpravou i v této oblasti.

Posledním mým podbodem bylo posoudit důsledky odstranění dualismu soukromého práva v jednotlivých ustanoveních smlouvy o dílo. Upravení veškerých soukromoprávních vztahů do jednoho kodexu je velkým přínosem pro civilní právo, jelikož vedlo k odstranění nejistoty spočívající v tom, zda se právní vztah mezi dvěma subjekty řídil buď ObčZ, anebo ObchZ. V poslední kapitole své diplomové práce jsem se právě zabýval komparací stávající a dosavadní právní úpravy. Z provedené analýzy mohu konstatovat, že do NOZ byla převzata dříve obsažená ustanovení, která v některých případech doznala menších či dokonce hlubších významových změn, aby lépe odpovídaly současnému pojetí civilního práva ve vyspělých zemích. Některá ustanovení jsou u smlouvy o dílo dokonce novinkou.

Shrnu-li svůj stěžejní cíl, jímž bylo analyzovat a zhodnotit změny v rámci tohoto smluvního typu, ke kterým došlo po nabytí účinnosti nového soukromoprávního zákoníku, mohou konstatovat, že současná právní úprava se zdařila. Za velký přínos považuji sjednocení obecné úpravy závazků a jednotlivých smluvních typů do jednoho kodexu. V případě smlouvy o dílo je velkým pozitivem podrobnější úprava práv a povinností jednotlivých smluvních stran, vytvoření ucelené právní úpravy, je-li dílem stavba, a též začlenění speciálních ustanovení upravujících dílo s nehmotným výsledkem. Za negativum nové úpravy díla shledávám neodstranění pochybností týkajících se situací, zda právní vztah spadá pod úpravu ZP, kupní smlouvy či smlouvy o dílo, i když rozdíly mezi koupí a dílem se především v případě vad dosti redukuje.

¹³² U díla existuje jedna výjimka, ale tu teď neberu v potaz.

Seznam odborné literatury (zdroje)

o Internetové zdroje

- [1] <https://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/zakony-a-pravni-normy/vzory-smluv/veci-koupe-dilo/smlouva-o-dilo/>
- [2] http://www.vzory.cz/vzory/koupe-najem-dilo/smlouva-dle-noz-bova-seminar/#.VmYG_rjqhBc
- [3] <http://www.zakonyprolidi.cz/>

o Judikatura

- [1] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009
- [2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 3524/2007
- [3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 11/2001

o Knižní publikace

- [1] BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013-, ^^^sv. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2.
- [2] BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- [3] ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- [4] ELIÁŠ, Karel, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Bohumil HAVEL a Tomáš DVOŘÁK. *Osnova občanského zákoníku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 574 s. ISBN 978-80-7380-205-9.

- [5] FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2012, xxxi, 965 s. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-948-7.
- [6] HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.
- [7] NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 230 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1.
- [8] *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2.
- [9] PAULDURA, Lukáš. *Slovník právních pojmů: občanský zákoník*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 231 s. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-660-0.
- [10] RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013, 476 s. ISBN 978-80-87713-10-5.
- [11] RYŠÁVKOVÁ, Veronika. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 304 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5157-3.
- [12] ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 216 s. ISBN 978-80-265-0071-1.
- [13] ŠTANDERA, Jan. *Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xi, 191 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0.
- [14] ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Smlouva o dílo*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, xiii, 220 s. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-311-0.
- [15] ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 510 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3.
- [16] VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, c2014, 851 s. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-846-8.

o Odborné články

- [1] K obchodním zvyklostem. *Právnícké fórum* [online]. 2011 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: [http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d33640v43090-k-obchodnim-zvyklostem/?search_query=%20\\$type=12](http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d33640v43090-k-obchodnim-zvyklostem/?search_query=%20$type=12)
- [2] MAREK, Karel. KE SMLOUVĚ O DÍLO PODLE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU. *Bulletin-advokacie* [online]. 2013 [cit. 2015-11-1]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/ke-smlouve-o-dilo-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku>
- [3] NOVOTNÁ, Monika a Eva Kaas ZÁHOŘOVÁ. STAVBA JAKO POJEM OBČANSKÉHO PRÁVA. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-9-7]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/stavba-jako-pojem-obcanskeho-prava-96247.html>
- [4] *Tunel Blanka* [online]. SATRA, spol. s r. o., 2015 [cit. 2015-9-20]. Dostupné z: www.tunelblanka.cz

o Právní předpisy

- [1] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- [2] Vyhláška č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb
- [3] Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [4] Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [5] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [6] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [7] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [8] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- [9] Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
- [10] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

- [11] Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu)
- [12] Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů